

มหาตมา คานธี

โดย
เซอร์ทรูท เมอเรย์

920.02

ม817ม

เรียบสุไร กุศลาลัย
เรียบเรียงเป็นภาษาไทย

พิมพ์ครั้งที่ ๑ : ๑,๕๐๐ เล่ม

สมพร เพ็ญระบิล ออกแบบหน้าปก

มหาตมา คานธี

โดย

เยอร์ทรุด เมอเรีย

เรื่องอุไร กุศลาสัย เรียบเรียง เป็นพากย์ไทย

อาศรมวัฒนธรรมไทย - ภารต

จัดพิมพ์เป็นอนุสรณ์เนื่องในโอกาสฉลองวันเกิด

ครบรอบร้อยปีของท่านมหาตมา

ณ วันที่ ๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๒

กรมการปกครอง

กระทรวงมหาดไทย

ปลัดกระทรวงมหาดไทย

กรมการปกครอง

เลขที่ ๓๓.

เลขที่ ๙๒๐.๐๒
๗๘๑๗๒

เลขทะเบียน ๒๒.๓๐ ร.๖๓๖๓

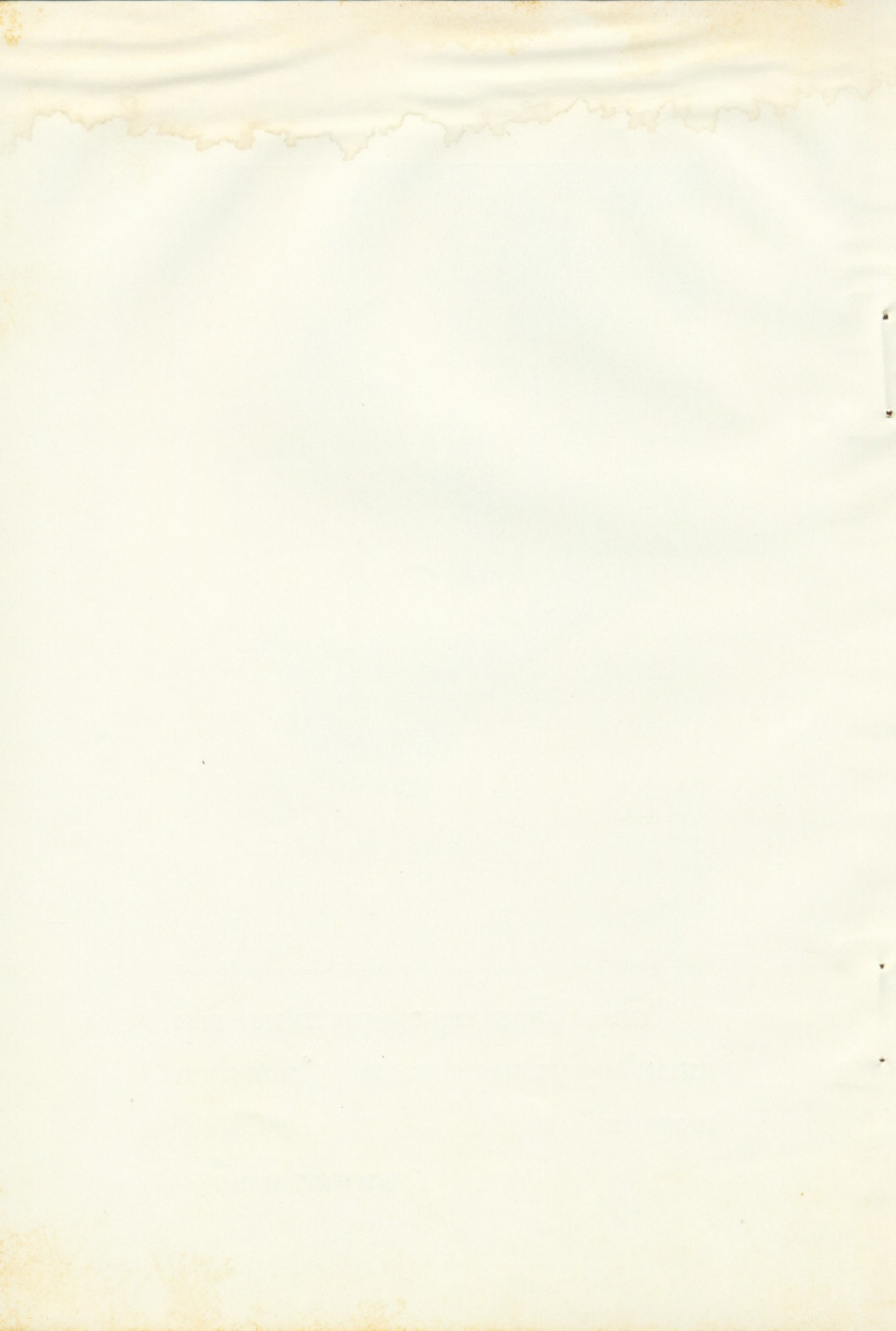
“เป็นความผิดอย่างอกุศลฎักระไรหนอ ที่เรา
แนะนำให้ผู้อื่นรักษาความสะอาด ในเมื่อตัวเรา
เองสกปรก”

มหาตมา คานธี

“เป็นความผิดอย่างอกุศลฎักระไรหนอ ที่เรา
แนะนำให้ผู้อื่นรักษาความสะอาด ในเมื่อตัวเรา
เองสกปรก”

มหาตมา คานธี

“เป็นความผิดอย่างอกุศลฎีกระไรหนอ ที่เรา
แนะนำให้ผู้อื่นรักษาความสะอาด ในเมื่อตัวเรา
เองสกปรก”

มหาตมา คานธี

715 21 40 20

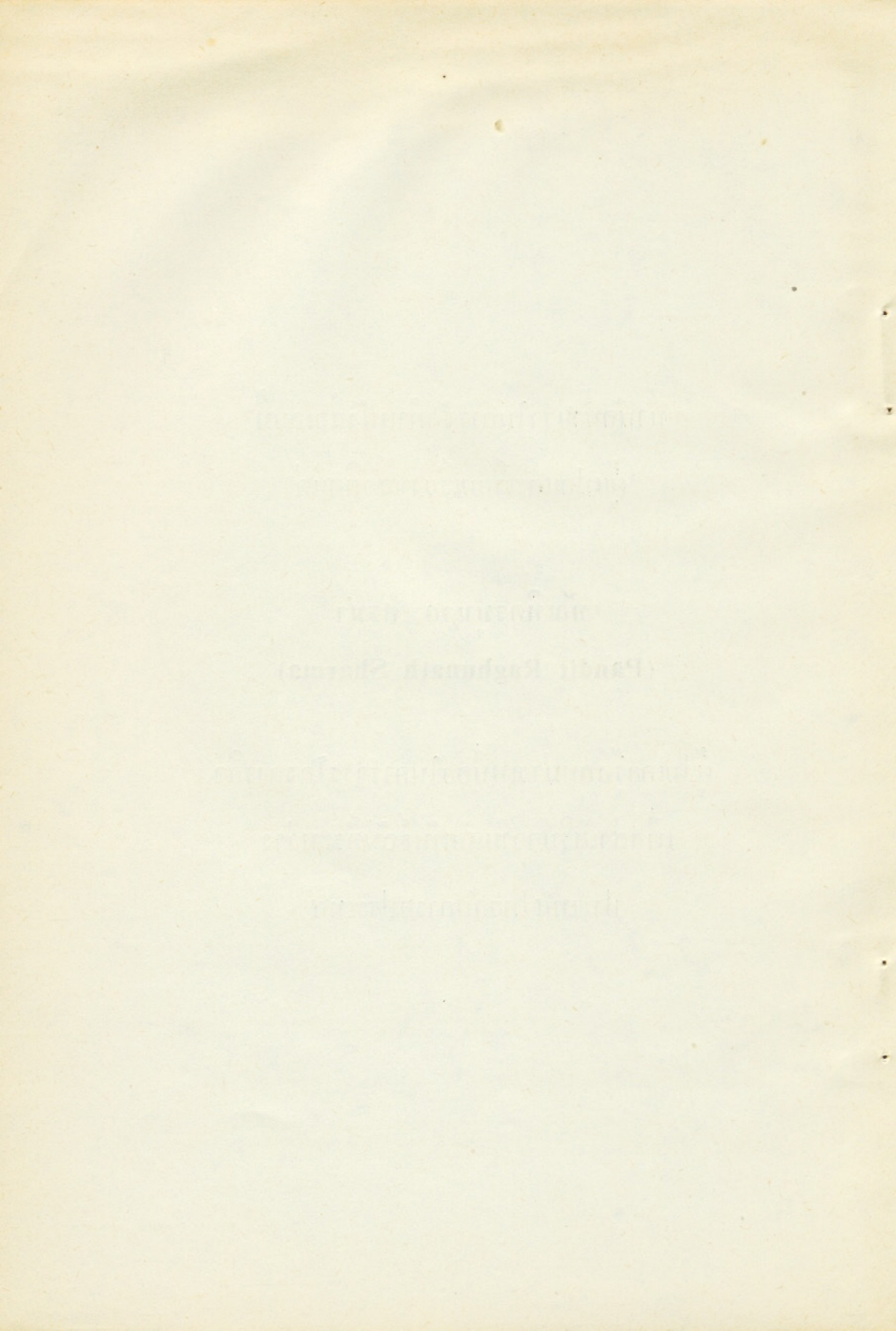
॥ ५॥
३॥५॥९॥

จดหมายฉบับสุดท้ายของมหาตมาคานธี ซึ่งเขียนด้วยมือของ
ท่านเองเป็นภาษาฮินดี พร้อมด้วยคำแปลภาษาอังกฤษ

ข้าพัก^๕นำแรงในการจัดทำหนังสือเล่มนี้
ผู้แปลและเรียบเรียงของอุทิศแด่

บัณฑิตรณนาถ ศรมา
(Pandit Raghunath Sharma)

ผู้ไม่เคยรู้ส^๕ทน่ายเหนื่อยในการจรรโลงภารกิจ
เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่าง
ประเทศไทยกับการต่างประเทศ

คำนำ

วันที่ ๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๒ เป็นวันครบรอบร้อยปีแห่งการเกิดของ ท่านมหาตมาคานธี องค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งประเทศไทยได้มีมติให้ระยะเวลาตั้งแต่ วันที่ ๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๑ ถึงวันที่ ๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๒ เป็น “ปีครบรอบศตวรรษของคานธี” และในช่วงเวลาหนึ่งปีเต็ม ๆ นี้ องค์การฯ ได้ขอร้องให้นานาประเทศบรรดาที่เป็นสมาชิกขององค์การ ฯ จัดงานฉลองและงานแสดงด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อรำลึกถึงคุณธรรมอันล้ำเลิศของมหาบุรุษผู้ล่วงลับไปแล้วคนนี้

อาศรมวัฒนธรรมไทย-ภารต อันเป็นองค์การที่ก่อ^๕ขึ้นมา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและกระชับความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมระหว่างประเทศไทยกับภารตประเทศ มีความยินดีที่ได้มีโอกาสจัดพิมพ์

หนังสือ “มหาตมา คานธี” ขึ้นเป็นอภินันท์นาการแก่สถาบันการศึกษาในประเทศไทยและแก่มิตรสหายชาวไทยทั้งหลายที่สนใจใคร่จะได้ทราบเรื่องราวโดยย่อและง่าย ๆ เกี่ยวกับผู้ที่อินเดียยกย่องให้เป็น “บิดาแห่งประชาชาติ” (Father of the Nation) ของตน

อาศรม ฯ ขอแสดงความขอบคุณแก่ อาจารย์เรื่องอุไร กุศลาลัย แห่งกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ที่ได้ช่วยเหลือแปลและเรียบเรียงหนังสือเล่มนี้ขึ้นในโอกาสนี้ หวังว่างานวรรณกรรมชิ้นน้อยนี้จะ เป็นประโยชน์แก่ท่านผู้อ่านได้บ้างไม่มากนักน้อย ในอันที่จะเข้าถึงบุคลิกภาพ และอัจฉริยภาพของท่านมหาตมา คานธี ผู้ซึ่ง แอลเบิร์ต ไอน์สไตน์ (Albert Einstein) นักวิทยาศาสตร์เรื่องนามของโลกได้เขียนแสดงความในใจไว้ว่า

“อาจเป็นไปได้ที่ ในยุคต่อไปจะไม่มีใครอยากเชื่อว่า บุคคลเช่นนี้เคยมีชีวิตชีวาเดินเหินอยู่บนพื้นโลกนี้”

(Generations to come, it may be, will scarce
believe that such a man as this ever in flesh and
blood walked upon this earth.)

Chaiyapab

(ชี ร่าย นารุลา)

เลขานุการ

อาศรมวัฒนธรรมไทย-ภารต

๑๓๖/๑ ถนนศิริพงษ์ เสาชิงช้า

พระนคร

๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๒

คำปรารภของผู้เรียบเรียง

ดิฉันมีความยินดีที่ได้มีโอกาสแปลและเรียบเรียงหนังสือ “มหาตมา คานธี” เล่มนี้ออกตีพิมพ์เผยแพร่กิตติคุณความดีของบุคคลที่ทั่วโลกยกย่องให้เป็น “มหาบุรุษ” คนหนึ่ง ในฐานะที่มีหน้าที่พัวพันกับการศึกษาของเยาวชนชายหญิงมาเป็นเวลานานพอสมควร ดิฉันได้เคยปรารภอยู่ในใจเสมอมาว่า หนังสือที่เพียบพร้อมไปด้วยตัวอย่างและบทเรียนในค่านิยมและคุณประโยชน์อันถึงงามเช่นนี้ น่าจะได้รับการเผยแพร่ให้กว้างขวางมากที่สุดในการเยาวชนชายหญิงของเรา ทั้งนี้และทั้งนี้แก่เพื่อเยาวชนเหล่านั้นจะได้ใช้เป็นตัวอย่างหล่อหลอมนิสัยใจคอตลอดจนความประพฤติของตนเองให้อยู่ในแนวทางที่พึงประสงค์ อันจะยังผลดีให้เกิดแก่ประเทศชาติต่อไปในอนาคต

หนังสือ “มหาตมา กานธี” เล่มนี้ฉันได้เรียบ
เรียงจากต้นฉบับภาษาอังกฤษมีชื่อว่า “Gandhiji : The
Story of His Life” โดย Gertrude Murray พิมพ์ใน
ประเทศอินเดีย ผู้แต่งเป็นสุภาพสตรีชาวอังกฤษที่มี
จิตศรัทธาในจริยาวัตรและแนวความคิดของมหาตมา
กานธีเป็นอย่างสูง ทั้งได้เคยมาท่องเที่ยวและพำนักอยู่
ในประเทศอินเดียเป็นเวลานานพอสมควร

ในประเทศอินเดียเอง หนังสือเล่มนี้ผู้นิยม
อ่านอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะในวงการเยาวชนและ
นักศึกษา ดังจะเห็นได้จากสถิติการพิมพ์ในระยะเวลา
๑๒ ปี คือตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๙๒ ถึง ๒๕๐๔ หนังสือ
เล่มนี้ได้รับการตีพิมพ์ถึง ๑๖ ครั้งแล้ว ซึ่งนับว่าเป็น
สถิติที่สูงมาก และเป็นเครื่องพิสูจน์ได้เป็นอย่างดีว่า
หนังสือเล่มนี้อยู่ในความสนใจของผู้อ่านเพียงไร และ
ก็น่าจะเป็นด้วยเหตุนี้เอง กระทรวงศึกษาธิการแห่ง
ประเทศไทยเราจึงได้อนุมัติให้ใช้ หนังสือฉบับนี้

ของมหาตมาคานธี เล่มนี้ เป็นหนังสือในชุดให้เลือก
อ่านประกอบภาษาอังกฤษสำหรับชั้นมัธยมศึกษาตอน
ปลายด้วยเล่มหนึ่ง

บัดนี้ หนังสือเล่มที่กล่าวถึงนี้ก็ได้มาอยู่ในมือ
ของท่านแล้ว ขอได้โปรดอ่านและพิจารณาด้วยตนเอง
เถิดว่า ท่านมีความรู้สึกอย่างไรเกี่ยวกับหนังสือเล่มนี้

Boonrod Gudwong

กรมวิชาการ

กระทรวงศึกษาธิการ

พระนคร

วันที่ ๑๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๑๒

บทที่ ๑

วัยเด็กและการแต่งงาน

(Childhood and Marriage)

ไม่มีเด็กชายหรือเด็กหญิงคนใด ในประเทศ
อินเดีย ที่จะไม่รู้จักคันธีจิ ใบหน้าอันยิ้มแย้มแจ่มใส
และเต็มไปด้วยความเมตตาการุญของท่านในภาพเขียน
และภาพถ่ายนับด้วยจำนวนพัน ย่อมเป็นที่คุ้นเคยแก่
พวกเราเป็นอย่างดี จนทำให้รู้สึกประหนึ่งว่า เรา
รู้จักท่านดีทุกประการ แทบจะว่าทุกวันทุกเวลาในชีวิต
ของเราก็ดูได้ ที่เราได้ยินผู้คนกล่าวขานถึงชื่อของ
ท่านด้วยความรักและความเคารพ แต่ถึงกระนั้น ก็ยังมี
พวกเราไม่กี่คน ที่ทราบถึงครึ่งหนึ่งของเรื่องราว
อันน่าอัศจรรย์ต่างๆ ซึ่งท่านได้ทำไว้เพื่อประเทศ
อินเดีย ถ้าพวกเราได้ศึกษาชีวิตและการงานของท่าน
อย่างสุขุมและรอบคอบแล้วไซ้ เราก็สมควรแต่เพียงรัก
และนับถือท่านเท่านั้น หากควรพยายามปฏิบัติตามคำ
สอนของท่าน ด้วยและควรจะพยายามทำตนให้เหมือน

ท่านให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ การกระทำเช่นนี้ไม่ยาก
 มากเหมือนเท่าที่ฟังดู ทั้งนี้ก็เพราะว่าท่านได้ตั้งกฎไว้
 ให้เราปฏิบัติตามหลายข้อ กฎเหล่านี้ช่วยทำให้การเป็น
 คนดีและยิ่งใหญ่ดูเป็นเรื่องง่าย ๆ ไม่ยากเย็นอะไร ทั้ง
 หมดที่เราจำเป็นจะต้องทำก็คือ ต้องปฏิบัติตามกฎนี้อยู่
 เสมอทุกวัน และต้องไม่ละเลยเสียเป็นอันขาด

ท่านเอง ก็มีไฉนจะเป็นผู้ยิ่งใหญ่หรือดั่ง
 เสมอไป ครึ่งหนึ่งท่านก็เต็มไปด้วยความผิดพลาดเช่น
 เดียวกับคนอื่น ๆ เหมือนกัน แต่ด้วยความเคารพรัก
 ที่ท่านมีอยู่ต่อพระเทพเจ้า ท่านก็ได้พยายามทำตนให้
 ดีขึ้นเสมอทุก ๆ วัน และท่านได้ทำเช่นนี้ด้วยความ
 เลื่อมใสศรัทธาเป็นอย่างยิ่ง จนในที่สุดประชาชนนับ
 จำนวนล้าน ๆ ก็พากันนับถือท่าน เสมือนว่าท่านเป็น
 นักบุญผู้สำเร็จ ต่างพากันเชื่อฟังถ้อยคำของท่านในทุก
 สิ่งทุกอย่าง แต่ถึงกระนั้นท่านก็ยังพูดอยู่เสมอว่า หาก
 เราปรารถนา เราทุกคนก็สามารถเป็นเสมือนท่านได้
 และทำทุกสิ่งทุกอย่างที่ท่านทำได้เช่นกัน ความคิด

เช่นนี้ควรจะเป็นเครื่องให้กำลังใจแก่เรา ในเมื่อเรา
เกิดเหน็ดเหนื่อยในการเจริญรอยตามท่าน

โดยเหตุที่พวกเราส่วนมากนึกถึงท่านโดยชื่อ
กานธี จี อันเป็นชื่อสกุลอยู่เสมอ ข้าพเจ้าจึงขอเรียก
ท่านโดยใช้ชื่อนี้ไปตั้งแต่บัดนี้ แทนที่จะใช้คำว่า โมหัน
ทาส อันเป็นชื่อของตัวท่านเอง

กานธี จี เกิดเมื่อวันที่ ๒ ตุลาคม ค.ศ. ๑๘๖๙
ณ เมืองโพรบันดระ ซึ่งเป็นรัฐเล็ก ๆ ในแคว้น
กฐิยาวาท (Kathiavar) บิดาของท่านเป็น ดีวาน
(Devan) หรือนายกรัฐมนตรีของรัฐ โพรบันดระ
(Porbunder) และกานธี จี เป็นบุตรคนสุดท้อง

มารดาของกานธี จี เป็นสตรีที่มีความสุภาพอ่อน-
โยน มีน้ำใจเมตตากรุณาและเป็นคนรั้มมะรั้มโม เธอ
จะไปยังเทวาลัยทุก ๆ วัน และมักจะพาลูกชายคนสุด
ท้องของเธอไปด้วย มีบ่อยครั้งที่เธอสมาทานศีลอด
อาหารด้วย ครั้งหนึ่งเธอตั้งสัตย์อธิษฐาน ขอรับ
ประทานอาหารวันละครั้ง เป็นเวลา ๔ เดือน และเมื่อ
อาหารเพียงครั้งเดียวเท่านั้นต่อวันเธอก็จะยังไม่รับประ-

ทานหากมิได้เห็นพระอาทิตย์ขึ้นเสียก่อน แต่โดยเหตุที่
 เธอตั้งสัตย์อธิษฐานเช่น^{นี้} ในฤกษ์นั้นจึงมักจะเป็นการ
 ยากมิใช่น้อยที่จะได้เห็นแสงพระอาทิตย์บ้าง บรรดา
 ลูก ๆ ของเธอผู้ซึ่งไม่สามารถจะทนความมืดที่รักต้องอด
 อาหารเป็นเวลานานถึง ๒๔ ชั่วโมงได้ ต่างก็พากันยืน
 แหงนหน้าดูท้องฟ้า คอยจับตาดูรัศมีเส้นแรกแห่งดวง
 ตะวัน และพอเริ่มเห็นแสงอาทิตย์ เด็ก ๆ ก็ระริบวิ่ง
 เข้าไปในบ้านแล้วเรียกมารดาให้ออกมาดูให้เห็นด้วยตา
 ของตนเอง แต่กว่ามารดาจะออกมาดู พระอาทิตย์ก็มัก
 จะลับเข้ากลีบเมฆไปเสียอีก มารดาก็จะพูดขึ้นอย่าง
 หน่าย^{สน}ตาบานว่า “ไม่เป็นไรดอกลูก พระเทพเจ้า
 ท่านไม่ทรงประสงค์จะให้แม่กินอาหารในวัน^{นี้}” ครั้น
 แล้วเธอก็จะหันกลับเข้าไปทำงานบ้านของเธอต่อไป
 ด้วยประการ^{เช่น}นี้ คานธีก็ได้เรียนรู้จากมารดาผู้มีน้ำ
 ใจดีในเรื่องการทรมานตนเองอย่างเต็มอกเต็มใจ เพราะ
 ด้วยศรัทธาปสาทะที่ตนมีอยู่ต่อพระเทพเจ้า

เมื่อยังเป็นเด็กเล็ก ๆ มีอายุได้ ๕ หรือ ๖ ขวบ
 คานธีก็เป็นเหมือนเด็กอื่น ๆ ในวัยเดียวกัน กล่าว

คือ เขารู้สึกว่าการเรียนสูตรคุณเป็น^{๕๖}เรื่องที่ยากมาก
เขาจะเกิดอารมณ์เสียกับคร^{๕๗}ผู้^{๕๘}นำ^{๕๙}ส่ง^{๖๐}สาร^{๖๑}ของเขา และมัก
จะว่ากล่าวคร^{๖๒}ลับ^{๖๓}หลัง^{๖๔}ต่าง^{๖๕}ๆ นานา เช่นเดียวกับเด็ก
เล็ก^{๖๖}ๆ ที่เบา^{๖๗}ปัญญา^{๖๘}มัก^{๖๙}จะ^{๗๐}ทำ^{๗๑}กัน ในยามเฝ้า^{๗๒}วัย^{๗๓}เช่น
นี้^{๗๔}เด็ก^{๗๕}ๆ ไม่^{๗๖}อาจ^{๗๗}จะ^{๗๘}เข้าใจ^{๗๙}ได้^{๘๐}ว่า ชีวิต^{๘๑}ของ^{๘๒}คร^{๘๓}นั้น^{๘๔}ยาก^{๘๕}เย็น
เพียง^{๘๖}ไร และ^{๘๗}คร^{๘๘}ต้อง^{๘๙}เสีย^{๙๐}สละ^{๙๑}ความ^{๙๒}สุข^{๙๓}สบาย^{๙๔}เพียง^{๙๕}ไรเพื่อ
เห็น^{๙๖}แก่^{๙๗}เด็ก^{๙๘}ๆ ที่^{๙๙}ตน^{๑๐๐}กำลัง^{๑๐๑}สอน^{๑๐๒}อยู่

แม้^{๑๐๓}ว่าจะ^{๑๐๔}มี^{๑๐๕}ใจ^{๑๐๖}กล้ำ^{๑๐๗}ว่า^{๑๐๘}กล่าว^{๑๐๙}คร^{๑๑๐}อย่าง^{๑๑๑}เสีย^{๑๑๒}ๆ หาย^{๑๑๓}ๆ
แต่^{๑๑๔}ใน^{๑๑๕}เรื่อง^{๑๑๖}อื่น^{๑๑๗}แล้ว^{๑๑๘} คาน^{๑๑๙}รี^{๑๒๐}ช^{๑๒๑}เป็น^{๑๒๒}เด็ก^{๑๒๓}ที่^{๑๒๔}ฉลาด^{๑๒๕}มาก^{๑๒๖} เขา
กลัว^{๑๒๗}ความ^{๑๒๘}มี^{๑๒๙}ต^{๑๓๐} กลัว^{๑๓๑}ผี และ^{๑๓๒}กลัว^{๑๓๓}ง^{๑๓๔}เป็น^{๑๓๕}อย่าง^{๑๓๖}มาก^{๑๓๗} เขาเคย
คิด^{๑๓๘}ว่า^{๑๓๙}บรรดา^{๑๔๐}ภ^{๑๔๑}ค^{๑๔๒}ษ^{๑๔๓}ี^{๑๔๔}และ^{๑๔๕}ปี^{๑๔๖}ศาจ^{๑๔๗}ร้าย^{๑๔๘}กำลัง^{๑๔๙}หมอบ^{๑๕๐}คอย^{๑๕๑}เขา^{๑๕๒}อยู่
ถ้า^{๑๕๓}หาก^{๑๕๔}เขา^{๑๕๕}ต้อง^{๑๕๖}เข้า^{๑๕๗}ไป^{๑๕๘}ใน^{๑๕๙}ห้อง^{๑๖๐}มี^{๑๖๑}ต^{๑๖๒}ใน^{๑๖๓}เวลา^{๑๖๔}กลาง^{๑๖๕}คืน^{๑๖๖} ความ
กลัว^{๑๖๗}ที่^{๑๖๘}โง^{๑๖๙}เข^{๑๗๐}ลา^{๑๗๑}ต่าง^{๑๗๒}ๆ เหล่า^{๑๗๓}นี้^{๑๗๔}ทำให้^{๑๗๕}ชีวิต^{๑๗๖}ของ^{๑๗๗}เขา^{๑๗๘}ต้อง^{๑๗๙}ทุกข์
ระ^{๑๘๐}ทม^{๑๘๑}มาก^{๑๘๒} เคร^{๑๘๓}าะ^{๑๘๔}ห^{๑๘๕}ี^{๑๘๖}ต^{๑๘๗}ที่^{๑๘๘}พิ^{๑๘๙}เล^{๑๙๐}ย^{๑๙๑}ง^{๑๙๒}ของ^{๑๙๓}เขา^{๑๙๔}เป็น^{๑๙๕}ผู้^{๑๙๖}ห^{๑๙๗}ญ^{๑๙๘}ิง^{๑๙๙}สง^{๒๐๐}อา^{๒๐๑}ย^{๒๐๒}
ที่^{๒๐๓}ดี^{๒๐๔}คน^{๒๐๕}หนึ่ง^{๒๐๖} ชื่อ^{๒๐๗} ร^{๒๐๘}ม^{๒๐๙}ภา^{๒๑๐} ได้^{๒๑๑}ทราบ^{๒๑๒}ถึง^{๒๑๓}พ^{๒๑๔}ฤ^{๒๑๕}ติ^{๒๑๖}การ^{๒๑๗}ธ^{๒๑๘}แห่ง^{๒๑๙}หม^{๒๒๐}ค^{๒๒๑}
เหล่า^{๒๒๒}นี้^{๒๒๓}เข้า^{๒๒๔} เธอ^{๒๒๕}ได้^{๒๒๖}สอน^{๒๒๗}ให้^{๒๒๘}เขา^{๒๒๙}ท^{๒๓๐}อง^{๒๓๑}ชื่อ^{๒๓๒}พระ^{๒๓๓}ราม^{๒๓๔}ใน^{๒๓๕}เมื่อ
เกิด^{๒๓๖}ความ^{๒๓๗}กลัว^{๒๓๘} เธอ^{๒๓๙}ได้^{๒๔๐}อธิบาย^{๒๔๑}ให้^{๒๔๒}เขา^{๒๔๓}ฟัง^{๒๔๔}ว่า บรรดา
ภ^{๒๔๕}ค^{๒๔๖}ษ^{๒๔๗}ี^{๒๔๘}ปี^{๒๔๙}ศาจ^{๒๕๐}ทั้ง^{๒๕๑}หลาย^{๒๕๒}จะ^{๒๕๓}หม^{๒๕๔}ค^{๒๕๕}ฤ^{๒๕๖}ท^{๒๕๗}ธิ^{๒๕๘}เค^{๒๕๙}ช^{๒๖๐}ไป^{๒๖๑}ใน^{๒๖๒}เมื่อ^{๒๖๓}ได้^{๒๖๔}ยิน^{๒๖๕}พระ

นามอันศักดิ์สิทธิ์ของพระผู้เป็นเจ้าเข้า เมื่อแรก ๆ
 คานธีปฏิบัติตามคำแนะนำของรัมภา ก็เพราะเขารัก
 พี่เลี้ยงของเขา และต้องการเพียงแต่จะเอาใจเธอเท่า
 นั้น แต่ต่อ ๆ มาเขาก็รู้สึกว่าเขามีความกล้าหาญและ
 ปลดปล่อยในเมื่อได้ท่องพระนามอันศักดิ์สิทธิ์ขึ้น ด้วย
 ประการหนึ่ง ภายในเวลาไม่กี่ชั่วโมง เขาก็สามารถเอาชนะ
 ความกลัวของตัวเองได้

คานธีไม่เคยลืมคำสอนของพี่เลี้ยงคนดีของตน
 เลย ในเวลาต่อมาตลอดชีวิตของท่าน ท่านมีความเชื่อ
 มั่นอย่างที่สุดในการพลานุภาพแห่งพระนามอันศักดิ์สิทธิ์
 ของพระผู้เป็นเจ้า เราทั้งหลายย่อมทราบกันดีอยู่แล้วว่า
 ท่านได้ถึงแก่กรรมไปพร้อมกับการท่องบ่นพระ-
 นามพระเทพเจ้าติดต่อกับริมฝีปากของท่าน

เมื่อคานธีอายุได้ ๗ ขวบ ครอบครัวของ
 ท่านได้ย้ายจากเมืองโประพันทระไปตั้งถิ่นฐานที่เมือง
 ราชโกฏ (Rajkot) ณ ที่นั่นท่านก็ได้เข้าโรงเรียน
 ประถมศึกษา คานธีเป็นเด็กเล็กที่มีเกียรติมาก
 ไม่เคยพูดปดเลย แม้เพื่อจะป้องกันตนเองมิให้ถูก

กำหนดิตีเยน ทั้งไม่เคยไปโรงเรียนสายด้วย ความ
จริงแล้วท่านเป็นเด็กตัวอย่างในสมัยนั้นทีเดียว

คานธี^{๕๗}เป็นเด็กขอยามาก มักกลัวเด็กคนอื่น ๆ จะล้อเลียนตนอยู่เสมอ และเพื่อที่จะหลีกเลี่ยงมิให้ถูกล้อ ท่านที่โรงเรียนเล็ก เขาจะต้องรีบวิ่งกลับบ้านไปโดยเร็วที่สุดเท่าที่จะเร็วได้ทีเดียว

ไม่ว่าบทเรียนจะยากเย็นสักเพียงไรก็ตาม คานธี^{๕๘}จะไม่มีวันลอกจากสมุคของเพื่อนเลย เขาเป็นเด็กที่มีความเคารพครูอย่างมากที่สุด และจะไม่ยอมหลอกรเลยไม่ว่าเพื่อสิ่งใด ๆ ในโลกนี้^{๕๙} ความซุกซนก็กระนองที่เคยทำให้เขาว่ากล่าวครูคนแรกอย่างสาละเวีย^{๖๐}เสีย^{๖๑}เสีย^{๖๒}นั้น บัดนี้^{๖๓}ได้หายไปหมดแล้ว เขาต้องการเพียงแต่จะปฏิบัติตนไปตามหน้าที่เท่านั้น

ครั้งหนึ่งบิดาได้อนุญาตให้เขาไปดูละครที่โรงละครแห่งหนึ่ง ละครเรื่องนั้นเป็นเรื่องของ ท้าวหริศันทร์ ผู้ยอมเสียสละทุกสิ่งทุกอย่างที่พระองค์ทรงมีอยู่ในโลกนี้^{๖๔}เพื่อความสัตย์ แม้ว่าสิ่งนั้นจะเป็นพระมเหสีหรือพระโอรสของพระองค์เองก็ตาม ละครเรื่อง

นี้ได้ทั้งรอยประทับใจไว้ให้แก่เด็กชายคานธี ผู้รัก
ความสัตย์เป็นอย่างยิ่ง เขาได้ตั้งปณิธานไว้ว่า จะทำ
ตนให้เหมือนกับท้าวหริศจันทร์ให้ได้ทีเดียว และจะ
ยอมทนทุกข์ทรมานทุกอย่าง แม้จะต้องถึงแก่ความตาย
ก็จะยอม แต่จะไม่ยอมกล่าวคำเท็จเป็นอันขาด

ประมาณในระยะเวลาเดียวกันนี้เอง คานธี^{๑๑}
บังเอิญได้อ่านหนังสือเล่มหนึ่งเกี่ยวกับ สรวัด^{๑๒} ลูกชาย
ผู้ภักดีต่อบิตามารดา สมัยที่เป็นเด็ก คานธี^{๑๓}ไม่เป็น
คนชอบอ่านหนังสือเลย แต่หนังสือเรื่องสรวัด^{๑๔}นี้เป็น
ที่สนใจแก่เขามาก เขาได้ตัดสินใจจะเป็นลูกที่รักและ
ภักดีต่อบิตามารดาของเขาเสมอ ให้เหมือนกับสรวัด
ทีเดียว

แม้ว่าท่านผู้อ่านจะได้อ่านหนังสือเล่มนั้นมาเป็น
เวลาเพียงไม่กี่นาที แต่ข้าพเจ้าก็คิดว่า ท่านคงจะได้
สังเกตแล้วถึงท่านที่ติดงมในอุปนิสัยใจคอของคานธี^{๑๕}
ซึ่งหมายความว่า เมื่อใดที่ได้พบเห็นสิ่งที่ติดงม คานธี^{๑๖}
ก็ต้องพยายามเอาอย่างสิ่งที่ติดงมนั้นทันที คานธี^{๑๗}จะ

ไม่เพียงแต่พึงพอใจกับการชื่นชมในสิ่งที่ตั้งมานั้นอย่าง
เดียว ดังเช่นที่พวกเราส่วนมากกระทำกัน

แม้ว่าจะเป็นเรื่องที่ผิดปกติธรรมดาตามากใน
สมัยนั้นสำหรับชาวฮินดูที่จะไปสังสรรค์สมาคมกับชนที่
นับถือศาสนาอื่น แต่บิดาของคานธีก็มีมิตรสหายที่นับ
ถือศาสนาอื่นมาก เช่นพวก ไชนั พาร์ซี และพวก
มุสลิม ต่างๆได้รับการต้อนรับในบ้านของบิดาคานธี
เป็นอย่างดี บิดาของคานธีก็จะสนทนาปราศรัยกับมิตร
สหายเหล่านั้นด้วยเรื่องของศาสนาเป็นอย่างดี และจะ
เชิญให้คนเหล่านั้นช่วยอธิบายศาสนาที่เขา นับถือให้ฟัง
ในโอกาสที่บุตรชายคนเล็กของเขา (คือคานธีจี-ผู้แปล)
จะอยู่ใกล้ๆเสมอ ทั้งนี้ก็เพราะว่าผู้เป็นบิดามักจะป่วย
และต้องการให้คานธีจีช่วยเหลือในตำแหน่งต่างๆ โดย
เฉพาะก็คือให้ช่วยนวดพินเท้าและขาให้ในเมื่อปวด
เมื่อย คานธีจีจะเงี่ยหูฟังอย่างตั้งใจออกตั้งใจเสมอต่อการ
สนทนาของผู้ใหญ่ในเรื่องอันเกี่ยวกับศาสนาเหล่านั้นและ
จากผู้ใหญ่เหล่านั้นแหละ คานธีจีก็ได้เรียนรู้ถึงการให้มี
การวิจัยต่อศาสนาทุกศาสนา ทั้งนี้ก็เพราะว่า ศาสนา

ทั้งปวงยอมมัววัตถุประสงคเพื่อนำคนไปสู่พระเทพเจ้าด้วย
กันทั้งสน

เมื่อคานธีตีเคปโตตัน เขาก็ยังตระหนักใน
ความจริงข้อนี้มากยิ่งขึ้น และในที่สุด เขาก็บังเกิดความ
ประจักษ์แจ้งว่า โดยเหตุที่ศาสนาทุกศาสนาสอนให้เรา
เป็นคนดีมีสัจจะ กล่าวหาญและมีศรัทธาความเชื่อมั่น
เพราะฉะนั้น อันที่จริงแล้วเราก็มีศาสนาเพียง ศาสนา
เดียวเท่านั้นในโลก และนั่นก็คือ คนเราต้องเคารพ
รักพระผู้เป็นเจ้า และต้องสงเคราะห์เพื่อนมนุษย์ด้วย
กันอย่างสุดความสามารถ

เมื่อคานธีอายุได้เพียง ๑๒ ปี เขาก็ได้แบ่ง
งานกับเด็กหญิงเล็ก ๆ คนหนึ่ง อายุเท่าเขาพอดี ทั้ง
นั้นก็ไปตามประเพณีของชาวฮินดูในสมัยนั้น เด็ก
หญิงคนนั้นชื่อว่า กัสตุรบา เธอเป็นคนสวยและ
อ่อนหวานมาก

การแต่งงานเป็นเรื่องสำคัญ และควรแก่การ
เทิดทูน การแต่งงานเป็นการผนวกดวงใจคนเข้าด้วย
กันชั่วชีวิต เป็นการยากสำหรับเด็ก ๆ ที่จะเข้าใจว่าการ

แต่งงานมีความสละสำคัญอย่างไร และในปัจจุบัน
คนทั่วไปก็ไม่นิยมให้เด็กแต่งงานกัน อย่างไรก็ตาม
ในสมัยโบราณนั้น ชาวฮินดูหัวเก่า มีความคิดเห็น
แตกต่างกันออกไป เพราะฉะนั้นคานธีและกัสตุร์บา
จึงถูกจัดให้แต่งงานกัน

เมื่อเติบโตขึ้นแล้ว คานธียอมรับว่า เรื่อง
ทั้งหมดที่เขาครุ่นคิดในวันแต่งงานก็คือความตื่นตัน
เสียงดนตรี เสียงตีกลอง เสื้อผ้าสวย ๆ ที่เขาได้รับเพื่อ
ใช้สวมใส่ และอาหารนาโอสารสที่รับประทาน
นอกจากนี้ เขายังรู้สึกดีใจที่จะได้กัสตุร์บามาเป็น
เพื่อนเล่นด้วยกัน

การแต่งงานในอินเดียสมัยนั้น ต้องสิ้น
เปลืองเงินทองมาก ครอบครัวมักจะถึงกับล้มจมไป
ด้วยการแต่งงานแต่ละครั้ง ทั้งนี้เพราะว่าแต่ละ
ครอบครัวต้องการจะอวดมั่งอวดมี และต้องการแสดง
ให้เห็นว่าตนนั้นร่ำรวยกว่าที่เป็นอยู่จริง มีการเชิญ
แขกเหรื่อมาเป็นร้อย ๆ แล้วก็เลี้ยงดูกันจนกินกันเข้า
ไปไม่ไหว มีการใช้จ่ายเงินกันเป็นจำนวนมากมาย เพื่อ

เป็นค่าเสียผ้าแพรพรรณและเพชรนิลจินดาสวย ๆ งาม ๆ ทั้งยังต้องเสียเวลากันเป็นเดือน ๆ ในการเตรียมทุกสิ่งทุกอย่าง พฤติการ^๕ทั้งหมดเหล่านี้ล้วนเป็นเรื่องโง่เขลามาก คานธี^๕ไม่เห็นด้วยเป็นอย่างยิ่งในเมื่อเติบโตขึ้น ท่านไม่สามารถจะทนหนักถึงคนใบจำนวนร้อย ๆ มัวบรรจ^๕แต่อาหารดี ๆ ใส่ท้องของตนตามงานเลี้ยงสมรสในที่ทุก ๆ แห่งในอินเดีย ในขณะที่มีชาวอินเดียผู้ยากจนอีกนับจำนวนล้าน ๆ ไม่เคยได้รับประทานอาหารอิ่มท้องเลยในชั่วชีวิต แต่ในเวลาแต่งงานของตนเอง^๕ คานธี^๕ยังมีอายุน้อยนัก เขาจึงได้แต่คิดว่าเป็นเรื่องน่าสนุกสนานเสียนี้กระไร ที่ได้เห็นความยุ่งเหยิงเช่นนี้เกิดขึ้นเกี่ยวกับตัวของเขา

ในชั้นแรกก็สตรีบำ^๕ผู้^๕แ่งน้อยมีความช่วยอายุมาก เธอไม่กลัวจะพห^๕จาก^๕กับสามีของเธอผู้เฟื่องไ^๕ไ^๕กันใหม่ ๆ แต่แล้วภายในเวลาไม่กี่^๕ชั่วโมง^๕ เขาท^๕งสองก็กลายเป็นเพื่อนที่ดีต่อกัน

คานธี^๕ได้พบว่าภรรยาของตนเป็นเด็กหญิงเล็ก ๆ ที่มีอุปนิสัยรักอิสระเสรีมาก และไม่ชอบได้รับ

การบัญชาที่พราหมณ์เสนอไปโดยไม่จำเป็น อีกท่าน
หนึ่งนั้น เมื่อได้แต่งงานกันแล้วเช่นนี้ คานธีกรัสสิก
ตนเองว่ามีความสละสำคัญมาก และเติบโตเป็นผู้ใหญ่
แล้ว เขาจึงต้องการบัญชาให้เธอทำโน่นทำนี่อยู่ตลอด
เวลา ถึงแม้ว่าเขาจะกระทำเช่นนั้นด้วยความรักก็ตาม
ในไม่ช้าเขาก็เกิดความรักใคร่ในตัวภรรยาผู้นั้น
ของเขาเป็นอย่างยิ่ง แต่เขาก็ยังต้องการให้เธอขออนุ
ญาตเขาก่อนเสมอไม่ว่าจะทำอะไร ถึงแม้ว่าเธอจะต้อง
การไปสักการะพระเทพเจ้าที่เทวาลัย เขาก็หวังที่จะให้
เธอขออนุญาตเขาก่อน แต่กัสตุรบาปฏิเสธไม่ยอม
ปฏิบัติตาม^๕ อย่างเด็ดขาด ด้วยประการฉะนี้^๕ เขาทั้งสอง
ก็มักจะทะเลาะเบาะแว้งกันตามประสาเด็ก ๆ และ
บางครั้งเขาก็จะไม่ยอมพูดจากันเป็นวัน ๆ ไปทีเดียว

อีกเรื่องหนึ่งซึ่งทำให้คานธีไม่สบายใจเป็น
อย่างมากก็คือ เรื่องที่กัสตุรบาไม่ได้รับการศึกษาอะไร
เลย เด็กหญิงอินเดียในสมัยปัจจุบันเป็นผู้ที่มีโชคดีมาก
ที่ได้มีโอกาสไปโรงเรียนและวิทยาลัยเช่นเดียวกับเด็ก
ชาย แต่ในสมัยกัสตุรบายังเป็นเด็กอยู่ ประชาชนใน

อินเดียวไม่สนใจที่จะให้การศึกษาแก่บุตรหญิงของตน
 ต่างพากันคิดว่าไม่เหมาะ และเป็นการเสียเวลาที่จะทำ
 เช่นนั้น ในสมัยนั้น เป็นที่เข้าใจกันว่าเด็กหญิงควร
 จะหมกมุ่นอยู่กับภารกิจประจำวันในบ้านเท่านั้น เช่น
 การหุงหาอาหาร การเย็บปักถักร้อย และอะไร ๆ ทำ
 นอนนี่ ส่วนอีกด้านหนึ่งนั้น คานธีก็เติบโตมาอย่าง
 เป็นคนรักการศึกษา ทุก ๆ วัน เขาจะตระเตรียมทำ
 การบ้าน (ที่โรงเรียนให้มาทำ-ผู้แปล) ของเขา ด้วย
 ความเอาใจใส่อย่างที่สุด (เพราะเขายังคงไปโรงเรียนอยู่
 ต่อไปหลังจากแต่งงานแล้ว) คานธีต้องการสอน
 กัสตุร์บาทุกสิ่งทุกอย่างที่เขารู้ แต่กัสตุร์บาไม่ใคร่สนใจ
 ไม่เคยมีใครมาสอนให้เธอทราบถึงคุณค่าของการ
 ศึกษา และสามีเล็ก ๆ ผู้นำสงสารของเธอ ก็ยังเป็น
 เด็กอยู่เสียเองอีกด้วย เพราะฉะนั้น เขาจะสั่งสอนให้
 เธอเกิดความเข้าใจในเรื่องนี้ได้อย่างไรเล่า ?

คำอธิบายศัพท์

- Dewan - อ่านว่า ดัวน เป็นคำภาษาฮินดี แปลว่า
นายกรัฐมนตรี
- Ram - ชื่อพระราม (พี่ชายพระลักษมณ์) ในมหา
กาพย์รามายณะ อันเป็นวรรณกรรมอมตะ
ของอินเดีย ซึ่งแพร่หลายมาถึงไทยด้วย
ชาวฮินดูถือว่า พระรามเป็นอวตารของ
พระผู้เป็นเจ้า (ปางที่ ๗) การเอ่ยถึง
พระนามของพระผู้เป็นเจ้า เป็นการได้บุญ
สามารถกำจัดสิ่งชั่วร้ายได้
- Rajkot - ราชโกฏ เป็นเมืองอีกเมืองหนึ่งในภาค
ตะวันตกของอินเดีย ในสมัยก่อนเป็นรัฐ
เช่นเดียวกับรัฐโปรแตนท์
- King Harischandra - ท้าวหริศจันทร์ เป็นเกษัตริย์สุริย
วงศ์ โอรสของท้าวตรีศังกุ มีชื่อเสียงมาก
ในตำรากรรณิการ์ ความยุติธรรม และ
ความสัตย์ ครั้นหนึ่งฤาษีวิเชียรผู้อาจารย์
ชมเชยท้าวหริศจันทร์ต่อหน้าฤาษีวิศวาไมตร

ฤาษีวิศวามิตรไม่เชื่อ ขอทำพิสูจน์ว่า ท้าว
 หริศจันทร์จะสามารถถือความสัตย์ได้แท้-
 จริงสักเพียงไหน? การพิสูจน์ได้ดำเนินจาก
 ง่ายไปหายาก คือ ต้องสละโอรสและมเหสี
 สละราชสมบัติ และถึงชายพระองค์ลงเป็น
 ทาสของคนต่ำวรรณะ จนชั้นที่สุด พร้อม
 ที่จะสำเร็จโทษพระมเหสีในฐานะที่เป็นแม่
 มด นำความกาดิมาสู่บ้านเมือง จนถึงขีด
 ้นั้นแหละ ฤาษีวิศวามิตรจึงยอมรับความ
 ยิ่งใหญ่ของท้าวหริศจันทร์ ในด้านการ
 รักษาความสัตย์

Shravana - สรวณ บรพบุรุษของอินเดีย ผู้มีชื่อเสียง
 ในด้านความรักและการเสียสละ ประนิ-
 บัติบิดามารดาด้วยความจงรักภักดี ทำนอง
 จะเป็นเรื่องเดียวกับชาตก “สุวรรณสาม”

บทที่สอง

วัยเด็ก

(Boyhood)

กาลเวลาล่วงไป กานธี จี ได้กลายเป็นนัก
ศึกษา ตัวอย่างขึ้นมา เขามีความมุ่งมั่นอย่างสูงใน
หน้าที่ และได้พยายามทุกวิถีทางที่จะปฏิบัติตามคำสั่ง
สอนของบิดามารดา และครูอาจารย์ เพื่อให้ท่านเหล่านี้น
เกิดความสุขพอใจในตัวเขา ที่โรงเรียนเขาไม่เคยได้
รับประกาศนียบัตรที่ค่อยๆลดค่าลงเรื่อยๆ ถึงแม้
จะมีได้เป็นเด็กที่เฉลียวฉลาดมากนัก แต่กานธีก็มี
ความมานะในการศึกษามาก จนได้รับทุนการศึกษาถึง
สองทุน

กานธี จี เป็นคนที่ไวต่อความรู้สึกมาก เขา
ทนการดูว่าไม่ได้ ครั้งหนึ่งเขาเคยถูกรทำโทษ เนื่อง
จากได้ทำผิดสิ่งไรบางอย่าง เขาร้องไห้และล้าละลัก
ความรู้สึกของเขาได้รับความกระทบกระเทือนอย่างแรง
ความไวต่อความรู้สึกเช่นนั้น ทำให้เขาเกิดความรู้สึก

สงสารในความทุกข์ยากของคนอื่น ๆ โดยเฉพาะแล้ว เขาทนต่อการเหยียดหยามที่ประชาชน ปฏิบัติต่อพวกที่เรียกว่า “Untouchables” ไม่ได้ บุคคลเหล่านี้ก็เช่นเดียวกับบุคคลอื่น ๆ ทั่วไป กล่าวคือ เป็นบุตรของพระเทพเจ้าผู้ทรงสร้างสรรค์ทุกสิ่งทุกอย่าง ความคิดเช่นนั้นไม่เคยเหือดหายไปจากคานธี จี หากแต่ได้เติบโตขึ้นมาพร้อมๆ การเจริญวัยของเขา เมื่อได้เติบโตเป็นผู้ใหญ่แล้ว คานธีจีไม่เคยลดละการต่อสู้เพื่อสิทธิของพวกคนเคราะห์ร้าย ผู้นำเวทนาเหล่านี้เลย แม้ชีวิตเขาก็เคยเสี่ยงเพื่อคนเหล่านี้ คานธี จี เองเป็นคนแรกที่ใช้ชื่ออันไพเราะเรียกเขาเหล่านั้นว่า “หริชน” ซึ่งแปลว่า “ชนของพระหริ” หรือ “ลูกหลานของพระเทพเจ้า” แทนที่จะเรียกว่า “Untouchables” ซึ่งเป็นคำที่ไม่ไพเราะ แต่ข้าพเจ้าออกจะเล่าเรื่องเร็วเกินไปเสียแล้ว คือไปเล่าเรื่องของผู้ใหญ่ แทนที่จะเล่าเรื่องของคานธีจีต่อไป ซึ่งในขณะนั้นเขายังเป็นเด็กนักเรียนอยู่

ถึงที่ท่านทราบกันดีอยู่แล้ว มีคนเป็นจำนวนไม่น้อยในอินเดีย ที่ยังมีความคิดเห็นผิดไปอย่างมาก

ในเรื่องอันเกี่ยวกับพวก “หริชน” ผู้นำสงสาร ยิ่งในสมัยที่คานธียังเป็นเด็กอยู่ สภาพการณ์ก็ยิ่งนับว่าเลวร้ายกว่าปัจจุบันทั้งร้อยเท่า แม้มารดาผู้ละมุนละไมของคานธีเอง ซึ่งถึงแม้ว่าตัวเธอเองจะเป็นคนสุภาพอ่อนโยน และเต็มไปด้วยความเมตตากรุณาก็ตาม แต่เธอก็ยังมีความเชื่ออย่างมั่นคงในทฤษฎะเก่า ๆ ที่ว่า แม้เพียงแต่ไปแตะต้องพวก “หริชน” เข้า ก็จะเป็นความไม่บริสุทธิ์ไปเสียแล้ว เพราะฉะนั้น เธอจึงยืนย่นอยู่เสมอว่า ลูกชายคนเล็กของเธอจะต้องอาบน้ำชำระล้างร่างกายเพื่อความบริสุทธิ์เสียก่อน ในเมื่อโดยบังเอิญเขาไปแตะต้องก็ต้องได้รับใช้บ่ดกวาดซึ่งมาที่บ้านเข้าในโอกาสเช่นนี้ คานธีจะเพียงแต่ยิ้มกล้ายจะปลอบใจมารดา ราวกับจะพูดว่า “ไม่จำเป็นหรอกครับคุณแม่” แล้วก็ปฏิบัติตามคำสั่งของเธอโดยมิได้โต้เถียง แต่ในขณะเดียวกันในหัวใจของเขาก็เกิดความรู้สึกเชื่อมั่นว่ามารดาคนที่เขาคงจะเห็นด้วยกับเขา หากเขาจะเพียงแต่สามารถเสาะหาคำพูดที่เหมาะสมมาอธิบายให้

เธอฟังได้ว่า พวก “ทรินน” ก็เป็นพี่น้องของเขา เช่นเดียวกับเพื่อนเล่นของเขาที่โรงเรียนเหมือนกัน

เมื่อคานธีอยู่ในโรงเรียนชั้นมัธยมก็เริ่มสนใจในประวัติศาสตร์ของตนมากยิ่งขึ้น เขารู้สึกเสียใจมากที่ได้เห็นอังกฤษปกครองอินเดีย และทำให้ชาวอินเดียตกอยู่ในฐานะต่ำต้อย เขาเกิดความประหลาดใจขึ้นมาบ่อย ๆ ว่า ด้วยเหตุผลกลใดชาวอินเดียนับจำนวนทั้งร้อย ๆ ล้าน จึงปล่อยให้ชาวอังกฤษจำนวนเพียงไม่กี่คนเข้ามาปกครองพวกตนได้ (ทั้งนี้ก็เพราะ ดังที่ท่านทั้งหลายทราบกันดีอยู่แล้วว่า เปรียบเทียบกับอินเดียแล้ว อังกฤษเป็นเพียงประเทศเล็ก ๆ ประเทศหนึ่งเท่านั้น) คานธีจึงได้ตระหนักว่า ที่เบนเช่นนิกเพราะชาวอินเดียแบ่งแยกกันออกเป็นชนวรรณะ และกลุ่มชนอย่างเข้มงวด แต่ละชั้นแต่ละกลุ่มต่างก็คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนตัวเท่านั้น ไม่มีความคิดนึก หรือหากจะมีก็น้อยเต็มทีในเรื่องอินเดียกับผู้นำคนเดียวกันหรือข้อประสงค์ที่เหมือนกัน วันหนึ่งมีเพื่อนนักเรียนคนหนึ่งบอกว่า การที่อังกฤษสามารถปกครองอินเดียได้อย่างง่าย

ตายนั้น^๕ เป็นเพราะชาวอังกฤษแข็งแรงกว่าชาวอินเดีย
 เพื่อน^๕นั้นบอกว่า ชาวอังกฤษมีกำลังวังชาแข็งแรงก็
 เพราะรับประทานอาหาร^๕เนื้อและคัมสุรา^๕ แม้ว่าจะ
 เป็นเรื่องไร้สาระ แต่ด้วยความเชื่อ^๕ คานธีก็เชื่อใน
 คำพูดของเพื่อน^๕

ตอนนั้น^๕ คานธี ยังเป็นเด็กที่มีนิสัยขลาดกลัว
 อยู่ และยังไม่สามารถที่จะเอาชนะความกลัว^๕ที่แผ่และง
 ้งยวอันเป็นความกลัวที่มีมาแต่กำเนิดได้ คานธีชอบ
 ให้มีแสงสว่างอยู่ในห้องนอนของตนเสมอ เพื่อว่าจะ
 ได้แน่ใจจริงๆ ว่าไม่มีผีปศาจ^๕ หรือเงี้ยวในบริเวณ
 ใกล้เคียงมารบกวนการพักผ่อนของเขา

คานธีรู้สึกนิยมชมชื่น^๕เพื่อนคนนั้นมาก เพราะ
 เป็นคนเก่งกล้าและไม่กลัวอะไรทั้งสิ้น เก่งกล้าถึงกับ
 กางเป็นๆ ไว้ในมือได้ เพื่อน^๕นั้นบอกคานธีว่า
 เขาเกิดความเก่งกล้าสามารถได้เช่นนั้น^๕ ก็ด้วยการ
 ลอรับประทาน^๕เนื้อสัตว์อย่างลับๆ ดอก โดยเหตุที่
 หังคานธี^๕ และเพื่อนของเขามาจากครอบครัวชาวฮินดู

หัวเก่าที่เคร่งครัดในเรื่องศาสนา การรับประทาน
เนื้อสัตว์จึงเป็นเรื่องที่จะยังความตระหนกตกใจให้เกิด
ขึ้นแก่ทุก ๆ คนผู้อยู่ใกล้ชิดเขาได้ แม้เพียงจะพูดถึง
เท่านั้นแหละ

ด้วยลักษณะการซ้ำ ๆ แต่ว่าแน่นอน เพื่อน
คนรักชักชวนให้คานธีเชื่อว่า หากชาวอินเดียทั้ง
หมดเริ่มรับประทานเนื้อสัตว์กันแล้ว ก็จะสามารถขับ
ไล่ชาวอังกฤษผู้ปกครองเขาออกไปได้ และจะได้เป็น
อิสระ แม้จะเป็นเหตุผลที่โง่เขลาอยู่มาก แต่คานธี
จึงนำเสนอสารที่ยอมทนให้ตกอยู่ในความเชื่อเช่นนั้น ด้วย
ความหวังโยที่จะปลดปล่อยให้อินเดียเป็นอิสระ จนไม่
สามารถจะคิดว่า เพื่อนของเขานั้นอาจคิดผิด ๆ ไปก็
ได้

ดังนั้น เด็กชายทั้งสองจึงพากันไปริมฝั่งแม่น้ำ
ซึ่งเป็นที่ปราศจากผู้คนแห่งหนึ่ง และที่นั่น คานธีจึง
ได้เริ่มรับประทานเนื้อสัตว์เป็นครั้งแรก ซึ่งเพื่อนเป็น
ผู้hamให้ เนื้อนั้นเป็นเนื้อแพะเหนียว ๆ และปรุง

อย่างไม่ได้รสชาติอะไรเลย คานธี^{๑๗}ไม่ชอบเลย แต่ก็
 รับประทานอย่างกล้าหาญ และเขาไม่สบายใจอย่างมาก
 ที่สุดท้ายเพราะเขาคุ่นคิดว่า ^๕เนื่อนั้นได้มาจากเจ้าแพะ
 ผีน่าสงสาร ซึ่งต้องเสียชีวิตเพื่อเป็นอาหารสำหรับเขา
^{๕ ๕}มอ

คืน^๕นั้นทั้งคืน คานธี^{๑๗}ไม่สามารถจะหลับสนิท
 ได้เลย เขาถูกทรมานด้วยผีร้ายที่น่ากลัว ทำให้เขา
 รู้สึกเหมือนกับว่า มีแพะ^๕เป็น ๆ มาส่งเสียงร้องอยู่ใน
 ห้องเป็นระยะ ๆ

ต่อจากนั้นชั่วระยะเวลาหนึ่ง คานธี^{๑๗}ก็สำนึกว่า
 แม้ว่าจะมีเจตนาดีสักเพียงไร ก็เป็นการไม่ดีที่จะหลอก
 ดวงบิฑามารดาของตนเอง ไม่ว่าในเรื่องใด ๆ ดังนั้น
 เขาจึงตัดสินใจเลิกกินเสพเนื้อเป็นประจำ แล้วก็คิดหา
 วิธีที่ดีกว่า เพื่อจะทำตนให้เป็นคนแข็งแรง และเอา
 ชนชาวอังกฤษให้ได้

กัสตุร์บา ^๕ผู้มีปัญญาดี แม้ว่าจะไม่ได้รับการ
 ศึกษามาเลยก็ตาม เห็นว่าเด็กหนุ่มนักกินเนื้อสัตว์ทุก

ว่าเก่งกล้าสามารถจับเป็น ๆ ไค้น เป็นเพื่อนที่ไม่
เหมาะสมกับสามีผู้เยาว์วัยของเธอ เธอจึงได้เริ่มเตือน
คานธี ให้ระวังเพื่อนคนนั้น ในไม่ช้า คานธีก็
ตระหนักถึงความเฉลียวฉลาดของภรรยาเล็กๆ ของตน
เพราะว่าเพื่อนคนนั้นได้เริ่มต้นพยายามนำเขาไปสู่ความ
เกรงกลัวร้ายนานาประการ

จนแล้วก็มีเด็กอีกคนหนึ่งมาสอนให้คานธี
สูบบุหรี่ เด็กคนนี้เป็นญาติในครอบครัว เขาทั้งสอง
จะเก็บกันบุหรี่ที่ใหญ่ทั้งไว้ แล้วหอบไปจุดพ่นควัน
กันเล่น พลางรู้สึกว่าจะช่างโก้และสามารถเสียอะไร
อันว่าการกระทำที่ผิดพลาดอย่างหนึ่ง มักจะนำไปสู่การ
กระทำที่ผิดพลาดอีกอย่างหนึ่งต่อไป ไม่ช้าหนุ่ม-
น้อยทั้งสองนั้นก็เกิดความเบื่อหน่ายที่จะสูบบุหรี่เพียงกันบุหรี่
หากปรารถนาที่จะชอบหรือสูบเป็นมวน ๆ ที่เดียว นั้น
ก็เป็นเรื่องจำเป็นที่จะต้องใช้เงิน แต่เมื่อไม่มีเงิน เขา
จึงเริ่มขโมยเหรียญทองแดงจากกระเป๋าของคนใช้ที่ยาก
จนบางเป็นครั้งคราว

หลังจากนี้ไม่นานนัก พี่ชายของคานธีก็เกิดมี
 หนี้สินขึ้น และไม่ทราบว่าจะจัดการอย่างไร คานธี
 รู้สึกว่าตนควรจะชำระหนี้^{๕๕} แต่จะได้เงินมาจากไหน
 เล่า ? ในที่สุดเขาก็นึกถึงกำไลทองคำ^{๕๖} อันซึ่งสวม
 อยู่ที่ต้นแขนเสมอขึ้นมาได้ ทำไมไม่ตัดเอาเนื้อทองคำ
 ออกมาสักหน่อย แล้วไปขายเอาเงินจะไม่ดีหรือ ? คง
 ไม่มีใครมาสังเกตเห็นหรอก คานธีซึ่งเป็นผู้ล่วงรู้ความ
 ลับเบื้องหลังอยู่ด้วย จึงได้ช่วยพี่ชายของตนตัดเอาเนื้อ
 ทองออกมาหนึ่งชิ้น แล้วก็จัดการชำระหนี้^{๕๗}ไป แต่
 พอจัดการเสร็จ หัวใจของคานธีก็แทบจะสลายลงด้วย
 ความเสียใจ เขาเกิดความรู้สึกว่าสิ่งที่เขาได้กระทำลง
 ไปแล้วนั้นเป็นความผิด แล้วก็ตัดสินใจว่าจะต้อง
 สาราภาพเรื่องนี้ให้บิดามารดาได้ทราบ

คานธีรู้สึกกลัวมาก แต่ก็ต้องการจะปลดภาระ
 อันหนักอึ้งไปเสียจากความรู้สึกผิดชอบ เขาจึงเขียนสิ่ง
 ที่ต้องการพุดลงบนกระดาษแผ่นหนึ่ง พรรณนาถึงทุก
 อย่างทุกประการ แล้วก็ลงท้ายด้วยการให้สัญญาว่าจะ

ไม่ขโมยอีกต่อไป และขอให้ให้อภัย แล้วเขาก็ยื่นกระดาษแผ่นนั้นให้บิดา ผู้ซึ่งขณะนั้นกำลังนอนป่วยหนักอยู่บนเตียง

แม้โดยทั่วไปแล้วจะเป็นคนมีโมโหง่าย แต่ท่านบิดาก็เกิดความรู้สึกตื่นตัวใจด้วยถ้อยคำสารภาพที่กล้าหาญของลูกชายเป็นอย่างมาก จนถึงกับร้องไห้ และลูกชายก็พลอยร้องไห้ตามไปด้วย คานธีจึงรู้สึกประหนึ่งว่าน้ำตาของบิดาผู้มีความเมตตากรุณาได้ช่วยชำระล้างความผิดของเขาออกไปจนหมดสิ้นแล้ว

หลังจากนี้ คานธีก็ได้อุปถัมภ์ที่จะเลิกสูบบุหรี่ และไม่ต้องการที่จะมีความลำบากในสิ่งใดกับบิดามารดาอีกต่อไป ในไม่ช้าเขาก็เกิดความรู้สึกว่าการสูบบุหรี่เป็นเรื่องที่ไม่ดีเอามาก ๆ เขาเริ่มเข้าใจว่าการสูบบุหรี่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ และเป็นการกระทำที่โง่เขลา เมื่อเติบโตขึ้นแล้วคานธีได้กระทำทุกอย่างเท่าที่จะทำได้ ในการให้คำแนะนำและชักชวนให้คนเลิกสูบบุหรี่

อธิบายศัพท์

Jains - ศาสนิกชน Jain หรือเซน (ผู้นับถือศาสนาพระ
ชินะ เป็นศาสนาที่อุบัติขึ้นในอินเดียพร้อมกันกับพระ-
พุทธศาสนา ในคัมภีร์พุทธเรียกพวกนี้ว่าพวกเดียรฉัตร
หรือพวกนิครนถ์)

Kasturba - กัสตุร์บา ชื่อภริยาของกานธี

The poor so-called "Untouchables" - ผู้นำสงสารที่
เรียกกันว่า "บุคคลที่ (คนอื่น) ไม่พึงแตะต้อง"

ตามประเพณีโบราณของอินเดียชั้น สังคม
มนุษย์แบ่งออกเป็น ๔ ชั้น หรือเรียกว่า "วรรณะ" มี
พราหมณ์ กษัตริย์ แพศย์ และศูทร แต่ละวรรณะ
ยังแบ่งออกไปอีกหลายสาขาตามประเพณีประจำท้องถิ่น
เพราะฉะนั้น ในวรรณะศูทรซึ่งเป็นวรรณะที่ต่ำที่สุด
ในบรรดาวรรณะใหญ่ทั้ง ๔ อยู่แล้ว จึงมีวรรณะสาขา
ที่ต่ำต้อยแยกย่อยออกไปอีก ได้แก่ วรรณะจัณฑาล
โทะมะจมาระ เมหตระ กังคิ ฯลฯ วรรณะที่แยกย่อย
ออกไปนี้ ประกอบอาชีพต่ำต้อยมากในสังคม เช่น

กวาดถนน ทำความสะอาดสิ่งโสโครก เผาศพ เป็นต้น เพราะฉะนั้นจึงถูกเรียกในภาษาฮินดีว่า “อญุต” (อญุต = จับแตะต้อง เติมอุปสรรค อ = ไม่ หรือไม่ควรเข้าข้างหน้า = อญุต แปลว่า ห้ามแตะต้อง คนอื่นไม่ควรเข้าไปแตะต้อง) ซึ่งแปลเป็นภาษาอังกฤษว่า “Untouchables” (Un + touch + able) ในปัจจุบันอิทธิพลแห่งการถือชนวรรณะ นับวันแต่จะสลายตัวลงแล้วในอินเดีย โดยเฉพาะภายในเมืองใหญ่ๆ รัฐธรรมนูญของอินเดียไม่รับรองสิทธิใดๆ จากการถือชนวรรณะเช่นนั้นแล้ว

Parsees - ชาวปาร์ซี บุชาไฟ ประวัตินิยมของชนพวกนี้อยู่ในประเทศเปอร์เซีย (ปัจจุบันเรียกว่าอิหร่าน) อพยพมาอยู่ทางภาคตะวันตกของอินเดีย แถบเมืองบอมเบย์ ในคริสต์ศตวรรษที่ ๘ ศาสนาที่พวกนี้นับถือมีชื่อว่า โซโรอัสเตอร์ - Zoroastrianism

บทที่สาม

เลือกอาชีพ

(Choosing a Career)

เมื่อ คานธีมีอายุได้ประมาณ ๑๘ ปี บิดากลับ
แก่กรรม ยังความโศกสลดให้แก่เขาผู้เป็นเด็กที่ไวต่อ
ความรู้สึกเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เพราะเขารักบิดาของ
เขาอย่างที่สุด หลังจากนั้นไม่นานนัก กัสตุร์บาได้ให้
กำเนิดบุตรคนหนึ่ง แต่ทารกผู้น่าสงสารมีชีวิตอยู่ได้
เพียงไม่กี่วันเท่านั้น จึงทำให้คานธีท้อความเศร้าโศก
มากยิ่งขึ้น

มรดกกรรม ของหัวหน้าครอบครัว ทำให้ปัญหา
การเลือกอาชีพของคานธีมีความสำคัญขึ้นเป็นอันมาก
ถึงแม้ว่าบิดาจะเป็นถึง คำน แต่ครอบครัวของคานธี
มิใช่จะร่ำรวย ทั้งนี้เพราะว่าบิดาของคานธีเป็นคนมี
รสนิยมง่าย ๆ ชอบการบำเพ็ญประโยชน์เพื่อผู้อื่น และ
มิได้สนใจเรื่องเงินทองเลย มาบัดนี้บุตรชายคนโตจึง
ต้องทำหน้าที่แทนบิดาในเรื่องบริหารกิจการของครอบครัว

คร้ว ส่วนลูกชายคนเล็กนั้น ตกลงกันว่าจะต้องมี
อาชีพชนิดที่ยังรายได้ให้แก่ครอบครัวได้มาก ๆ

ดังนั้น หลังจากกานธีสอบเข้ามหาวิทยาลัยได้
เรียบร้อยแล้ว มิตรเก่าแก่ผู้หนึ่งของครอบครัว จึง
แนะนำให้กานธีไปเรียนกฎหมายที่ประเทศอังกฤษ
แล้วก็จะได้เป็นการแน่นอนว่า เขาจะต้องหารายได้ได้
ดี และอาจจะได้เป็นถึงคหบดี เช่นที่บิดาเคยเป็นก็ได้

ความคิดเช่นนั้นเป็นที่พอใจแก่กานธีเป็นอย่างมาก
เขาอยากจะได้เดินทางไปประเทศอังกฤษเสียใน
ทันทีทันใด แต่ถ้าหากไม่มีใครชักชวนอะไรแล้ว เขาก็
ชอบที่จะเรียนวิชาแพทย์มากกว่าเรียนกฎหมาย ความ
ปรารถนาที่จะได้เป็นนายแพทย์ เป็นความปรารถนา
แรกเริ่มเดิมทีประการหนึ่งที่กานธีมี และเป็นความ
ปรารถนาที่ไม่เคยเลิกลหายไปจากใจเขาเลยจนตลอดชีวิต
ระหว่างที่บิดายังบวชอยู่ กานธีก็ได้ทำหน้าที่เป็น
พยาบาลที่ดีให้แก่บิดา เขามีนิสัยชอบรักษาพยาบาล
คนไข้ ในตอนหลังข้าพเจ้าจะเล่าให้ท่านฟังถึงเรื่อง

นำอาจารย์บางเรื่อง ที่คานธีได้ปฏิบัติไปเพื่อคนเจ็บป่วยในเมื่อเขาได้เติบโตขึ้นแล้ว

คนในครอบครัว ของคานธีไม่ชอบให้คานธีเป็นหมอ อีกประการหนึ่งในสมัยนั้น ครอบครัวของซินธุที่เคร่งครัดในเรื่องศาสนา ก็เป็นปฏิบัติกันอย่างมากต่อการเดินทางข้ามมหาสมุทรไปยังประเทศอื่นเสียด้วย เพราะคิดว่าการกระทำเช่นนั้นเป็นบาป เพราะฉะนั้น แม้แต่ความคิดเรื่องไปศึกษาวิชากฎหมายก็มิทำที่ว่าจะต้องล้มเหลว

อย่างไรก็ตาม คานธีไม่ยอมให้เรื่องการไปศึกษาในต่างประเทศต้องล้มเหลวไปได้ง่ายๆ แล้วในที่สุดเขาก็สามารถเอาชนะการขัดขวางของทุก ๆ คน ได้ ยกเว้นเสียแต่บุคคลคนเดียว และนั่นก็คือมารดาของเขานั่นเอง เพราะเธอกลัวนักกลัวหนาว่าหากต้องจากเธอไปอยู่เสียห่างไกลเช่นนั้นแล้ว คานธีอาจจะไม่ใช่ชีวิตไปในทางที่ดี เธอคิดว่าคานธีจะละเลยในเรื่องศาสนาเสีย แล้วก็ไปรับประทานเนื้อสัตว์หรือดื่มสุรา

คานธีได้ให้สัญญาับมารดาไว้ว่า เขาจะระมัดระวัง
เป็นที่สุด และจะไม่ประพฤติปฏิบัติอะไร ที่จะทำให้
เธอไม่สบายใจได้เลยในระหว่างอยู่ต่างประเทศ ดังนั้น
ในที่สุดมารดาก็อनुญาติ

แน่ละ มีอะไรหลายสิ่งหลายอย่างที่จะต้องจัด
การกันก่อนที่จะออกเดินทางในระยะไกลๆ เช่นนี้ได้
เพราะฉะนั้น เวลาจึงล่วงไปบ้าง ก่อนที่คานธีจะลง
เรือไปประเทศอังกฤษ ขณะนั้นคานธีเป็นเด็กหนุ่ม
อายุเพียง ๑๙ ปีเท่านั้น

กัสตรับาก็มีอายุได้ ๑๙ ปีเหมือนกัน เธอมีบุตร
อีกแทนคนที่เสียไปแล้ว แม้ว่าจะรู้สึกทึนตันมากใน
เรื่องที่จะได้เดินทางไปต่างประเทศ แต่คานธีก็ผู้ตามี
หนุ่มก็คงจะรู้สึกเสียใจมาก ที่จะต้องจากลูกจากเมียไป

พี่ชายคนโต ของคานธี ได้จัดซื้อเครื่องแต่งกาย
อย่างดีตามแบบชาวยุโรปให้เขาชุดหนึ่ง เพื่อว่าเขาจะ
ได้ไม่ต้องตกเป็นเป้าสายตาของใครๆ ในเมื่อไปถึง
ประเทศอังกฤษ คานธีรู้สึกว้าเหว่ผ้าใหม่ๆ เหล่านั้น

แปลกประหลาดมาก สวมใส่ก็ไม่สบาย โดยเฉพาะ
แล้วเขาไม่ชอบผ้าผูกคอ (เนคไท) เสียเลย โดยเหตุที่
บัดนี้ได้กลับมาเป็นนักเสพอาหารผักที่เคร่งครัดอีกแล้ว
และโดยเหตุที่ไม่ทราบว่าจะได้อาหารชนิดไหนรับ
ประทานระหว่างที่อยู่ในเรือ คานธีจึงนำเอาขนมและ
ผลไม้แห้ง ๆ ติดตัวไปด้วยเป็นอันมาก เป็นการดีแล้ว
ที่เขาทำเช่นนั้น ทั้งเราจะได้เห็นกันในเวลาข้างหน้า

ทันทีที่ย่างเท้าเข้าไปในห้องรับประทานอาหาร
ในเรือมือนั้น คานธีก็ได้สังเกตเห็นว่า คนโดยสาร
ทุกคนรับประทานอาหารกันด้วยมีดและส้อมตามประ-
เพณีของชาวยุโรป เช่นนี้ จึงทำให้เขารู้สึกอายเป็นอัน
มาก เพราะจนกระทั่งถึงเวลานั้นเขาเคยแต่รับประทาน
อาหารตามประเพณีของชาวอินเดียเท่านั้น นั่นก็คือรับ
ประทานด้วยมือ โดยเหตุที่กลัวว่าตนเองจะไม่สามารถ
ใช้มีดและส้อมได้โดยไม่ให้เกิดอุบัติเหตุขึ้น คานธีจึง
ตัดสินใจไม่ยอมเข้าไปในห้องรับประทานอาหารนั้นเลย
แทนการเข้าไปรับประทานอาหารในห้องอาหารในเรือ

คานธีก็กลับรับประทานอยู่แต่ในห้องเคบินของตน โดย
กินแต่เพียงผลไม้แห้งและขนม

พี่ชายผู้มีความกตเวทิตอบตอบได้ฝากฝังคานธีไว้
ให้อยู่ในความดูแลของสุภาพบุรุษชาวอินเดียคนหนึ่ง ผู้
ซึ่งกำลังเดินทางไปประเทศอังกฤษ โดยเรือลำเดียวกัน
นั่นเอง สุภาพบุรุษผู้^๕ได้พยายามอย่างสุดความสามารถ
ที่จะให้คานธีได้สนทนาปราศรัยกับผู้โดยสารอื่น ๆ
บ้าง โดยบอกว่าเป็นวิธีที่ดี ทั้งเพื่อฝึกการสนทนา
ภาษาอังกฤษ และเพื่อขจัดความขี้อายของตนเองด้วย.

บทที่สี่

ชีวิตในประเทศอังกฤษ

(Life in England)

เมื่อเรือถึงเมืองท่า เซาแธมป์ตัน (Southampton)
ประเทศอังกฤษ คานธีก็แต่งตัวด้วยเสื้อกางเกงชุด
สักหลาดสีขาว โดยคิดว่าเหมาะสมแล้วสำหรับเดือน
กันยายน แต่เมื่อขึ้นบกแล้ว เขาก็รู้สึกว่อากาศไม่ร้อน
เลย และในขณะเดียวกัน ก็ปรากฏว่าเขาเป็นคนเดียว
เท่านั้นในเมืองท่าเซาแธมป์ตัน ที่แต่งกายด้วยชุดขาว
ไม่ว่าจะมองไปทางไหน เขาก็เห็นแต่ผู้คนสวมใส่เสื้อ
ผ้าสีเข้ม ๆ กันทั้งนั้น เขารู้สึกฉิวตนเองเสียนี้กระไร
ที่ซำร่ายกว่านั้นก็คือ เมื่อไปถึงโรงแรมและเข้าไปอยู่
ในห้องแล้ว เขากลับได้รับคำบอกเล่าว่า เขาจะยังไม่
ได้กระเป๋าสื่อผ้าจนกว่าจะถึงวันจันทร์ และวันที่
คานธีไปถึงนั้นก็เป็นวันเสาร์เสียด้วย คานธีผู้
สงสาร ! เขายังจะต้องแต่งกายด้วยชุดสักหลาดสีขาว
ชุดนั้นอยู่ต่อไปถึง ๓ วันเต็ม ๆ ที่เดียว !

อีกประการหนึ่ง คานธีจึงรู้สึกคิดถึงบ้านอยู่
มากอีกด้วย เขาถึงกับร้องไห้ในเมื่อคิดถึงว่า ครอบครัว
ของเขาช่างอยู่ห่างเสียนี่กระไร ทุกสิ่งทุกอย่างรอบ ๆ
ตัวเขา คบแปลกประหลาด และไม่คุ้นตาไปเสียหมด
ไม่มีเพื่อนสนิทสักคนเดียวที่เขาจะเอ่ยปากบอกให้ทราบ
ได้ว่า เขารู้สึกเปล่าเปลี่ยวเสียเหลือเกิน

อาหารก็ไม่ถูกปากเขา เพราะมันช่างแตกต่าง
จากอาหารที่เขาเคยรับประทานมาอย่างลิบลับ ดังนั้น
เขาจึงแทบจะรับประทานอะไรไม่ได้เลย ทั้งหิวด้วย
แล้วก็เศร้าใจด้วย

ถึงแม้ จะรู้สึกว้าเหวเป็นอย่างมาก แต่คานธีก็
ไม่เคยคิดจะเขียนจดหมายถึงพี่ชายของกลับบ้าน ถึงแม้
เด็กคนอื่นอีกไม่น้อยอาจจะทำกัน เขารู้ว่า เขาไม่
ควรจะทำให้พี่ชายผู้มีความเมตตาของเขาต้องผิดหวัง
เพราะพี่ชายของเขาได้เสียสละเป็นอย่างมาก
ในการรวบรวมเงินทองเพื่อให้เขาได้เดินทางมาประเทศ
อังกฤษ เขามาอยู่ที่นี้เพื่อศึกษากฎหมาย และเขาจะ
ไม่กลับบ้านจนกว่าจะศึกษาสำเร็จ

เมื่อได้รับกระเป๋าสื่อผ้าแล้ว คานธีก็เดินทาง
ต่อไปยังนครลอนดอน อันเป็นสถานที่ที่เขาจะต้อง
อยู่ศึกษา ณ ที่นั้น เขาหาที่พักได้ในบ้านของหญิงหม้าย
คนหนึ่ง ซึ่งอยู่กับลูกสาวสองคน คานธีไม่ยอมเสีย
เวลาที่จะแจ้งให้หญิงผู้นั้นทราบว่า เขารับประทาน
อาหารเนื้อไม่ได้ และมีความพอใจมากเมื่อหญิงหม้าย
ผู้นั้นตกลงจะจัดการแต่อาหารผักให้เขา แต่ครั้นเมื่อ
อาหารมาวางไว้ต่อหน้าเขา ก็ปรากฏว่าเขารับประทาน
ไม่ได้ สภาพสตรีผู้นั้นข้างปรุงอาหารด้วยวิธีอันแปลก
ประหลาดเสียจริง ๆ อย่างน้อยที่สุดคานธีก็มีความคิด
เห็นเช่นนั้น

อย่างไรก็ตาม คานธีรู้สึกอายเกินไปที่จะบอก
หญิงเจ้าของบ้านเกี่ยวกับเรื่องนี้ และด้วยเหตุนี้เขาจึง
รับประทานอาหารแต่เพียงน้อยที่สุดเท่าที่จะน้อยได้ และ
ยิ่งนานวันเข้าเขาก็ยิ่งท้อหนักขึ้น เขาจะเตร็ดเตร่ไปตาม
ถนนทุกวัน ๆ เพื่อสอดส่องหาร้านอาหารผัก แต่ก็
ไม่สำเร็จ ขณะที่เขากำลังเข้าตาจนอยู่อย่างหนักหน่วงเช่น
นี้เอง เขาก็ได้พบสิ่งที่เขาปรารถนามานานแล้ว

อาหารที่ขายอยู่ที่ร้านนั้นมีรสโอชาจริง ๆ และในที่สุดเขาก็สามารถระงับความหิวโหยของเขาได้อย่างสมบูรณ์

แทนที่จะทุ่มเทเวลาทั้งหมดลงไปเพื่อการศึกษาแรก ๆ นั้น คานธีจึงกลับพยายามอย่างที่สุดที่จะเป็น “สุภาพบุรุษอังกฤษ” เสียให้สมบูรณ์ เช่นเดียวกับชายหนุ่มที่มีอายุรุ่นราวคราวเดียวกันกับเขาเป็นจำนวนมาก คานธีจึงถูกดึงดูดด้วยสิ่งใหม่ ๆ แปลก ๆ โดยมีได้พินิจพิจารณาว่า สิ่งนั้นเหมาะสมกับตนหรือไม่

คานธีได้สังเกตคหบดีที่มียากินอยู่อย่างหรูหรา และพยายามลอกเลียนแบบเขาเหล่านั้นทุกอย่างทุกประการ เขาต้องสูญเสียเงินไปเป็นจำนวนมากในการซื้อเสื้อผ้าไหม ๆ ตามแบบอังกฤษ หมวกแพรทรงสูงและสิ่งอื่น ๆ เขาใช้เวลา ๑๐ นาทีทุกเช้าในการแปรงและตกแต่งผม เขาเริ่มฝึกหัดเรียนเต้นรำ เล่นไวโอลิน และหัดพูดจาให้ชัดเจนและมีสัมเสียดใจเพราะเป็นการเปลี่ยนแปลงจากเด็กหนุ่มข่อยในเรือเดินทะเลผู้ไม่ยอมแม้แต่จะพูดจากับคนโดยสารอื่นอย่างนั้น แต่

กานธเมื่อยังเป็นนักเรียนอยู่ในประเทศอังกฤษ

อย่างไรก็ตาม ความคิดใหม่ๆ เหล่านี้ของคานธีจะไม่
 จิรังยั่งยืนอะไรนัก

สามเดือนต่อมา คานธีก็เกิดความเข้าใจขึ้นมา
 อย่างกะทันหันว่า เป็นการโง่เง่าอะไรอย่างนั้น ที่เขา
 จะมาผลาญเงินทองของพี่ชายคนดี ด้วยการเรียนเต็นร่า
 และอะไรต่อมิอะไรทำนองนั้น สิ่งต่างๆ เหล่านี้จะไม่
 ช่วยให้เขาเป็นนักกฎหมายที่ดีได้เลย เขามาประเทศ
 อังกฤษเพื่อศึกษาหาวิชาความรู้ต่างหาก หวังนักเพื่อว่า
 เมื่อกลับไปบ้าน เขาจะได้หาเงินได้มาก ๆ ช่วยเหลือ
 ครอบครัวของเขา มาถึงตอนนั้นมีอีกสิ่งในตัวคานธีที่
 เราควรจะสังเกตอย่างระมัดระวัง และนั่นก็คือ ท้นท์
 ที่เขาตระหนักว่า เขากำลังจะทำสิ่งที่ผิดหรือเหลวไหล
 เขาจะหยุดท้นท์ แล้วพยายามค้นหาว่า สิ่งที่ถูกนั้นควร
 จะเป็นอย่างไร ดังนั้น พอมองเห็นว่าตนกำลังผลาญ
 ระยะเวลา และเงินทองในการเรียนเต็นร่าและดนตรี
 คานธีจึงหยุดท้นท์และต่อจากนั้น เขาก็อุทิศเวลาทั้ง
 หกเพื่อการศึกษาอย่างจริงจัง

เมื่อได้เกิดความตระหนักแก้ไขว่า เป็นหน้าที่
ของเขที่จะต้องช่วยประหยัดเงินทอง แทนที่จะผลาญ
มัน กานธจิกก็พยายามใช้จ่ายอย่างกระหมึกกระหม่อมที่
สุด ทั้งนเพื่อชดเชยเงินจำนวนที่เขาได้ใช้จ่ายไปแล้ว
อย่างสุรุ่ยสุร่ายในการหัดเรียนเต้นรำ และซื้อเสื้อผ้าต่าง
ประเทศอย่างโก้ ๆ

เขาเริ่มทำบัญชีการใช้จ่ายเงินทุกบาททุกสตางค์
เริ่มจดค่าโดยสารรถประจำทาง และค่าควงตรา
ไปรษณียากรทุกครั้ง ภายหลังเมื่อเติบโตขึ้นแล้ว
กานธจิกได้แนะนำให้น้องสาวทุกคนทำเช่นนั้น

ต่อจากนั้น กานธจิกตัดสินใจที่จะเงินให้มากที่สุด
เท่าที่จะมากได้ เพราะเห็นว่า เป็นผลต่อสุขภาพ และ
ด้วยวิธีนี้ เขายังสามารถประหยัดเงินได้มากอีกด้วย เพราะ
ไม่ต้องขึ้นรถประจำทาง นิษฐ์รักการเดินทุกวันเช่น
กานธจิกได้รักษาไว้ตลอดชีวิต แม้เมื่อเขาสู่วัยชราอย่าง
มากแล้ว กานธจิกยังคงเดินไปเดินมาอยู่บนระเบียงบ้าน
ในเวลาเย็นตกหนัก ทั้งนก็เพื่อมิให้พลาดประโยชน์ที่
จะได้รับจากการออกกำลังกายเช่นทุก ๆ วัน

การประหยัดเงินทั้งหมดเหล่านี้นำ^๕ ทำให้คานธีรู้สึกว่าเขากำลังดำเนินชีวิตอยู่อย่างถูกต้อง จนกระทั่งเขามีโอกาสได้รู้จักกับนักเรียนอินเดียด้วยกันที่อาศัยอยู่ในนครลอนดอนบ้าง นักเรียนอินเดียเหล่านี^๕ หลายคนที่ยากจนจริง ๆ มีการกินอยู่อย่างง่าย ๆ จนทำให้การกินอยู่ของคานธีก็ออกจะฟุ่มเฟือยเกินไป นักเรียนอินเดียเหล่านี^๕ มีหลายคนถึงกับหุงหาอาหารรับประทานเองในห้องของตน

โดยที่รู้สึกว่^๕ ตนสามารถทำได้เช่นเดียวกับเพื่อนนักเรียนเหล่านี้อย่างแน่นอน และเพื่อเป็นการประหยัดเงินให้มากขึ้นอีก คานธีจึงออกจากบ้านพักที่สะดวกสบาย แล้วย้ายไปอยู่ในห้องเช่าที่ถูกลง ๆ แห่งหนึ่ง ณ ที่นั้น เขาได้ซื้อเตาหุงต้มอาหารเล็ก ๆ เตาหนึ่ง แล้วเริ่มหุงหาอาหารรับประทานเอง เนื่องจากไม่ต้องการเสียเวลาในการหุงหาอาหารให้มากจนเกินไป คานธีจึงรับประทานแต่อาหารง่าย ๆ เช่น ข้าวต้ม ข้าว

ไอ้ตและโกโก้เป็นต้น ในระหว่างนั้นเขาก็จะขะมัก
เขม้นในการศึกษา และก้าวหน้าไปอย่างดี

ประมาณเวลาเดียวกันนี้ นิติธรศการงาน
แสดงที่น่าตมมากในนครปารีส คานธีจึงคิดว่าเป็นการดี
ที่ควรจะไปตุนิธรศการนี้ แล้วเลยขมนนครปารีสอัน
สวยงามและมีชื่อเสียงในขณะเดียวกันด้วย ท่านทราบ
กันอยู่แล้วว่า ปารีสอยู่ไม่ห่างไกลจากลอนดอนไปเท่า
ไรนัก ดังนั้น การเดินทางจึงไม่ต้องสิ้นเปลืองเงิน
ทองมาก

บัดนี้ คานธีจึงกลายเป็นชายหนุ่มที่มีความเฉลียว
ฉลาดมากจริง ๆ แล้ว เขาได้เริ่มการเดินทางของเขา
ด้วยการซื้อแผนที่ ๆ ของนครปารีสมาแผ่นหนึ่ง
พร้อมทั้งหนังสือแนะนำเกี่ยวนิธรศการนี้ อาศัยที่ได้
ศึกษาเอกสารทั้งสองชั้นนี้เป็นอย่างดีก่อน คานธีจึง
สามารถชมสถานที่ และสิ่งต่าง ๆ ที่สำคัญทั้งหมดได้
โดยง่ายดาย ไม่ต้องเสียเงินให้แก่มัคคุเทศก์ดังเช่นที่
พวกนักท่องเที่ยวก้าวไปต้องกระทำกัน

สิ่งที่คานธีชื่นชอบมากที่สุดในนครปารีส ก็คือ
 การไปชมโบสถ์เก่า ๆ ที่สวยงามในศาสนาคริสต์ เขา
 ชอบไปเดินเล่นในโบสถ์เหล่านั้น และคุณไปไหว้พระ
 เขาชอบเปรียบเทียบในใจเสมอ ระหว่างเสียงอึกทึก
 ครึกโครมในถนนภายนอก กับความสงบเงียบที่ควร
 แก่การเคารพภายในโบสถ์เหล่านั้น.

บทที่ ๖

กลับบ้าน

(Return Home)

ในที่สุด สามปีแห่งการศึกษาก็น่าสนใจ และ
กานธี ก็เป็นอิสระที่จะกลับบ้านได้

การเดินทางกลับประเทศอินเดียโดยทางเรือ
เต็มไปด้วยความสุข และแทบทุกคนในเรือต่างก็เมาคลื่น
เวียนเสียแต่กานธี การรับประทานอาหารในเรือ มี
คนเพียงสองหรือสามคนเท่านั้นที่มานั่งโต๊ะ เวลารับ-
ประทานอาหาร เขาเหล่านั้นต่างก็นั่งถือจานไว้บนตัก
เพราะนั่นเป็นวิธีเดียวเท่านั้นที่จะนำอาหารเข้าปากได้
โดยปลอดภัย ทั้งนี้ ก็เพราะเรือถูกมรสุมพัดไปทางนี้
ทางนั้นอยู่ตลอดเวลา

กานธี กำลังปรารถนาที่จะได้เห็นมารดาที่รัก
อีกครั้งหนึ่ง แต่เมื่อมาถึง เขาก็ได้รับข่าวที่น่าสลดใจว่า
มารดาของเขาได้ถึงแก่กรรมเสียแล้ว ระหว่างที่เขาอยู่
ในประเทศอังกฤษ พี่ชายของเขาได้ปกป้องข่าวนี้ไว้

และไม่ประสงค์ที่จะแจ้งข่าวเศร้าเช่นนี้ให้ทราบในระหว่างที่เขาอยู่ต่างแดนท่ามกลางคนแปลกหน้า

เนื่องจากมความจำเป็น ที่คานธีจึงจะต้องเริ่มลงมือหาเงินโดยเร็วที่สุดที่จะเร็วได้ เขาจึงตกลงใจไปเมืองบอมเบย์เพื่อเป็นทนายรับว่าความ เขาจะต้องไปคนเดียวก่อน และจัดการในเรื่องอยู่กินเอาเอง จนกว่าจะมีลูกความดี ๆ

คานธีได้ว่าจ้างคนครัวไว้คนหนึ่งเพื่อคอยรับใช้ แต่น่าเสียใจที่หมอนั้นเป็นคนโง่และสกปรกมาก ไม่เอาธุระแม้แต่การซักเสื้อผ้าของตนเอง จะกล่าวไปยถึงการทำหน้าที่ในห้องครัวให้เรียบร้อย คานธีผู้นำสงสารก็ใจดีเกินไปกว่าที่จะว่ากล่าว ตรึงขำ เขาพยายามสอนชายผู้นั้นในเรื่องการดูแลรักษาน้ำ แต่ชายผู้นั้นเป็นคนเกียจคร้านมาก ก็ได้แต่อยู่เฉย ๆ ในขณะที่คานธีทำแทบทุกสิ่งทุกอย่างเอาเอง

ในระยະนั้น ปรากฏว่าไม่มีลูกความมาปรึกษาความกับคานธีเลย คานธีจึงไม่มีรายได้อะไรแม้แต่น้อย หลังจากใช้ชีวิตเช่นนี้อยู่ได้หกเดือน เขาจึงกลับ

ไปบ้านที่เมืองราชโกฏด้วยความอ่อนใจ และผิดหวัง
เป็นที่สุด

แน่นอน เป็นการดีที่ได้กลับมาอยู่กับครอบครัว
อีก แต่ก็เป็นการไม่สมหวังที่ต้องมาเล่าให้เขาเหล่านั้น
ฟังถึงพฤติกรรมที่ได้เกิดแก่ตัวเองในเมืองบอมเบย์
ครอบครัวของคานธีได้ตั้งความหวังไว้ว่า จะได้ฟัง
คานธีภายหลังที่เขา ได้สำเร็จการศึกษาจากประเทศ
อังกฤษแล้ว แต่ตราบถึงเวลานั้น เขาก็ยังไม่สามารถ
จะช่วยเหลืออะไรได้เลย

ชั่วระยะเวลาหนึ่ง แม่ในเมืองราชโกฏเอง เหตุ
การณ์ก็ได้ดำเนินไปอย่างเชื่องช้ามาก คานธีสามารถ
หาเงินได้เพียงเล็กน้อยเท่านั้น และนั่นก็เป็นเพียงบาง
ครั้งบางครั้ง เขาเริ่มรู้สึกเสียใจว่า ชีวิตในอนาคต
ของเขาคงจะไม่ประสบความสำเร็จเสียแล้ว คานธีมิได้
เฉลียวใจเลยแม้แต่น้อยว่า วันหนึ่งในกาลข้างหน้า
โลกทั้งโลกจะต้องก้องกังวานไปด้วยชื่อเสียงของเขา
และภายหลังที่เขาได้วายชนม์ไปแล้ว ประชาชนจะพา

กันมาซุกเก็บเอาผงธุลีที่ฝ่าเท้าของเขาที่ได้เคยเหยียบย่ำ
ไป (เพื่อเอาไว้บูชา-ผู้แปล) เสมือนเป็นของที่ระลึก
ล้ำค่า

ในขณะที่เขากำลังรู้สึกหดหู่ใจเป็นอย่างมากอยู่
นี่เอง ก็พอดีมีบริษัทของพ่อค้าชาวอินเดียนจากเมือง
โปรวะพันทระ ซึ่งเข้าไปตั้งภูมิลำเนาทำมาหากินอยู่ใน
แอฟริกาใต้ ได้ส่งคำเชิญมายังเขา ให้เขาไปช่วยจัดการ
ควบคุมธุรกิจทางกฎหมายที่สำคัญชั้นหนึ่งที่เมืองเคอร์-
บัน (Durban) ซึ่งเป็นเมืองท่าแห่งหนึ่งในแอฟริกาใต้
บริษัทนั้นได้เขียนมาว่าต้องการให้คานธีไปช่วยงานสัก
ปีหนึ่ง และจะจ่ายเงินให้โดยไม่เลวด้วย คานธีรู้สึก
พอใจต่อการที่จะได้มีโอกาสไปเที่ยวอีก เขาจึงรับข้อ
เสนอนั้น เขาคุ่นคิดอยู่ในใจว่า หากจะไม่สามารถ
เป็นทนายความที่สืบชื่อเสียงรุ่งโรจน์ได้ ก็ขอให้เขา
ได้โอกาสดูโลกต่อไปอีกสักหน่อยเถิด

จริงอยู่ การที่จะต้องพรากจาก กัสตุรบา ไปอีก
 นั้น เป็นเรื่องที่น่าเศร้าใจ และในขณะนั้นเขาทั้งสอง
 ก็มีลูกชายเล็ก ๆ ตัวกันถึงสองคนแล้ว ซึ่งเป็นที่สนิท
 เสน่หาแก่คานธีเป็นอย่างมาก แต่เขาก็จะได้กลับมา
 อีกภายในหนึ่งปี ความคิดเช่นนั้นได้เป็นเครื่องปลอบใจ
 สองสามีภรรยาในยามห่อเหี่ยวเช่นนั้น.

บทที่หก

สู่อัฟริกาใต้

(Off to South Africa)

กานธี ได้พบว่า อัฟริกาใต้เป็นดินแดนที่หน้า
อัสจรรย และเมื่อไปถึงก็รู้สึกประหลาดใจ ที่ได้เห็น
ต้นไม้และผลไม้ใหญ่ๆ มีอยู่ ณ ที่นั้น

ภายในไม่ช้า เขาก็จะได้เป็นมิตรกับลูกความ
ซึ่งเชิญเขาไป คนเหล่านั้นเป็นชาวมุสลิมที่ไม่มีเล่ห์
เหลี่ยมประการใดๆ เต็มเปี่ยมไปด้วยความเมตตาการุณา
รุ่มรวยมาก และมีอิทธิพลในสังคมของชาวอินเดียที่
นั้นมาก

สองหรือสามวัน หลังจากที่ได้ไปถึง กานธีก็
ได้ไปที่ศาลสถิตยุติธรรมกับลูกความใหม่ๆ เหล่านี้ เพื่อ
ปฏิบัติธุรกิจบางประการที่เกี่ยวกับกฎหมาย และกานธี
ก็ได้กลับมา แต่งตัวสวมใส่เสื้อผ้าตามแบบฉบับของ
ชาวอินเดียอีกครั้งหนึ่งตั้งแต่ออกจากประเทศอังกฤษไป

ในโอกาสนั้น เขาก็ได้สวม **ศิโรเพญ์** (Turban)* ไว้บนศีรษะด้วย ผู้พิพากษาสั่งให้เขาถอดศิโรเพญ์นั้นออกเสีย คานเรจได้ปฏิเสธที่จะทำเช่นนั้น แล้วจึงเดินออกจากศาลไปแทนที่จะปฏิบัติตาม เขาได้ตั้งข้อสังเกตไว้ก่อนแล้วว่า พวกชาวผิวขาวซึ่งปกครองอยู่ในอัฟริกาใต้นั้น มีความประพฤติที่หยาบคาย และวางท่าหยิ่งยะโสต่อชาวอินเดียมาก ปฏิบัติต่อชาวอินเดียเหมือนหนึ่งชาวอินเดียเป็นเผ่าที่ต่ำต้อยกว่า ไม่ว่าชาวอินเดียนั้น ๆ จะมีการศึกษาสูง หรือสุภาพอ่อนโยนสักเพียงไรก็ตาม สำหรับชาวอินเดียนที่ยากจน ซึ่งออกมาอัฟริกาเพื่อทำงานเป็นกรรมกรนั้น ได้รับการปฏิบัติต่ออย่างเลวร้าย เกินกว่าที่ถ้อยคำจะพรรณนาได้ถูกต้อง เขาเหล่านั้นมีความเป็นอยู่ดีกว่าชีวิตหาสเพียงเล็กน้อยเท่านั้นเอง

* Turban คือหมวก หรือเครื่องประดับศีรษะชนิดหนึ่งของผู้ชายชาวอินเดีย มีรูปร่างต่าง ๆ กัน (ศิร + เวฐุน ศิร คือเศียร หรือศีรษะ เวฐุน แปลว่าผ้าโพก) ผ้าที่ใช้พันรอบ ๆ หัวเป็นเครื่องประดับอย่างที่เราเห็นพวกชาวซิกข์ หรือแขกสิกข์ พันกันในกรุงเทพ ฯ นั้นเอง

ในสมัยนั้น ประชาชนที่ยากจนจากภาคเหนือ และภาคใต้ของอินเดีย มักจะเดินทางออกมายังอัฟริกา ใต้เป็นจำนวนมาก ในฐานะเป็นคนงานที่มีสัญญาผูกมัด นี่ก็หมายความว่าพวกเขาได้รับการว่าจ้างจากนายจ้างของเขาด้วยเงื่อนไขเพียงว่า พวกเขาต้องทำงานให้นายจ้างเหล่านั้นเป็นเวลา ๕ ปี เขาจะต้องทำงานหนักอย่างที่สุด และได้ค่าจ้างต่ำที่สุด แต่ถึงอย่างไร ๆ ก็ต้องทำไปจนกว่าจะครบ ๕ ปี การที่คนเหล่านั้นยอมตกลงออกมาประเทศอัฟริกา โดยมีเงื่อนไขผูกมัดอย่างทารุณเช่นนี้ ก็เพราะความยากจนอย่างแสนสาหัส และเนื่องจากความกลัวว่าจะอดอยากจนถึงตายหากอยู่ที่บ้านเมื่อแรก ๆ เขาก็ยอมทำตามหมดทุกอย่าง ครั้นต่อมาเมื่อได้ทราบว่าจะต้องมีชีวิตอย่างน่าอเนจอนาถในอัฟริกาใต้ มันก็สายเกินกว่าที่จะแก้ไขสิ่งใดได้เสียแล้ว เพราะเขาได้เซ็นสัญญาไปแล้วว่า จะทำงานให้เป็นเวลา ๕ ปี ที่นั่นจนกว่าจะครบ ๕ ปี สภาพชีวิตของเขาก็จะไม่ผิดอะไรกับชีวิตทาสนัก คานธีรู้สึกสมเพชเวทนาในสภาพชีวิตของเพื่อนร่วมชาติที่น่าสงสารเหล่านั้นมาก

หลังจากที่ได้มาอยู่ใน อัฟริกาได้เพียงไม่กี่วัน
 คนนี้ก็พบว่าชาวอินเดีย จะเข้าไปพักอยู่ในโรงแรม
 ใดๆ รับประทานอาหารในภัตตาคารหรูๆ หรือจะเข้าไป
 ไปดูภาพยนตร์ไม่ได้ สถานที่ต่างๆ เหล่านี้ สงวนไว้
 สำหรับคนผิวขาวในบางส่วนของตัวเมือง แม้บาทวิถี
 ก็สงวนไว้สำหรับคนผิวขาวเดิน ชาวอินเดียเองต้อง
 ออกไปเดินกลางถนน

ชาวผิวขาว มีความนึกคิดที่เขลาๆ ว่า หาก
 ผิวหนังของใครดำแล้ว เขาผู้นั้นไม่เหมาะสมที่จะมา
 สังสรรค์สมาคมกับชาวผิวขาว ไม่ว่าคนผิวดำผู้นั้นจะ
 ฉลาดล้ำ หรือจะมีกิริยามารยาทงามสักเพียงไรก็ตาม
 นั้นไม่ใช่เรื่องสำคัญ หากใครเป็นเชื้อชาติผิวดำแล้ว
 ไซ้ไร ชาวผิวขาวก็จะคิดว่าเขาผู้นั้นเป็นคนต่ำต้อย เป็น
 การยากจริง ๆ ที่จะเชื่อได้ว่า คนเรามีความเขลาดัง
 ปานฉะนี้ แต่คนประเภทนี้มีอยู่ และถ้าหากเขาปฏิบัติ
 ต่อชาวอินเดียถึงเพียงนี้แล้ว ไม่ว่าชาวอินเดียจะมีกร
 ติศึกษาดีสักเพียงไรก็ตาม เราก็พอจะคาดคะเนได้ว่าเขา
 จะต้องเหยียดหยามชิงชังชาวอัฟริกันผู้น่าสงสารสักเพียง

ไนน์ ชาวอัฟริกันซึ่งมีผิวดำมาก มีความเป็นอยู่อย่าง
ป่าเถื่อน และไม่มีการศึกษาเลย

หลังจากที่ถูกสั่งให้ถอดสีโรเพนซ์ออกที่ในศาลได้
ไม่กี่วัน คานธีก็ต้องเดินทางโดยรถไฟ ออกจาก
เมืองเดอร์บัน (Durban) ไปยังเมืองปริโตเรีย (Pretoria)
ด้วยกิจธุระของลูกความ ลูกความได้จัดซื้อตั๋วเดินทาง
ชั้นที่ ๑ ให้ แล้วเขาก็เริ่มต้นออกเดินทาง

ต่อจากนั้นชั่วระยะเวลาหนึ่ง ก็มีผู้โดยสารชาว
ยุโรปคนหนึ่งขึ้นมาบนตู้รถคันที่คานธีนั่งอยู่ลำพังคน
เดียวนั้น ชาวยุโรปผู้นั้นคัดค้านไม่ยอมที่จะเดินทาง
ร่วมกับคนอินเดีย จึงเรียกร้องการถอด หรือ พ.ร.ร. (พนัก-
งานรักษารถ) มา พ.ร.ร. ได้สั่งให้คานธีออกจากรถ
คันนั้นไปขึ้นคันอื่นสำหรับชาวอัฟริกัน แต่คานธี
ปฏิเสธไม่ยอมไป เพราะตนมีตั๋วโดยสารชั้นที่ ๑ และ
มีสิทธิที่จะอยู่ในตู้ชั้นที่ ๑ ได้ทุกประการ

พ.ร.ร. เรียกตำรวจมา แล้วก็ผลักดันคานธีออก
จากรถลงไปอยู่บนลานชาลา แต่เมื่อเขาสั่งให้คานธี

ไปขึ้นรถคันอื่น กานธีก็ยังไม่วางมือ^๕ ตั้งหน้ารถไฟ
ขบวนนั้นจึงแล่นออกจากสถานีไป^๕ ทิ้งให้กานธียืน
อยู่เบื้องหลังบนชานชาลาสถานี

กานธีเดินเข้าไปนั่งอยู่ในห้องพัสดุโดยสาร
ขบวนนั้นเป็นเวลากลางคืน และอากาศหนาวเยือกเย็น
กานธีไม่มีเสื้อผ้าเครื่องกันหนาวอยู่ด้วย เพราะเจ้า
หน้าที่รถไฟได้เอาหีบเข้าของของเขาไปเก็บไว้เสีย และ
กานธีก็ไม่ปรารถนาจะขอข้าวของอะไรของเขาจาก
เจ้าหน้าที่รถไฟด้วย เพราะกลัวว่าจะได้รับการสปร-
มาทอีก ดังนั้นเขาจึงได้แต่นั่งส่นอยู่ในห้องพัสดุโดยสาร
อันมีมิติ ปราศจากเพื่อนฝูง อยู่ลำพังตัวคนเดียว
ในคืนแดนอันไร้ความปรานีนั้น

กานธีรู้สึกว่าเขาได้เห็นอัฟริกาได้ และความ
หยาบขำห่ามที่ชาวอินเดียนต้องได้มารับอย่างเพียงพอ
แล้ว เขาเริ่มคิดถึงบ้าน และคิดถึงการสังสรรค์สมาคม
กับทุก ๆ คนผู้เป็นที่รักของเขา เขาถามตนเองว่าเรา
ยังไม่ควรจะรีบร้อนกลับบ้านดอกหรือนี่ ?

ครั้นแล้ว คานธีก็ระลึกถึงหน้าที่ อันมีอยู่
ต่อลูกความของเขาขึ้นมาได้ คนเหล่านั้นเชื่อเขาอย่างยิ่ง
ในทวีปแอฟริกา เพื่อให้ช่วยขจัดความยุ่งยากทางธุรกิจการค้า
เขาเหล่านั้นต่างก็มีมิตรจิตมิตรภาพ และให้ความไว้วางใจ
แก่คานธีเป็นอย่างดี กระนั้นแล้วก็ยังมิใช่เป็นหน้าที่
ของเขาหรอกหรือ ที่จะต้องยังคงอยู่ต่อไปในทวีปแอฟริกา
ได้ จนกว่าภารกิจจะสิ้นสุดลง ?

และยังมีอีกเรื่องหนึ่ง ที่ทำให้คานธีอยากจะ
อยู่ในแอฟริกาต่อไปอีก กล่าวคือ ชาวอินเดียได้รับการ
ปฏิบัติต่ออย่างเลวร้ายในทวีปแอฟริกาได้ แต่ถึงกระนั้นก็
หาได้มีใครทำอะไรเกี่ยวกับเรื่องนี้ไม่ ยังจะไม่ถึงเวลา
อีกแหละหรือ ที่ควรจะมีใครสักคนหนึ่งมาอธิบายให้ชาว
ยุโรปผู้เบาปัญญาเห็นว่าเป็นการผิดพลาดเพียงไร ที่จะ
ปฏิบัติต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งอย่างเลวร้าย เพียงเพราะ
เหตุผลที่ผิวหนังของบุคคลเหล่านั้นบังเอิญ มีสีอัน
วรรณะแตกต่างไปจากผิวหนังของเขา ?

ขณะที่นั่งสนอยู่ด้วยความหนาวในห้องพักผู้โดยสาร
อันมืดและเย็นเยือกนั่นเอง คานธีก็ได้ตัดสินใจ

จะอยู่ในแอฟริกาต่อไป และจะทำงานไปจนกว่าจะ
สามารถขยับฐานะของเพื่อนร่วมชาติของเขาให้ดีขึ้น
ได้ แม้ว่าในการนี้ ตัวเขาจะต้องลำบากเข็ดหลาบ
เพียงไรก็ตาม

งานชีวิตของคานธีได้เริ่มขึ้นแล้ว การตัดสินใจ
ของเขาที่กระทำลงไปในวันนั้น เป็นเสมือนเมล็ดพืช
น้อยๆ เมล็ดหนึ่ง ซึ่งในกาลวันหนึ่งข้างหน้าจะกลายเป็น
เป็นรูกุชาดิอันยิ่งใหญ่ขึ้นมา ใครเล่าจะสามารถคาด
คะเนได้ว่า บุรุษร่างเล็กผู้นั้นจะขึ้นด้วยความหนาวยู่ใน
ท่ามกลางความมืดมิดในคนนั้น วันหนึ่งจะเป็นผู้นำ
อิสราเอลมาสู่ประชาชาติอินเดีย ?

บทที่เจ็ด

ชาวอินเดียในอัฟริกาใต้ได้ผู้นำ

(Indians in South Africa Find a Leader)

วันรุ่งขึ้น คานธีได้เดินทางไปยังเมืองปริโตเรีย ในสมัยนั้นส่วนหนึ่งของการเดินทางต้องไปโดยรถ stag coach ซึ่งมีลักษณะคล้ายรถเมล์ใหญ่ ๆ ลากด้วยม้าสองตัว

บัดนี้ คานธีต้องประสบกับการเหยียดหยามดูแคลนอย่างใหม่ ๆ ซึ่งเลวร้ายยิ่งไปกว่าที่ได้ประสบมาแล้ว

คานธีได้ซื้อตั๋วสำหรับนั่งข้างในรถ แต่การที่รถได้มาบอกให้เขาไปนั่งกับคนชั้นข้างนอก ทั้งนี้ก็เพราะว่าผู้โดยสารชาวยุโรป ไม่ต้องการที่จะนั่งเดินทางร่วมกับชาวอินเดีย คานธีก็ปฏิบัติตามคำสั่งอันหยาบช้านี้ เพราะกำลังรีบไป และไม่อยากจะเสียเวลาไปในการโต้เถียงด้วย

อย่างไรก็ตาม หลังจากที่รถได้เดินทางมาประมาณสองสามชั่วโมง การ์ตรถก็ต้องการที่นั่งของคานธีซึ่งอยู่ข้างนอก เพราะอยากจะได้สูดอากาศบริสุทธิ์บ้าง แต่แทนที่จะแลกเปลี่ยนที่นั่งกับคานธี เขากลับโยนกระสอบที่สกปรกใบหนึ่งลงมาบนที่วางเท้าสำหรับคนขับ แล้วพูดขึ้นอย่างโอหังว่า “แกนั่งบนนี้” นี่เป็นการกระทำซึ่งก่อนข้างจะมากเกินไปสักหน่อย คานธีจึงไม่ยอมปฏิบัติตามโดยเด็ดขาด

การ์ตรถผู้หารถตรงเข้าหุบตีและกล่าวว่าคานธีจันทน์ที่ ผู้โดยสารชาวยุโรปบางคนก็เห็นว่า คานธีจันทน์ได้ก่ออันตรายให้เกิดขึ้นแต่ประการใด จึงเข้าข้างคานธีแล้วห้ามการ์ตรถมิให้หุบตีคานธี จี

พฤติกรรมอันน่าละอายใจเช่นนี้ เกิดขึ้นในอัฟริกาใต้สมัยนั้นเสมอๆ และคานธีก็จะต้องเผชิญกับประสพการณ์อันเข้มข้นเช่นนี้อีกหลายครั้งหลายหน

เมื่อเขาเข้าไปในโรงแรมแห่งหนึ่ง ผู้จัดการไม่ยอมให้ห้องเขาเช่า ในโรงแรมอีกแห่งหนึ่งเล่า ถึงแม้จะได้ห้อง แต่เขาก็ถูกห้ามมิให้รับประทานอาหารใน

ห้องอาหารร่วมกับผู้มาพักอื่นๆ เหตุการณ์ต่างๆ เหล่า
นี้มิได้ทำให้คานธี จี หมตความอดทนเลย ตรงข้าม
มันกลับทำให้เขามีความแน่วแน่มากยิ่งขึ้น ในอันที่จะ
พยายามทำให้เพื่อนร่วมชาติของเขาในแอฟริกาใต้ ได้รับ
ความเคารพให้จงได้

คานธี จี ตั้งใจมาอยู่ในแอฟริกาใต้เพียงปีเดียว
เท่านั้น แต่เวลาได้ผ่านไปถึงสามปี ก่อนที่เขาจะเดิน
ทางกลับบ้าน

มีกรณีเยกกิจที่เขาจะต้องกระทำ เพื่อเพื่อนร่วม
ชาติของเขามาอยู่ และดูเหมือนว่า ไม่มีใครนอกจาก
ตัวเขาที่มีกำลังใจประกอบกรณีเยกกิจเหล่านั้น คานธี จี
ไม่ยอมเสียเวลาในอันที่จะทำความรู้จักมักคุ้นกับชาว
อินเดียนชั้นผู้นำในแอฟริกาใต้ และในการปรึกษาหารือ
กับคนเหล่านั้นถึงกรณีเยกกิจที่ควรจะต้องทำต่อ ๆ ไป
คานธี จี ได้ชี้แจงให้คนเหล่านั้นเห็นว่า เป็นการนำ
อับอายขายหน้าที่จะนั่งอมืองอเท้าอยู่เฉย ๆ ในขณะที่
พวกเจ้าของสวนที่รุ่มรวยปฏิบัติต่อกรรมกรอินเดียนผู้
ยากจนจำนวนพัน ๆ คนอย่างไม่ผิดอะไรกับข้าทาส

คำพูดอันเร้าร้อนของคานธีได้ปลุกเร้าความรู้สึกยิ่ง
ในชาติ และความสำนึกในหน้าที่ให้เด่นชัดในจิตใจ
ของแม่แต่ผู้ที่เกี่ยวข้องและไม่นำพาต่อสิ่งใดเลยเป็นที่
สุด

การปฏิบัติงานอันยิ่งใหญ่ก้าวแรกของคานธี
ก็คือ การชี้แนะให้ชาวอินเดียทุกกลุ่มทุกเหล่าสมาน
สามัคคีกัน มาตรฐานที่เขาเหล่านั้นต้องการจะมีความ
เข้มแข็ง และไม่ต้องการประสพกับความเหยียดหยาม
ดูแคลนในดินแดนต่างต่าง^๕ ชาวฮินดู มุสลิม สิกข์^{*}
พาร์ซี และคริสเตียน ทั้งหมดเหล่านั้น ต้องรักใคร่กัน
ให้เหมือนพี่น้องในการต่อสู้ซึ่งกำลังจะเริ่มขึ้น

* **sikh** = ก็นิกายฮินดู หรือที่เรียกกันว่าพวกแซก ซิกข์
สังเกตได้ง่ายจากการใช้ผ้าสีหรือผ้าขาวโพกศีรษะ (มีสองนิกาย
นิกายหนึ่งชื่อ นามธารี ใช้ผ้าขาวโพกศีรษะ ไม่รับประทาน
เนื้อสัตว์ ส่วนอีกนิกายหนึ่ง ชื่อ อากัล ใช้ผ้าสีโพกศีรษะ รับ
ประทานเนื้อสัตว์) ศาสนาสิกข์อุบัติขึ้นในภาคเหนือของอินเดีย
ตอนปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๕ มีคุรูนานักสิงห์เป็นผู้ก่อตั้ง
คำว่า สิกข์ เป็นภาษาสันสกฤตมาจากคำว่า สิชย์ ในภาษา
สันสกฤตนั่นเอง

ทำให้การดำเนินชีวิตของชาวอินเดียเต็มไปด้วยความ
ยากลำบากอย่างยิ่ง กานธีต่อสู้กับกฎหมายที่ไม่เป็น
ธรรมเหล่านี้อย่างสุดกำลัง และได้ส่งสอนวิธีต่อสู้ให้
แก่ศิษยานุศิษย์ของตนด้วย กานธีเข้มงวดเป็นอย่างมาก
ยิ่งในหลักการเพียงข้อเดียว นั่นก็คือ ต้องทำทุกสิ่งทุก
อย่างด้วยสันติวิธี กานธี ได้เลือกวิถีทางแห่งहिंसा
ในกิจการทุกอย่างเพื่อการต่อสู้ของท่าน เพราะท่าน
รู้สึกว่าเป็นวิถีทางเดียวเท่านั้นที่พระเทพเจ้าพอ
พระทัย

กานธี ได้ก่อตั้งพรรคการเมืองที่มีชื่อว่า
พรรคองเกรสอินเดียแห่งนาตาล (The Natal Indian
Congress) ขึ้นเพื่อที่จะรวบรวมชาวอินเดียในแอฟริกา
ใต้ให้สามัคคีกันอย่างถาวร พรรคการเมืองนี้มี
ชื่อตามพรรคการเมืองในอินเดียซึ่งได้เป็นความหวัง
ของชาวอินเดียผู้รักชาติทั้งหลายอยู่แล้ว พรรคการเมือง
พรรคนี้ ปฏิบัติการเพื่อช่วยทำให้ชีวิตของชาวอินเดีย
ทั้งหมดดีขึ้น ไม่ว่าเขาเหล่านั้นจะอยู่ในชุมชนใดหรือจะ
นับถือศาสนาอะไร พรรคการเมืองพรรคนี้ยังปฏิบัติการ

เพื่อให้อินเดียเป็นประเทศเอกราชอีกด้วย แต่ในสมัย
นั้นความหวังเช่น^{นี้}จะเลือนรางมาก สมาชิกของ
พรรคการเมืองใหม่ของคานธีมีเป้าหมายที่จะปฏิบัติ
การ เพื่อให้สภาพชีวิตของชาวอินเดียทั้งหมดในแอฟริ-
กาได้ดีขึ้น

บทที่แปด

เศรษฐีพดยาก

(The Obstinate Rich Man)

สิ่งหนึ่งที่สำคัญที่สุดซึ่งจะต้องพิจารณาแก่นักคือ
ปัญหาเรื่องเงิน พรรคการเมืองจำเป็นต้องมีเงินเป็น
จำนวนมากเพื่อให้กิจการดำเนินไปได้ หัวหน้าพรรค
ต้องเดินทางไปในที่โน้นที่นี่ จำเป็นต้องพิมพ์หนังสือ
และใบปลิวออกแจกจ่าย ต้องเข้าห้องประชุมในเมื่อ
มีการปราศรัย และทำกิจการอื่นๆ อีก คานธี จี ต้อง
ยืนยันให้สมาชิกทุกคนช่วยบริจาคเงิน อย่างน้อยก็ห้า
ชิลลิงเพื่อเป็นค่าบำรุงรายเดือน คานธีจีได้ขอร้องให้
คนที่รุ่มรวยช่วยบริจาคให้มากกว่านี้เท่าที่จะมากได้ ตัว
คานธีจีเองก็บริจาคเงินเดือนละยี่สิบชิลลิง แต่พอถึง
ปัญหาเรื่องจ่ายเงินเข้า ประชาชนก็แสดงความเบื่อ
หน่ายเกียจคร้าน อันที่จริงพวกนี้รู้สึกดีใจมากที่มีหัว
หน้ามาช่วยต่อสู้เพื่อพวกเขา แต่ดูเหมือนพวกเขาจะ
คิดว่า งานทุกอย่างอย่างควรจะได้ทำได้ โดยไม่ต้อง

อาศัยเงิน อันเป็นแนวความคิดของคนจำนวนไม่น้อย
ในโลกนี้

วันหนึ่งคานธีพร้อมด้วยเพื่อนร่วมงานบางคน
ได้ออกเดินทางไปยังหมู่บ้านไกล ๆ บางแห่ง ซึ่ง
ชาวอินเดียอาศัยอยู่ คานธีและเพื่อน ๆ ต้องการจะ
ชี้แจงให้ชาวอินเดีย แม้แต่ผู้ที่โง่เขลาที่สุด เกิดความ
เข้าใจว่า เขาทั้งหมดจะต้องผนึกกำลังสามัคคีกันใน
การต่อสู้กับความอยุติธรรมและการกดขี่

คานธีและเพื่อน ๆ ได้รับการเชิญให้ค้าง
ที่บ้านของชาวอินเดียผู้มรยคนหนึ่ง ซึ่งได้เข้าเป็น
สมาชิกในพรรคของเขาแล้ว คานธีและเพื่อน ๆ
ทราบดีว่าหากเขาผู้นั้นบริจาคเงินสมทบทุนของพรรค
กองเกรสเป็นจำนวนมากแล้ว ชาวอินเดียคนอื่น ๆ ที่
อยู่ใกล้เคียงก็จะพากันเอาอย่าง แล้วบริจาคเงินเป็น
จำนวนมากตามไปด้วยเช่นเดียวกัน ขณะนั้นพรรค
กองเกรสกำลังจำเป็นต้องใช้เงินมาก เพื่อกำเนิน
กิจการอันน่าอนุโมทนาต่อไป คานธีและเพื่อน ๆ

ทั้งความหวังไว้ว่า เศรษฐีอินเดียคนนั้นคงจะช่วยบริจาคน้อย ๆ ก็สักหกปอนด์

เมื่อคานธีและเพื่อน ๆ ไปถึงคฤหาสน์ของเศรษฐีอินเดียคนนั้น ก็ได้พบว่าการรับประทานเลี้ยงอย่างมโหฬารกำลังรอเขาอยู่ คานธีคิดว่าหนทางที่ดีที่สุดนั้นควรจะเจรจาเรื่องเงินกันให้เสร็จเรียบร้อยก่อนรับประทานอาหาร แต่เขาต้องผิดหวังมากในเมื่อปรากฏว่า เศรษฐีอินเดียผู้นั้นตั้งใจให้เพียงสามปอนด์ แทนที่จะเป็นหกปอนด์ เขาพยายามพูดจูงใจให้เศรษฐีให้มากกว่านั้น แต่เศรษฐีไม่ยอมฟัง ทั้งนี้และทั้งนั้นมิใช่หมายความว่า เศรษฐีผู้นั้นจะมีจิตใจคับแคบ หากเป็นเพราะเขาเป็นคนพุกยาเท่านั้น เขาปฏิเสธไม่ยอมให้มากกว่าสามปอนด์ แล้วก็เริ่มเชิญแขกกันตู่กะให้รับประทานเครื่องต้ม

นั้นเป็นสถานการณ์ที่น่าอัศจรรย์มาก คานธีทราบดีว่าหากอนุญาตให้เศรษฐีให้เพียงสามปอนด์เท่านั้น ผู้ร่วมรายคนอื่น ๆ ก็คงอยากจะให้เพียงสามปอนด์หรือให้น้อยลงไปอีก คนเหล่านั้นคงจะคิดว่า “ธูระ

อะไรเราจึงควรจะให้มากกว่าเศรษฐีผู้หนึ่ง ๆ ที่เขาก็
รุ่มรวยเสียเหลือเกิน ?”

ดังนั้น คานธีและเพื่อน ๆ ร่วมงานจึงปฏิเสธ
อย่างสุภาพ ไม่ยอมลงมือรับประทานอาหารจนกว่าจะ
ได้หกปอนด์ คานธีและเพื่อน ๆ เองกำลังรู้สึกหิว
อย่างที่สุด การนั่งลงแล้วร่ำพุดแต่เรื่องข้า ๆ ซาก ๆ
ในขณะที่อาหารอันโอชะรสกำลังรอคอยท่านอยู่เช่นนั้น
ไม่ใช่เป็นเรื่องเล่น ๆ

ต่างฝ่ายต่างก็ไม่ยอมลดทอนวาสนาให้แก่กัน และ
การโต้เถียงกันก็ยังคงดำเนินไปตลอดคืน ในที่สุดพอ
อรุณรุ่ง เศรษฐีผู้เจ้าภาพก็ยอม ครั้นแล้วเขาทั้งหมดย
จึงร่วมรับประทานอาหารกันอย่างอิมหันสำราญ

เหตุการณ์นี้ได้เป็นที่โจษขานกันมาก และทำ
ให้ประชาชนเห็นว่าคานธีมิใช่เป็นบุคคลเล่น ๆ และ
หลังจากนั้นก็ปรากฏว่าประชาชนพากันบริจาคเงินค่า
บำรุงอย่างรวกเร็ว และอย่างง่ายดายยิ่งขึ้น

บทที่เก้า

จุลสารปกเขียว

(The Green Pamphlet)

สาเหตุ ที่ว่า ทำไมคานธีจึงใช้เวลาและกำลังกายกำลังใจเป็นอันมาก ให้แก่ชาวอินเดียในแอฟริกาใต้เช่นนั้น ก็เป็นเพราะคานธีมีความสงสารและเมตตาผู้ตกทุกข์ได้ยากทุกคนและทุกหนทุกแห่งที่มีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะได้ช่วยเหลือเขาเหล่านั้น ทุก ๆ ปี ความปรารถนาอันนี้ได้แก่กล้าทับทิมในตัวของคานธีมากขึ้น จนกระทั่งท่านเคยเอ่ยปากว่า “ท่านปรารถนาที่จะเช็ดน้ำตาทุกหยดให้เหือดแห้งไปจากดวงตาทุกดวง”

บัดนี้คานธีได้กลายเป็นผู้มีชื่อเสียงโด่งดังในแอฟริกาใต้ไปแล้ว เนื่องจากงานอันน่าอัศจรรย์ที่ท่านได้ปฏิบัติไปเพื่อชาวอินเดียซึ่งอยู่ในประเทศนั้น แม้ศัตรูของท่านก็รู้สึกเคารพท่านมาก เพราะความกล้าหาญและความมีสัจจะของท่านนี่เอง ชาวอินเดียทั้งมวล

จึงได้เคารพรักท่านเป็นอย่างมากและพากันเรียกท่านว่า
“กานธีอาอ์” หรือ “พี่กานธี”

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา กัสตูร์บา และ ลูกชาย
เล็ก ๆ สองคนของเธอ ต่างก็รอคอยการกลับบ้านของ
กานธีด้วยความมอดทน เป็นเวลานานถึงสามปีแล้ว
นับตั้งแต่กานธีได้จากครอบครัวเล็ก ๆ ของท่านไป
และรู้สึกว่ บัดนี้^๕จะหวังเห็นว่าการกลับบ้านต่อไป
อีกไม่ได้แล้ว

บรรดามิตรสหายชาวอินเดียในแอฟริกา ต่างก็
ขอร้องมิให้ท่านจากพวกเขาไปเป็นเวลานานนัก กานธี
เองก็ทราบว่ ชาวอินเดียเหล่านั้นยังคงต้องการความ
ช่วยเหลือจากท่านอยู่เป็นอย่างมาก เพราะฉะนั้น ท่าน
จึงตัดสินใจที่จะกลับไปรับครอบครัวมาอยู่^๖ในแอฟริกาได้
อย่างเป็นการถาวร ตลอดระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมา^๗
กานธีได้ประสบความสำเร็จในงาน ในฐานะที่
เป็นทนายความ ดังนั้น เมื่อได้พิจารณาเหตุผล^๘แล้ว
ทุกมุมแล้ว แอฟริกาใต้จึงจะเป็นสถานที่ที่ดีที่สุดซึ่ง
ท่านควรจะเลือกเป็นนิวาสสถาน

พอลกลับ ถึงประเทศอินเดีย คานธีก็เริ่มเขียน
 จุลสารหรือหนังสือเล่มเล็ก ๆ ขึ้นเล่มหนึ่ง พรรณนา
 ถึงความอยู่ดีธรรมทั้งหลายแก่ที่ชาวอินเดียในแอฟริกา
 ได้ได้รับ คานธีต้องการให้ทั่วโลกทราบเรื่องเช่นนี้
 เพื่อที่จะได้มีการยับยั้งการกระทำเช่นนั้น โดยเร็วที่สุดที่
 จะเร็วได้ เนื่องจากหน้าปกของจุลสารเล่มนี้เป็นสีเขียว
 คนจึงขนานนามมันว่า “จุลสารปกเขียว” คานธี
 ระวังที่จะไม่ใช้คำพูดที่ระคายหูหรือที่เต็มไปด้วย
 ความเกรี้ยวกราด เพราะท่านไม่เคยปรารถนาที่จะ
 สร้างความเจ็บช้ำน้ำใจให้แก่ผู้ใด ไม่ว่าเขาเหล่านั้น
 จะปฏิบัติต่อท่านอย่างไรร้ายสักเพียงไรก็ตาม คานธี
 เพียงแต่เขียนพรรณนาถึงความจริงอย่างสมบูรณ์ โดย
 ใช้ภาษาที่สุภาพและเต็มไปด้วยศักดิ์ศรี แต่อย่างไรก็
 ตามได้มีข่าวแพร่สะพัดกลับไปถึงแอฟริกาได้ว่า คานธี
 กำลังทำนิติเขียนพวกชาวผิวขาวในแอฟริกาใต้ และ
 กำลังกล่าวคำโป้ปดมดเท็จเกี่ยวกับพวกเขา ซึ่งทำให้
 บรรดาชาวผิวขาวในแอฟริกาใต้พากันโกรธคานธีเป็น
 พิณเป็นไฟ

ระหว่างนั้น คานธีต้องการจะส่งจุลสารปก
 เขียนนี้ไปให้ทั่วประเทศอินเดีย และต้องการทำงาน
 นี้ให้ลุล่วงไปโดยเร็วที่สุดที่จะเร็วได้ แต่นี้ก็มีใช่เป็น
 การง่าย เพราะท่านจะต้องส่งหนังสือถึง ๑๐,๐๐๐
 เล่มด้วยกัน เป็นเรื่องยุ่งยากมากที่จะต้องสอดหนังสือ
 นี้เข้าแต่ละเล่มในกระต่ายห่อ เขียนจำหน่ายถึงผู้รับ
 แล้วปิดดวงตราไปรษณียากรลงไป นอกจากนั้น
 คานธี ก็ยังไม่สามารถจะจ้างคนมาทำงานนี้ได้อีกด้วย
 ดังนั้นท่านจึงขอร้องให้เด็ก ๆ ที่อยู่ใกล้เคียงมาช่วยกัน
 ทำงาน ซึ่งเด็กเหล่านั้นก็ให้คำแนะนำอย่างหน้าชื่นตาบาน
 ว่าจะช่วยในเมื่อว่างจากชั่วโมงเรียน และโดยประการ
 ฉะนั้น งานก็สำเร็จลุล่วงไปได้ภายในเวลาอันรวดเร็ว
 คานธีก็ได้ตอบแทนเด็กเหล่านั้นด้วยการให้ดวงแสตมป์
 ใช้แล้ว ซึ่งท่านได้เก็บรวบรวมเอาไว้งานส่งจุลสาร
 ปกเขียนนี้มีความสำคัญมาก เพราะฉะนั้นผู้อ่านจึงย่อม
 จะเห็นได้แล้วว่า แม้เด็ก ๆ ก็สามารถบำเพ็ญประโยชน์
 แก่ประเทศชาติของตนได้เป็นอย่างดี หากเขาเหล่านั้น
 บรรดา

พอติในระยยะเวลานั้น ได้เกิดกาฬโรคระบาด
ขึ้นในเมืองบอมเบย์ ประชาชนพากันกลัวว่าโรคนี้อาจ
ระบาดไปถึงเมืองราชโกฏ กานธีจึงพิจารณาบริการ
ของตนแก่รัฐราชโกฏว่า ยินดีช่วยทำงานทุกอย่างทุก
ประการที่จะช่วยป้องกัน โรคนี้มิให้ระบาด ไปถึงเมือง
ราชโกฏได้ ท่านได้รับแต่งตั้งให้เป็นประธานคณะกรรมการ
มีหน้าที่ดูแลให้ประชาชนรักษากันไว้
ของตนให้สะอาด เพื่อหลีกเลี่ยงการติดต่อโรค

สมาชิกของคณะกรรมการต้องไปตรวจดูสถาน
บ้านเรือนในเมืองที่ละแห่ง และต้องชี้แจงให้ประชาชน
ทราบว่า จะต้องปฏิบัติอย่างไร ในเมื่อพบปะบ้านเรือน
ที่สกปรก

เป็นเรื่องประหลาดมากที่กานธีได้พบว่าบ้าน
เรือนของคนที่ยากจนจริงๆ โดยเฉพาะก็คือของผู้ที่ถูก
เรียกว่า “ผู้ที่ผู้อื่นไม่พึงแตะต้อง” (Untouchables)
นั้น มักจะสะอาดมากกว่าบ้านเรือนของคนรุ่มรวย
หลายแห่ง อนึ่ง คนที่รุ่มรวยมักจะมีความทะนง ไม่
ยอมเชื่อฟังเมื่อ ได้รับคำแนะนำให้รักษาความสะอาด

บทที่สิบ

ถูกฝูงชนกลุ่มรวมทำร้าย

(Attacked by a Mob)

ก่อนที่จะเดินทางกลับไปยังอัฟริกาใต้ตามที่ได้สัญญาไว้ คานธีได้ติดต่อกับบุคคลสำคัญ ๆ ทั้งหมกแห่งพรรคองเกรสในอินเดีย เช่น เซอร์ไฟโรซ-ชาห์ เมหตา, โลกมานย ติลัก (ทิลก), และโกपाल กฤษณะ โทหะเล* บุคคลเหล่านี้ต่างก็ได้สลับรับฟังด้วยความเห็นอกเห็นใจในเรื่องราวต่างๆ เกี่ยวกับการปฏิบัติอันเลวร้ายต่อชาวอินเดียในอัฟริกาใต้ ซึ่งคานธีได้เล่าให้ฟัง และต่างก็สนับสนุนให้คานธีขึ้นพูดบนเวทีในที่ประชุมสาธารณะ ตามเมืองบอมเบย์ (Bombay) ปูนา (Poona) และมัทราส (Madras) ประชาชนในอินเดียได้ทราบเป็นอย่างดีอยู่แล้ว ถึง

* Sir Phirozshah Mehta, Lokamanya Tilak และ Gopal Krishna Gokhale บุคคลทั้งสามนี้เป็นผู้นำของชาวอินเดีย ก่อนหน้ามหาตมาคานธี

กรณีศึกษาที่คานธีได้ปฏิบัติไปเพื่อชาวอินเดียในอัฟริกาใต้เพราะฉะนั้น จึงให้การต้อนรับคานธีด้วยความกระตือรือร้นทุกหนทุกแห่ง คานธีได้กลายเป็นวีรบุรุษแห่งชาติไปแล้ว

ดังที่ได้ตัดสินใจไว้แล้ว คานธีได้พาภรรยา และลูกชายเล็ก ๆ สองคน คนหนึ่งอายุได้แปดขวบ และอีกคนหนึ่งสองขวบไปด้วย ในเมื่อกลับไปอัฟริกาได้

ระหว่างเดินทางไปกลับ เรือต้องประสบกับมรสุมร้ายซึ่งทำให้ดูเหมือนว่าจะจมถึงลงใต้ท้องทะเลในนาทีใดก็ได้ ในท่ามกลางภัยพิบัติและความกลัวเช่นนั้น คนโดยสารทั้งหมดต่างก็มีความแตกต่างในทางศาสนาเสียสิ้น Һันมาคุกเข่าลงสวดมนต์อ้อนวอนพร้อมหน้ากัน ไม่ว่าจะเป็นชาวฮินดู มุสลิม พาร์ซี หรือคริสต์ ทั้งหมดต่างก็สวดวิงวอนพระเทพเจ้า พระผู้บิดาของมวลมนุษยชาติ ในท่ามกลางภัยอันตรายเช่นนั้น เขาทั้งหมดต่างรู้สึกว่าเป็นพี่น้องกัน

ในที่สุด มรสุมก็ยุติ ท้องฟ้าเริ่มแจ่มใสขึ้น ทุกคนต่างดีใจและโล่งอก แล่งเรือก็มาถึงท่าเคอร์บัน (Durban) โดยสวัสดิภาพ

ท่านคงจะจำได้ว่า ชาวผิวขาวในแอฟริกาใต้ได้รับทราบข่าวที่จั่ว ระหว่างที่อยู่ในอินเดียขึ้น คานธีจึงได้กล่าวร้ายและใส่ความเกี่ยวกับพวกเขา ข่าวนั้นทำให้พวกชาวผิวขาวมีความแค้นเคืองเป็นอันมาก ดังนั้น เมื่อได้ทราบข่าวว่าคานธีได้กลับมามากแล้ว ครั้งแรกพวกชาวผิวขาวจึงไม่ยอมให้ใครในเรือขึ้นบกเลย ข้ออ้างของคนเหล่านั้นก็คือว่าเกรงว่าคนโดยสารอาจจะนำเชื้อกาฬโรคติดตัวมาจากบอมเบย์ด้วย ต่อเมื่อเวลาได้ผ่านพ้นไปหลายวันแล้วนั้นแหละคนในเรือจึงได้รับอนุญาตให้ขึ้นจากเรือได้

ทันทีที่คานธีย่างเท้าขึ้นบก เด็กหนุ่มผิวขาวกลุ่มหนึ่งก็จำเขาได้ แล้วก็เริ่มขว้างปาเขาด้วยก้อนหิน และไข่เน่า คนหนึ่งกระชากผ้าโพกศีรษะของเขาออกในขณะเดียวกันคนอื่นก็เริ่มขกตีและเตะต่อยเขา การกระทำทั้งหมดนี้เนื่องจากเด็กหนุ่มผิวขาวเหล่านั้นเข้าใจผิดว่า คานธี

ได้กล่าวคำวิพากษ์วิจารณ์พวกเขาอย่างไม่เป็นธรรม ใน
ระหว่างที่อยู่ในอินเดียนั่นเอง

คานธีอาจจะถูกฆ่าตาย หากมิใช่เป็นเพราะ
สุภาพสตรีชาวอังกฤษผู้กล้าหาญคนหนึ่ง คือ นางอะ-
เล็กซานเดอร์ ภรรยาของผู้บัญชาการตำรวจ ซึ่งกำลัง
ผ่านที่เกิดเหตุไปในขณะนั้น สุภาพสตรีชาวอังกฤษผู้
นี้ได้ใช้กำลังแหวกฝูงชนเข้าไปจนถึงตัวคานธีผู้น่า
สงสารซึ่งกำลังหอบซึก ๆ อยู่ แล้วเธอก็กำร่มของเธอ
ขึ้น เพื่อคุ้มกันคานธีให้พ้นจากการกระหน่ำทำร้าย
ของฝูงชน เป็นการลำบากมากสำหรับคนหนุ่มเหล่านั้น
ที่จะหุบตีคานธีโดยมิให้ถูกต้องตัวสุภาพสตรีผู้นั้นด้วย
ได้ ดังนั้นพวกเด็กหนุ่มเหล่านั้นจึงหยุดการกลุ้มรุมทำ
ร้ายคานธี

ระหว่างที่เกิดเหตุขึ้น มีเด็กอินเดียคนหนึ่ง
เห็นเหตุการณ์ทั้งหมด จึงวิ่งไปที่สถานีตำรวจ แล้ว
เล่าให้นายอะเล็กซานเดอร์ สามีของสุภาพสตรีทราบ

ถึงเรื่องที่ได้เกิดขึ้น ในทันใดนั้น นายอะเล็กซานเดอร์ ก็ได้ส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจจำนวนหนึ่งไปอารักขาคานธี แล้วพาคานธีไปส่งจนถึงบ้านของสภาพบุรุษคนหนึ่ง ที่ชื่อนายรุสตัมจี (Rustamgee) ซึ่งเป็นเพื่อนของ คานธีส่วน กัสตุร์บาและลูกชายเล็ก ๆ ของเธอสองคน นั้น ได้มีคนพาล่องหน้าไปยังบ้านของมิตรผู้หนึ่งแล้วก่อนหน้าทีกลุ่มชนจะเริ่มลงมือข่มคานธี

ร่างกายของคานธีผู้สูงอายุสงสารเต็มไปด้วยรอย ฟกช้ำดำเขียวจากการเตะต่อยของพวกเด็กหนุ่มผิวขาวผู้ ทารุณ และต้องได้รับการเยียวยารักษาจากนายแพทย์ ในทันทีที่ไปถึงบ้านนายรุสตัมจี คานธีจำเป็นต้อง ได้รับการพักผ่อนและความสงบเยียบอย่างยิ่ง แต่ใน ไม่ช้ากลุ่มชนที่กรูโอรธก็พากันไปห้อมล้อมบ้านหลัง นั้นไว้ แล้วตะโกนขึ้นว่า “เราต้องการตัวคานธี!”

ผู้บัญชาการตำรวจ ผู้มีน้ำใจที่ได้คาดคะเนล่วงหน้าไว้แล้วว่า เหตุการณ์ทำนองนี้จะต้องเกิดขึ้นแน่ จึงได้ตามหลังคานธีไปยังบ้านของนายรุสตัมจี เขา

ยั้งฝังชนไว้ด้วยการออกไปข้างนอก แล้วพูดจา
 ปราศรัยกับคนเหล่านั้นอย่างตกลงไปกษา คล้ายกับว่า
 เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนั้นเป็นเรื่องราวหัวทงสน เขา
 อุตส่าห์ร้องเพลงตกลง ๆ เพลงหนึ่ง เพื่อให้กลุ่มชน
 เข้าใจว่า เขาเองก็อยู่ในอารมณ์ตกลง ขณะที่พฤติกรรม
 ทำนองนี้ดำเนินอยู่ คานธีก็ค่อย ๆ หลบออกไปทาง
 ประตูด้านหลังของตัวบ้าน โดยปลอมตัวเป็นตำรวจ
 ความคิดที่จะหลบออกไปโดยวิธีนี้ เป็นความคิดของ
 นายอะเล็กซานเดอร์เอง บางทีคานธีอาจไม่ประสงค์
 ที่จะหันหลังให้แก่อันตรายเช่นนั้น แต่ท่านก็ต้องหา
 ความปลอดภัยให้ ไม่แต่เฉพาะตัวของท่านเองเท่านั้น
 หากยังต้องคำนึงถึงกัสตูร์บาและลูกเล็ก ๆ ซึ่งอาจได้
 รับอันตราย ถ้าหากบ้านหลังนั้นถูกโจมตี และคานธี
 ก็ไม่ปรารถนาที่จะให้เกิดความยุ่งยากใด ๆ แก่นายรุส-
 ตัมจี มิตรผู้มีน้ำใจของท่านอีกด้วย

ทันทีที่ได้ทราบว่า คานธีพ้นจากวิบัติอันตราย
 ไปโดยปลอดภัยแล้ว นายอะเล็กซานเดอร์ก็บอกกับ

ฝูงชนด้วยสำเนียงหัวร่อว่า เขี้ยวของเขาได้หนีไปเสีย
แล้วขอให้พวกเขากลับบ้านกันเสียเถอะ พอได้ยินเข้า
เช่นนั้น บางคนก็รู้สึกโกรธมาก บางคนก็อดหัวเราะ
ไม่ได้ ที่ถูกนายอะเล็กซานเดอร์เล่นลูกไม้ แต่บางคน
ก็ไม่ยอมเชื่อ และยังมีคนจะขอเข้าไปตรวจดูในบ้าน
ด้วยตนเอง นายอะเล็กซานเดอร์ก็อนุญาตให้สองหรือ
สามคนเข้าไปตรวจดูข้างใน ซึ่งมีแต่ครอบครัวของ
นายรัสตัมจี กับภัสตร์บาและลูกน้อยทั้งสองเท่านั้น
หลังจากนั้นฝูงชนก็ล่าถอยกลับไป

ประชาชนในแอฟริกาจำนวนไม่น้อย ต่างก็รู้สึก
งงเงื่อนต่อพฤติกรรมของฝูงชน ซึ่งมีหนุ่ม ๆ ผู้โง่เขลา
และเลวร้ายเป็นตัวละคร รัฐบาลก็พร้อมที่จะเข้าจับกุม
ตัวบุคคลเหล่านั้น หากคานธีจะช่วยชี้ตัวให้ แต่
คานธีปฏิเสธ เพราะท่านได้ตั้งปณิธานอย่างแน่วแน่
แล้วว่า จะไม่ยอมตั้งตนเป็นภัยแก่ผู้ใดทั้งสิ้น ไม่ว่าเขา
เหล่านั้นจะทำอะไรต่อท่านก่อน คานธีได้อธิบายให้
รัฐบาลฟังว่า ท่านไม่โทษหนุ่ม ๆ ผู้เบาปัญญาเหล่านั้น
เลย แต่ทว่าหนุ่มเหล่านั้นถูกบีบให้หลงเชื่อว่า คานธี

เป็นศัตรูของเขา และได้ใส่ความพวกเขาไว้ระหว่าง
 ที่อยู่ในต่างประเทศ เพื่อตอบแทนการกระทำเช่นนี้
 เด็กหนุ่มเหล่านั้นจึงต้องการแก้แค้นคานธี ^๕ ส่วน
 คานธี ^๕ นั้นมีความรู้สึกอยู่ว่า หากความจริงเป็นที่
 ประจักษ์แก่ ^๕ เขื่อนเมื่อใด เด็กหนุ่มเหล่านั้นก็ควรจะรู้สึก
 เสียใจขึ้นมาเมื่อนั้น

การปฏิบัติกันอย่างสง่างามของคานธี ^๕ เป็น
 ที่ประทับใจแก่ชาวยุโรปในแอฟริกาเป็นอย่างมาก จน
 ส่วนใหญ่ของพวกเขาเกิดความละอายใจเป็นอย่างยิ่งต่อ
 เหตุการณ์ที่ได้เกิดขึ้น บรรดาหนังสือพิมพ์ต่างก็ประ-
 กาศว่า คานธี ^๕ ได้กระทำผิดอะไร ความผิดทั้งหมด
 ตกอยู่แก่ฝูงชน พฤติการณ์ทำนองนี้แสดงให้เห็นว่า
 หากพระเทพเจ้าทรงประสงค์ให้เรามีชัยชนะแล้วไซ้
 ก็ไม่มีอำนาจใด ๆ ในโลก แม้ว่าจะใหญ่โตสักเพียงไหน
 ก็ตาม จะสามารถมาทำให้เราต้องพ่ายแพ้ไปได้ ความ
 จริงข้อนี้เราจะเรียนรู้ได้ครั้งแล้วครั้งเล่าจากชีวิตของ
 คานธี ^๕ กับศัตรู ^๕ นั้น คานธี ^๕ สุภาพและอ่อนโยนเสมอ
 เมื่อศัตรูพยายามที่จะบดขยี้ ^๕ ท่านก็จะโต้ตอบด้วย

สัจจะและเมตตาธรรมอย่างสูงสุดเท่านั้น แม้กระนั้นก็
 ตาม อาวุธเหล่านี้ก็สามารถบรรลุผลสำเร็จได้มาก
 กว่าไฟหรือดาบเสียอีก อาวุธทั้งสองประการนี้แหละที่
 ช่วยปลดปล่อยประเทศของคานธีให้ เป็นอิสระจาก
 การปกครองของต่างชาติ และช่วยให้ผู้ที่ครั้งหนึ่งเคย
 เป็นศัตรูกลับกลายมาเป็นมิตรของท่านได้

บทที่สิบเอ็ด

ชอบสงเคราะห์ผู้อื่น

(Love of Service)

บัดนี้ ^๕ คานธีได้ดำเนินชีวิตตามแบบเก่าอีกครั้งหนึ่ง คานธีมีธุรกิจต้องปฏิบัติมากกว่าครั้งใด ๆ ที่แล้มาแล้ว กล่าวคือ นอกจากการงานในฐานะที่เป็นทนายความผู้รุ่งโรจน์แล้ว ^๕ คานธียังต้องทำงานให้เพื่อร่วมชาติอย่างหนักอีกด้วย ^๕ รัฐบาลได้เริ่มออกกฎหมายใหม่ ๆ เพื่อให้การครองชีพของชาวอินเดียยากลำบาก และเพื่อป้องกันมิให้ชาวอินเดียรุ่มรวย ^๕ คานธีจึงต้องต่อสู้มากกว่าครั้งใด ๆ

นอกจากนี้ ^๕ ยังมีเรื่องการศึกษาของลูก ๆ ที่จะต้องดูแลอีกด้วย ^๕ เนื่องจากในแอฟริกาใต้ไม่มีโรงเรียนสำหรับเด็กอินเดียโดยเฉพาะ และคานธีก็ไม่ปรารถนาที่จะให้ลูก ๆ ของตนไปโรงเรียนฝรั่งแล้วลืมภาษาของตนเองเสีย ^๕ คานธีจึงตัดสินใจลงมือสอนเสียเอง

คานธี^{๘๒}พัฒนาภาษาคุชราฏี^{๘๓} * กับลูก ๆ เสมอ และสอนให้
สอน^{๘๔}เป็นภาษาคุชราฏีด้วย แม้ว่างานเหล่านี้จะหมายถึง
การเพิ่มภาระพิเศษให้แก่บิดาหนุ่มผู้ซึ่งงานมากมายล้น
มือแล้วก็ตาม แต่คานธีก็ปฏิบัติงานเหล่านี้เป็นอย่างดี
เต็มอกเต็มใจ

วันหนึ่ง คนเป็นโรคเรื้อน^{๘๕}คนหนึ่ง มา
ขอทานอาหารที่หน้าประตูบ้านของคานธี คนโดยมาก
คงจะขับไล่คนที่ เป็นโรคเรื้อน นั้นออกไปด้วยความ
เกลียดกลัว แต่คานธีจะปฏิบัติกันอย่างทราดกับ^{๘๖}
หนึ่งผู้ใดไม่ได้ โดยเฉพาะกับคนที่ เป็นโรคเรื้อน ที่สิ้น
ไร้ไม้ตอกเช่นนั้น คานธีจึงนำอาหารมาให้รับประทาน
พ้นแผลที่น่าเกลียดให้ แล้วก็พาเข้าพักผ่อนในบ้าน
ก่อนที่จะนำตัวไปส่งโรงพยาบาล ความเมตตาปรานี

* Gujarati = คุชราฏี ชื่อภาษาประจำแคว้นหนึ่งทางทิศ
ตะวันตกและตะวันตกเฉียงเหนือของอินเดีย เรียกชื่อ

แคว้นนี้ว่า Gujarat บ้าง Gujarat บ้าง Guzerat บ้าง
ในวรรณคดีภาษาไทยเราก็มักกล่าวถึง ผู้ที่ห้ามจากแคว้นนี้
ชื่อว่า “กุศราท” หรือ “กุศหราท” มีชื่อเสียงมาก “กลี
ผ้ากุศหราทออกกาลพุง ทางมุ่งเสียให้ดีแต่หัววัน” สังข์ทอง

เช่น^๕เกิดจากความเมานาคน^๖เจ็บไข้ได้ป่วยอย่างใหญ่
หลวง ซึ่งเป็นสิ่งที่มีอยู่ในจิตใจของคานธี^๗เสมอมาแต่
เยาว์วัย คานธีเองก็ไม่เคยสิ้นความปรารถนาที่จะได้
เป็นนายแพทย์ด้วย แต่เนื่องจาก^๘บัตินการเป็นนาย-
แพทย์ เป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้สำหรับเขาเสียแล้ว
เนื่องจากจะต้องใช้เวลาศึกษานานหลายปี อย่างน้อยที่
สุดเขาจึงปรารถนาจะได้กระทำอะไรบางอย่าง เพื่อเป็นการ
สงเคราะห์คนป่วย ไม่ว่าจะเป็นการสงเคราะห์นั้นจะเป็นการ
เล็กน้อยสักเพียงไรก็ตาม เพราะฉะนั้น คานธีจึงไป
ที่โรงพยาบาลที่ไม่เก็บค่ารักษา ซึ่งดำเนินงานโดย
พวกมิชชันนารีเผยแผ่ศาสนาคริสต์ ณ ที่นั้น คานธี
ได้ช่วยทำงานให้เปล่า ๆ เป็นเวลาสองชั่วโมง โดย
ช่วยผสมและจ่ายยาให้ทุกวัน

คนไข้ในโรงพยาบาลนั้น ส่วนมากเป็นเด็ก
กรรมกรอินเดียผู้ยากจน คานธีจึงมีความพอใจมาก ที่
ได้มีโอกาสรับใช้เพื่อนร่วมชาติของท่านยิ่งขึ้นอีกทาง
หนึ่ง

กาลเวลาได้ผ่านไป กัสตุรบาได้บุตรชายอีกสอง
 คน ลูกชายสองคนแรกมีชื่อว่า หริาล (ที่รักของ
 พระหริ) และมถิลาล (ดวงมถิอันมีค่า) อันเป็นชื่อ
 ที่เกิดขึ้นในจิตใจของบิกามารดาโดยธรรมชาติในเมื่อ
 นึกถึงลูกรักของตน แต่ขณะ^๕นั้นจิตใจของนาง^๕ได้เต็ม
 เปี่ยมไปด้วยความคิดที่ว่า หน้าที่ของพวกเราในโลกนี้^๕
 ก็คือการรับใช้^๕ผู้อื่น ความคิดเช่น^๕นี้ทำให้^๕นาง^๕มีความ
 ระมัดระวังมากในการตั้งชื่อลูกชายสุดทั้งสองคนของ
 ท่าน นาง^๕จึงตระหนัก^๕ดีว่า ชื่อ^๕มีความสำคัญมากใน
 ชีวิตของพวกเรา กฎหมายข้ออันมีความหมายงดงามหรือสูง
 ส่งย่อมจะต้อง^๕รู้สึก^๕ว่าตนมีพันธะที่จะต้อง^๕ใช้^๕ชีวิตของตน
 ให้^๕สมกับ^๕ความหมายของชื่อนั้นโดยแน่แท้ ดังนั้น^๕นาง^๕-
 จึง^๕ตั้งชื่อ^๕ลูกชายคนที่สามว่า รามทาส ซึ่งแปลว่ารับ
 ใช้พระราม และตั้งชื่อ^๕ลูกชายคนที่สี่ว่า เทวทาส ซึ่ง
 มีความหมายว่า ผู้รับใช้^๕พระผู้เป็นเจ้า (หรือคนใช้
 ของเทวตา)

บทที่สอง

สามารถทำได้ทุกอย่าง

(Capable in All Things)

แม้ว่าจะมีงานด้านอาชีพและการเมืองอยู่อย่างเต็มมือก็ตาม การเร่ร่อนหาเวลามาสนใจกับเรื่องเล็กๆ น้อยๆ ของชีวิตในครอบครัวได้เสมอ ไม่ว่าในบ้านจะมีเรื่องยุ่งยากเล็กๆ น้อยๆ ไตๆ การเร่ร่อนเป็นหนทางออกที่ใช้การได้ มาแก้ไขเสมอเมื่อมีเรื่องยุ่งยากเกิดขึ้น การเร่ร่อนไม่ชอบวิธีการทิ้งมือทิ้งเท้า การเร่ร่อนพยายามที่จะทำให้ตนและครอบครัวพึ่งตนเองให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้เสมอ เมื่อคนชักผ้าเริ่มมาส่งเสื้อผ้าที่ทำความสะอาดแล้วไม่ตรงตามเวลา ท่านก็เริ่มลงมือชักเสื้อผ้าด้วยตนเอง การเร่ร่อนไม่ยอมทำอะไรอย่างสะเพร่า ท่านซื้อตำราชักผ้ามาเล่มหนึ่ง แล้วเริ่มศึกษาตำรานั้น ด้วยวิธีนี้ ท่านก็สามารถชักและรดเสื้อผ้าได้เช่นเดียวกับคนชกรด การเร่ร่อนได้อะไรมาให้นึกถึงสัปดาห์ด้วย ซึ่งเป็นการเสียเวลาไม่น้อย แต่ท่านก็รู้สึกสนุกดีเหมือน

กัน ภายในไม่ช้าคานธีก็มีความภูมิใจที่จะไปไหนมาไหนด้วยการใช้คอเสื้อที่ทํานลงแบ่งและรีดเองอย่างสวยงาม เพราะมันแข็งแรงและขึ้นเงามากกว่าคอเสื้อที่คนซักรีดทำให้เสียอีก

ครั้งหนึ่ง เมื่อโกปาล กฤษณะ โคชะเล ผู้ก่อตั้งสมาคมผู้รับใช้อินเดีย ได้เดินทางไปเยือนแอฟริกาใต้ และได้ให้คานธีตัดผ้าพันคอสวยงามผืนหนึ่ง ซึ่งเขาได้รับมาจากนักการเมืองผู้ยิ่งใหญ่ของอินเดีย คือ มหาเทพ โกวินท์ รานาเท (Mahadev Govind Ranade) โคชะเลเก็บรักษาผ้าพันคอผืนนี้ไว้อย่างทะนุถนอมที่สุดเสมือนเป็นของที่ระลึกอันมีค่ายิ่ง จะนำออกใช้ก็แต่ในโอกาสสำคัญ ๆ เท่านั้น โคชะเลตั้งใจจะนำผ้าพันคอผืนนี้ออกใช้ในโอกาสงานเลี้ยงอาหารค่ำอันมโหฬารซึ่งชาวอินเดียในนครโจฮันเนสเบิร์ก (Johannesburg) กำลังจัดเพื่อเป็นเกียรติแก่เขา เป็นเรื่องที่น่าเสียใจในวินาทีสุดท้าย ปรากฏว่าผ้าพันคอผืนนี้รีดไม่เรียบร้อย เวลาที่จะส่งไปยังร้านซักรีดก็ไม่มี ดังนั้น คานธีจึงอาสาที่จะรีดให้ โคชะเลแคลงใจมากกว่า หมอ

กฎหมายและนักการเมืองจะรีดผ้าได้ดีหรือ แต่คานธี
ให้ความมั่นใจว่า ไม่ต้องวิตก การปรากฏว่าคานธี
รีดได้เรียบร้อยดีมาก ถึงกับได้รับคำชมเชยจากโคชะเล

เมื่อได้ฝึกตนเองให้เป็นคนซื่อสัตย์ที่ใช้การได้
แล้ว คานธีก็มองไม่เห็นว่าการไม่จริงไม่ควรจะเลิก
ฟังผู้อื่นในเรื่องที่ตนเสียด้วย ความคิดเช่นนี้เกิดขึ้น
แก่คานธีในเมื่อช่างตัดผมชาวอังกฤษในเมืองปรีโต-
เรีย ไม่ยอมตัดผมให้ท่าน เพราะท่านเป็นชาว
อินเดีย ตอนแรกคานธีรู้สึกเจ็บใจในความไม่สุภาพ
ของช่างตัดผม แต่แล้วก็หวนคิดอีกด้านหนึ่ง อันเป็น
ปรกตินิสัยของท่าน ในเมื่อได้รับความชอกช้ำจาก
ผู้อื่น คานธีก็ตัดสินใจว่า จะโทษช่างตัดผมหาได้ไม่
หากเขาเริ่มตัดผมให้ชาวอินเดียแล้ว ลูกค้าของเขาก็
เป็นชาวยุโรปก็อาจจะเลิกมาที่ร้านเขา และเขาก็อาจจะ
ล้มละลาย กระนั้นแล้วจะโทษใครเล่า? จะโทษลูกค้า
ที่เป็นชาวยุโรปหรือ? ถูกแล้ว ในด้านหนึ่งแล้วต้อง
โทษ แต่ไม่ใช่ชาวยุโรปเท่านั้นหรอก ที่มีความคิดผิด
ในการที่มีความเยโสโอหังเช่นนี้ ชาวฮินดูในอินเดีย

เอง ก็ยังไม่ยอมให้ช่างตัดผมของท่านไปตัดผมให้แก่
 พวกจัณฑาลที่น่าสงสาร (แต่ต้องไม่ได้) ไม่ใช่หรือ ?
 เพราะฉะนั้น ไม่ว่าที่ไหนในโลก คนที่ยะโสโอหัง
 และมีอำนาจ ต่างก็มีความนึกคิดและกระทำอะไรต่อมิ
 อะไรอย่างทารุณและเขลา ๆ เช่นนี้แหละ ดังนั้น สิ่ง
 เราควรต้องโจมตีจึงมิใช่ชาวยุโรปหรือชาติอินเดีย หาก
 เป็นความหยิ่งยะโสที่เต็มไปด้วยบาปกรรมและความ
 เขลา ซึ่งมีให้เห็นอยู่ในทุกมุมโลกนั่นเอง

ความคิดเช่นนี้ช่วยยับยั้งมิให้คานธีเกิดความ
 เสียใจ หรือโกรธเคืองช่างตัดผม ตรงข้าม ^{๔๔๕} คานธีขอ
 ๕ บัดตะเลยมานอนหนึ่ง ^{๖๘} แล้วกล่อมอดตัดผมของตนด้วย
 ตนเอง

บทที่สิบสาม

สงครามโบเออะ และหลังจากนั้น

(The Boer War and After)

เมื่อสงครามโบเออะอุบัติขึ้น ระหว่างอังกฤษกับพวกโบเออะ (หรือพวกวิลันดา ที่ตั้งถิ่นฐานทำมาหากินอยู่ในแอฟริกาใต้)* การเผชิญสู้รบเห็นออกเห็นใจฝ่ายโบเออะ แต่เนื่องจากเป็นคนในบังคับของราชอาณาจักรอังกฤษ การเผชิญสู้รบว่าเป็นหน้าที่ของท่านที่จะต้องช่วยฝ่ายที่ท่านสังกัดอยู่ การเผชิญไม่ปราศรัยที่จะเข้ารบราฆ่าฟัน ทำให้ผู้อื่นต้องเลือกตกยางออก แต่ก็ไม่วายที่จะนำชีวิตของตนเข้าสู่การเสี่ยงภัย

ดังนั้น การเผชิญ จึงรวบรวมบรรดามิตรสหายชาวอินเดียนให้มากเท่าที่จะมากได้ แล้วจัดให้เขาเหล่า

*The Boer War—สงครามโบเออะ เกิดขึ้นระหว่างชาวอังกฤษกับชาวโบเออะ (พวกวิลันดา คือ Holland หรือ Netherlands ที่มีเชื้อสายหรือเดิมเป็นพวกแอฟริกาใต้ ใกล้เคียงเชื้อสายของพวกวิลันดา ที่อพยพไปยังแอฟริกาใต้ตั้งแต่ศตวรรษที่ ๑๗) เป็นผลให้อังกฤษได้แคว้นโบเออะเป็นเมืองขึ้น

นั้นได้รับการฝึกอบรมในวิชาปฐมพยาบาล ทักษะนี้
เองก็เข้ารับการฝึกอบรมด้วย และพออบรมสำเร็จได้
ประกาศนียบัตรแล้วคานธีก็อาสาเข้าทำงานให้รัฐบาล
อังกฤษ

กองอาสาสมัคร^๕ มีกำลังทั้งหมดประมาณ
๑,๑๐๐ คน ได้ปฏิบัติหน้าที่อย่างกล้าหาญมาก ถึง
กับไปช่วยเหลือผู้^๖ที่ได้รับบาดเจ็บในระยะกระสุน^๗บิน ณ
แนวรบ กองอาสาสมัครได้รับคำชมเชยในเรื่องนี้มาก
บรรดาหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ ก็ลงพิมพ์ภาพยกลอนเสด็จ
วีรกรรมและการปฏิบัติหน้าที่ของเขาตราบนกระตังถึง
เวลานั้น^๘ ชาวอังกฤษมีแต่ความคิดว่าชาวอินเดียไม่มี
ความกล้าหาญอะไรเลย มาบัดนี้^๙ความคิดนี้ของพวกเขา
เขาได้เปลี่ยนแปลงไปแล้ว

ในระหว่างปฏิบัติหน้าที่ปฐมพยาบาล^{๑๐} คานธี
และเพื่อนร่วมงานได้มีโอกาสคลุกคลีสนิทสนมกับทหาร
อังกฤษอย่างใกล้ชิด เขาไม่เห็นว่าการอังกฤษเหล่านี้^{๑๑}

มีความมโหดแต่ประการใดเลย หากเป็นผู้ที่เต็มไปด้วย
ไมตรีจิตมิตรภาพ มีความกตัญญูรู้คุณในการที่ชาว
อินเดีย ได้ช่วยเหลือเพื่อนทหารของเขาที่ได้รับบาดเจ็บ
ในสงคราม ทหารอังกฤษเหล่านี้ปฏิบัติต่อชาวอินเดีย
กันเป็นอย่างดีจริงๆ

ในบรรดาชาวอินเดียที่ประกอบขึ้นเป็นเหล่าปฐุม
พยาบาลก็เช่นเดียวกัน ไม่มีความรู้สึกในทำนองหยิ่ง
ยโสในเรื่องชนวรรณะเลย อีกทั้งไม่มีการทะเลาะเบาะ
แว้งกันในเรื่องศาสนาด้วย ชาวฮินดู มุสลิม และ
คริสเตียนทั้งหมดต่างก็เป็นมิตรสหายกันดีที่สุดเท่าที่จะ
เป็นได้ ภัยอันตรายที่เขาทงหมดต้องเผชิญหน้าอยู่ใน
ขณะนั้น พร้อมด้วยเสียงปืนที่ดังก้องอยู่รอบ ๆ ตัวเขา
ได้ทำให้เขาสำนึกได้ว่า มีพระเทพเจ้าอยู่เพียงพระองค์
เดียวเท่านั้น และพระองค์ท่านก็คือพระบิดาของทุกคน
จากนี้เราจะเห็นได้ว่า แม้สงครามซึ่งเต็มไปด้วยความ
ทารุณก็อาจกลายเป็นพรสวรรค์ได้ मात्रแม้ว่าสงคราม
จะช่วยให้นมนุษย์เข้าใจในสัจธรรมข้อนี้ได้

บริการที่ยิ่งใหญ่ที่สุดประการหนึ่ง ที่คานธี
 ได้บำเพ็ญเพื่อชาวอินเดียก็คือ การสอนให้ชาวอินเดีย
 ตระหนักถึงข้อบกพร่องของตนเอง ทั้งที่ที่สงคราม
 ยุติลง คานธีก็หันกลับไปบำเพ็ญภารกิจด้านนี้ด้วย
 ความกระตือรือร้นใหม่อีก คานธีได้พราสอนชาว
 อินเดียอยู่เสมอว่า หากเขาต้องการอิสรณ์ผสมขึ้นกับ
 สิทธิทุกประการในฐานะที่เป็นพลเมืองแล้วไซ้ร้ เขาก็
 จำต้องทำตนเองให้คู่ควรกับสิทธิเหล่านั้น ตัวอย่างเช่น
 ถ้าหากชาวอินเดียต้องการอยู่ในย่านสวย ๆ งาม ๆ ที่
 สงวนไว้สำหรับชาวยุโรป ชาวอินเดียก็ต้องแสดง
 ให้เห็นว่า เขาสามารถรักษาย่านที่อยู่เหล่านั้นให้อยู่ใน
 สภาพที่ดีได้ ด้วยการเป็นผู้มีความสะอาดและเรียบร้อย
 อยู่เสมอ ไม่พียงต้องสงสัยเลยว่า มีชาวอินเดียจำนวน
 ไม่น้อยได้กลายเป็นผู้มึนตึ๋นปล่อยปละละเลย และไม่มี
 ระเบียบไปเสียแล้ว คานธีจึงไม่ยอมให้สภาวะเช่นนี้
 มีอยู่ต่อไป ท่านปรารถนาที่จะให้ประชาชนของท่าน

รักษาความสะอาดและมีระเบียบ เช่นเดียวกับประชาชน
อื่น ๆ ในโลก ท่านไม่ยอมรับฟังข้อแก้ตัวใด ๆ ที่จะ
ปล่อยให้คนมีนิสัยเกียจคร้าน และเนื่องจากชาวอินเดีย
เหล่านั้น^๕ เคารพรักษาคานธี^๖ ด้วยคุณงามความดีที่ท่าน
มีต่อพวกเขา จึงปรากฏว่า แม้ชาวอินเดียที่มีความ
เกียจคร้านเป็นที่สุดจริง ๆ ก็ได้พยายามปรับปรุงตนเอง
ให้ดีขึ้น เพื่อให้เป็นที่พอใจแก่คานธี

บทที่สิบสี่

กระทำชอบทุกสิ่งทุกอย่าง

(Doing Right in Everything)

เมื่อกาลเวลาได้ผ่านพ้นไปอีก ๔ ปี คานธีก็รู้สึก^๑ว่าเวลาที่ท่านจะต้องเดินทางกลับอินเดียได้มาถึงแล้ว ท่านได้บำเพ็ญกรณียกิจอย่างน่าอัศจรรย์ เพื่อประชาชนของท่านในแอฟริกาใต้ในตำแหน่งช่วยเหลือให้มีสิทธิที่รัฐบาลรับรอง บัดนี้คานธีต้องการจะทำงานให้อินเดียทั้งประเทศ^๒ จริงอยู่ ในแอฟริกาใต้ยังมีงานที่จะต้องทำอีกมากมาย แต่คานธีได้ทิ้งเพื่อนที่ดีไว้เบื้องหลังหลายคน ซึ่งท่านได้ฝึกอบรมมาให้รู้จักทำงานและมีแนวความคิดนึกเหมือนกับท่าน เขาเหล่านั้นแหละจะดำเนินการต่อสู้ต่อไป

อย่างไรก็ตาม ชาวอินเดียในแอฟริกาใต้ไม่ยอมให้คานธีเดินทางกลับได้ง่าย ๆ พวกเขาขอให้คานธีให้คำมั่นสัญญาว่า จะกลับแอฟริกาใต้ภายในหนึ่งปีหากชาวอินเดียที่นั่นต้องการตัวท่าน ครั้นแล้ว

เขาก็จัดการประชุมและสังสรรค์ต่าง ๆ เพื่อเป็นเกียรติ
แก่การจากไปของคานธี คานธีและกัสตูร์บาได้รับ
ของขวัญต่าง ๆ นานาอย่างท่วมท้น ที่ทำด้วยทอง
และเพชรนิลจินตาก็มีหลายชิ้น เช่น นาฬิกาเรือนทอง
งาม ๆ สายสร้อยทองคำ แหวนเพชร ฯลฯ และ
สำหรับกัสตูร์บานันมีสร้อยคอที่สวยวิเศษอยู่เส้นหนึ่ง
ทำด้วยทองคำล้วน ๆ

คานธี^{จึงขง}รู้สึกไม่สบายใจ เมื่อเห็นของกำนัล
เหล่านี้ ท่านได้ปฏิบัติตนรับใช้เพื่อนร่วมชาติของท่าน
ด้วยความรัก โดยมีได้หวังผลตอบแทนเลย ก็เมื่อเป็น
เช่นนั้นแล้ว ท่านจะรับทองและเพชรนิลจินตามาเป็น
เครื่องตอบแทนได้อย่างไรเล่า ? หากจะมีการใช้จ่าย
เงินทองกันอย่างฟุ่มเฟือยเช่นนั้นแล้ว ควรจะใช้สอยมัน
ให้เป็นประโยชน์แก่คนยากจนที่กำลังระทมทุกข์อยู่ใน
สังคมจะมีดีกว่าหรือ ? ท่านได้ปราศรัยสอนศิษย์ของ
ท่านมาเป็นเวลาช้านานว่า เป็นการเขลาและไม่ถูกต้อง
ที่จะทุ่มเทเงินทองไปในการซื้อของฟุ่มเฟือย ในเมื่อ
ชาวอินเดียจำนวนล้าน ๆ จะหาอาหารรับประทาน เข้า

ไปให้อัมทำงสัสมอเดี๋ยวกัแทบจะไมได้ สมควรแล้ว
หรือกัตัวทำนเองซึ่งเป้นทั้งผู้นำและอาจารย์ จะรับเอา
สิ่งมีค่าเหล่านัเป้นค่าตอบแทนคำสอนของทน ?

คงจะมีไม่กี่คนนักที่จักคิดในทำนองนี้ ภาพของ
ทองรูปพรรณมากมายเช่นนี้ คงจะเป้นสิ่งยั่วชวนชวน
ให้คนส่วนมากลืมอุดมคติของทน แต่คานธีจึไม่ใช้
บุคคลประเภทนี้ คินนหนทางกินทำนอนไม่หลับเลย
พอรุ่งเช้าทำนก็บอกกัสตุรบาให้เอาของกำนัลเหล่านั
ไปกินให้หมด

กัสตุรบา ไม่ยอม อย่างน้อยที่สุดเธอก็อยากจะ
ได้สร้อยคอเส้นนารักของเธอไว้ตามนิสัยสตรีเพศทั่วไป
กัสตุรบาคิดว่ถึงแม้ว่าจะไม่ใช้เพื่อตัวเธอเอง เธอก็
อยากจะเก็บมัน ไว้ให้ลูกสะใภ้คนใดสักคนหนึ่งในเมื่อ
ลูกชายของเธอแต่งงาน คานธีจึต้องใช้เวลาในการ
โน้มน้าวจิตใจของกัสตุรบาอยู่เป็นนาน แต่ในที่สุด
ทำนก็สามารถช่วยให้เธอเข้าใจได้ว่า คนเราไม่ควรทำ

สิ่งไรให้^{๒๗}ผู้อื่นโดยหวังผลตอบแทนเสมอไป ครั้นแล้ว
 คานธีก็^{๒๘}นำเครื่องทองและเครื่องเพชรต่าง ๆ เหล่า^{๒๙}นั้น
 ไปฝากธนาคารเพื่อเก็บไว้เป็นทุนสำรองสำหรับกลุ่ม
 ชาวยินดีต่อไป

พอลกลับมาถึงอินเดียก็^{๓๐}วาระหนึ่ง คานธีก็^{๓๑}ทุ่ม
 ตัวเข้าไปทำงานให้พรรคองเกรสอย่างอกุศลจิตจิตใจ
 ทรามจนถึงเวลา^{๓๒}นั้น คานธีได้^{๓๓}ทำการต่อสู้เพื่อสิทธิ
 ของประชาชนของท่านในแอฟริกาใต้ท่าน^{๓๔}นั้น แต่บัด^{๓๕}
 ท่านกำลังต่อสู้^{๓๖}เพื่อเสรีภาพและความสันติของชาวยินดี
 ทั่วโลกแล้ว

นอกจากการต่อสู้ทางการเมืองแล้ว คานธียัง^{๓๗}
 สนใจทุกสิ่งทุกอย่างที่จะช่วย^{๓๘}ให้ชาวยินดีเป็นชาติที่
 เข้มแข็ง และมีสง่าภาคภูมิ^{๓๙}ขึ้น คานธีได้^{๔๐}ศึกษากิจ
 การต่าง ๆ เป็นต้นว่า การหุงต้ม การสุขาภิบาล
 และเรื่องอื่น ๆ ทุกเรื่องเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน ^{๔๑}ทั้งนี้
 ก็เพื่อหาวิธีทางดำเนินชีวิตให้ดีที่สุด ที่สำคัญยิ่งกว่า
 สิ่งใด ๆ ก็คือ คานธีพยายามค้นหาสิ่ง^{๔๒}ที่ทงดีและมี

ราคาถูกด้วย เพราะท่านต้องการช่วยเหลือคนยากคน
จน และคนที่ท่านค้นพบสิ่งใหม่ ๆ เช่นนี้ ท่านก็จะ
แนะนำให้ผู้อื่นได้ทราบด้วย

โดยเฉพาะแล้ว ท่านเรียงยานักย่นหาถึงเรื่อง
การรักษาความสะอาด ความสกปรกนั้นมิใช่เป็นเรื่อง
ไม่ดีไม่งามภายในบ้านเท่านั้น หากยังเป็นมูลเหตุของ
ความเจ็บไข้ได้ป่วยอีกด้วย เมื่อคนเรายากจนเข้าจริง ๆ
แล้ว เขามักจะเดินเลอะเลี้ยวว่า “โอ๊ย มันจะ
เป็นไรไป ?” เกี่ยวกับเรื่องรักษาความสะอาดนั้นแล้ว
ท่านจึงไม่เคยมีความรู้สึกเห็นดีเห็นน้อยที่จะพร่ำสอน
ประชาชนเลย

กรุงเทพฯ มีการประชุมพรรคกองเกรสอย่างใหญ่
ในนครกัลกัตตา มีการปลุกค่ายเพื่อให้เป็นที่พักอาศัย
ของผู้ปฏิบัติงานของพรรคซึ่งมีจำนวนมาก โดยเหตุที่
จะอยู่กันเพียงไม่กี่วันเท่านั้น ผู้หญิงไม่ค่อยจะเอาใจ
ใส่ดูแลความสะอาดของค่ายเท่าไรนัก เมื่อได้เห็นความ
สกปรกทุกหนทุกแห่งเข้าท่านจึงชี้ให้เห็น แต่ได้รับ
คำตอบจากทุกคนว่า “นั่นมันหน้าที่ของคนทำความสะอาด

สะอาด * นี้!” คานธีจึงหยิบไม้กวาดมาแล้ว ลงมือ
กวาดเองอย่างหน้าตาเฉย ด้วยวิธีนี้ คานธีได้สอนให้
คน^๗รู้ว่าเป็นการเขลาเพียงไร ที่จะคิดว่าตนส่งสง^๘เกินไป
กว่าที่จะลงมือทำงานอย่าง^๙นี้ คานธี^{๑๐}จรส^{๑๑}กชน^{๑๒}ชม^{๑๓}ท^{๑๔}ใด^{๑๕}ทำ
งานของ^{๑๖}คน^{๑๗}ผู้^{๑๘}หนึ่ง^{๑๙}ที่^{๒๐}ทำความสะอาด ท่านต้องการทำ
ลายล้าง^{๒๑}ความ^{๒๒}รู้สึก^{๒๓}นึก^{๒๔}คิด^{๒๕}โง่^{๒๖}ๆ และเลวร้าย^{๒๗}ที่ว่า การ
ทำงานเป็น^{๒๘}เรื่อง^{๒๙}เสื่อมเสีย ไม่ว่างานใดที่จะช่วยทำให้
โลกสะอาด^{๓๐}ขึ้น^{๓๑}และ^{๓๒}คน^{๓๓}งาน^{๓๔}นั้น^{๓๕}ย่อม^{๓๖}ประ^{๓๗}เสริ^{๓๘}ฐ^{๓๙}ทั้ง^{๔๐}ส^{๔๑}
น^{๔๒}นี้^{๔๓}คือ^{๔๔}บท^{๔๕}เรียน^{๔๖}ที่^{๔๗}ท่าน^{๔๘}ต้องการ^{๔๙}ให้^{๕๐}ทุก^{๕๑}คน^{๕๒}ได้^{๕๓}เรียน^{๕๔}รู้^{๕๕}ไว้

เพื่อที่จะได้ทราบถึงความทุกข์ยากลำบากของ
ชาวอินเดีย คานธีได้เดินทางไปทั่วประเทศอินเดีย
โดยรถไฟ^{๕๖}ชน^{๕๗}สาม^{๕๘} อัน^{๕๙}ที่^{๖๐}จริง^{๖๑}แล้ว^{๖๒}ท่าน^{๖๓}สามารถ^{๖๔}จะ^{๖๕}เดิน^{๖๖}ทาง^{๖๗}
ด้วย^{๖๘}ความ^{๖๙}สะ^{๗๐}ด^{๗๑}คว^{๗๒}ส^{๗๓}บาย^{๗๔}ได้^{๗๕}อย่าง^{๗๖}ง่าย^{๗๗}คาย^{๗๘} แต่^{๗๙}ท่าน^{๘๐}ต้องการ

* Sweepers เนื่องจากในประเทศอินเดีย มีการถือชั้น
วรรณะกันอยู่ แม้จนกระทั่งเดี๋ยวนี้ คนที่ทำความสะอาด ในอินเดีย
จึงมักจะเป็นผู้สังกัดอยู่ในวรรณะต่ำคือ วรรณะศุทร เป็นพวก
Untouchables หรือพวกจัณฑาล และด้วยเหตุ^{๘๑}นี้ จึงเป็นที่
เหยียดหยามของ^{๘๒}คน^{๘๓}ทั่วไป^{๘๔}ใน^{๘๕}อิน^{๘๖}เดีย^{๘๗}ภาค^{๘๘}กลาง^{๘๙} และ^{๙๐}ภาค^{๙๑}เหนือ^{๙๒} ส่วน
พวก Sweepers เหล่า^{๙๓}นั้น^{๙๔}เรียก^{๙๕}ใน^{๙๖}ภาษา^{๙๗}ฮินดี^{๙๘}ว่า “ภักดี” เป็น^{๙๙}สาขา^{๑๐๐}
หนึ่ง^{๑๐๑}ใน^{๑๐๒}วรรณะ^{๑๐๓}ศุทร

ทราบว่าเป็นประชาชนที่ยากจนอยู่กันอย่างไรแน่ เพื่อที่
ท่านมีอะไรที่จะช่วยเหลือได้ก็จะได้ช่วย

คานธีกลับสู่ประเทศอินเดียได้ไม่นานเท่าไรบุตร
ชายคนที่สองของท่าน คือ มดเลาล ก็ล้มป่วยหนักด้วย
โรคไข้รากสาด (Typhoid) และปอดบวม (Pneumonia)
หมอบอกว่า ชีวิตของเด็กอยู่ในอันตราย จำเป็นต้อง
ให้เข้าไปรับประทาน เพื่อให้คนไข้มีกำลัง คานธีได้
เคຍอบรมเลี้ยงดูลูกของท่านให้เป็นนักมังสวิรัติ (Vege-
tarians) อย่างเคร่งครัดเหมือนท่าน ท่านรู้สึกว่าเป็น
ความผิดที่จะพร่าชีวิตของแม่แต่ไก่ตัวเดียว แม้ว่าการ
กระทำเช่นนี้อาจจะช่วยชีวิตลูกชายของท่านไว้ได้
เมื่อถูกถาม มดเลาลก็ได้ให้คำตอบว่า เขาพร้อมที่จะ
ปฏิบัติตามทุกสิ่งทุกอย่างที่บิดาของเขาเห็นว่าถูกต้อง

คานธีสวดอ้อนวอนต่อพระผู้เป็นเจ้าอย่างเต็ม
ความสามารถ ขอให้พิทักษ์ชีวิตของลูกชายโดยมิต้อง
รับประทานเข้าไปตัวเดียว เพียงสามวันให้หลัง มด
เลาลก็ฟื้นอันตราย หากคนเรากระทำสิ่งที่เราเชื่อว่า

ถูกต้องและมีศรัทธาความเลื่อมใสเชื่อมั่นในพระเทพเจ้า
 ดังเช่นคนเรี^{๑๕}แล้วไซ^{๑๖}ร์ พระองค์ก็ย่อมจะทรงสลับคำ
 สวค^{๑๗}อ^{๑๘}นวนของเราเสมอ

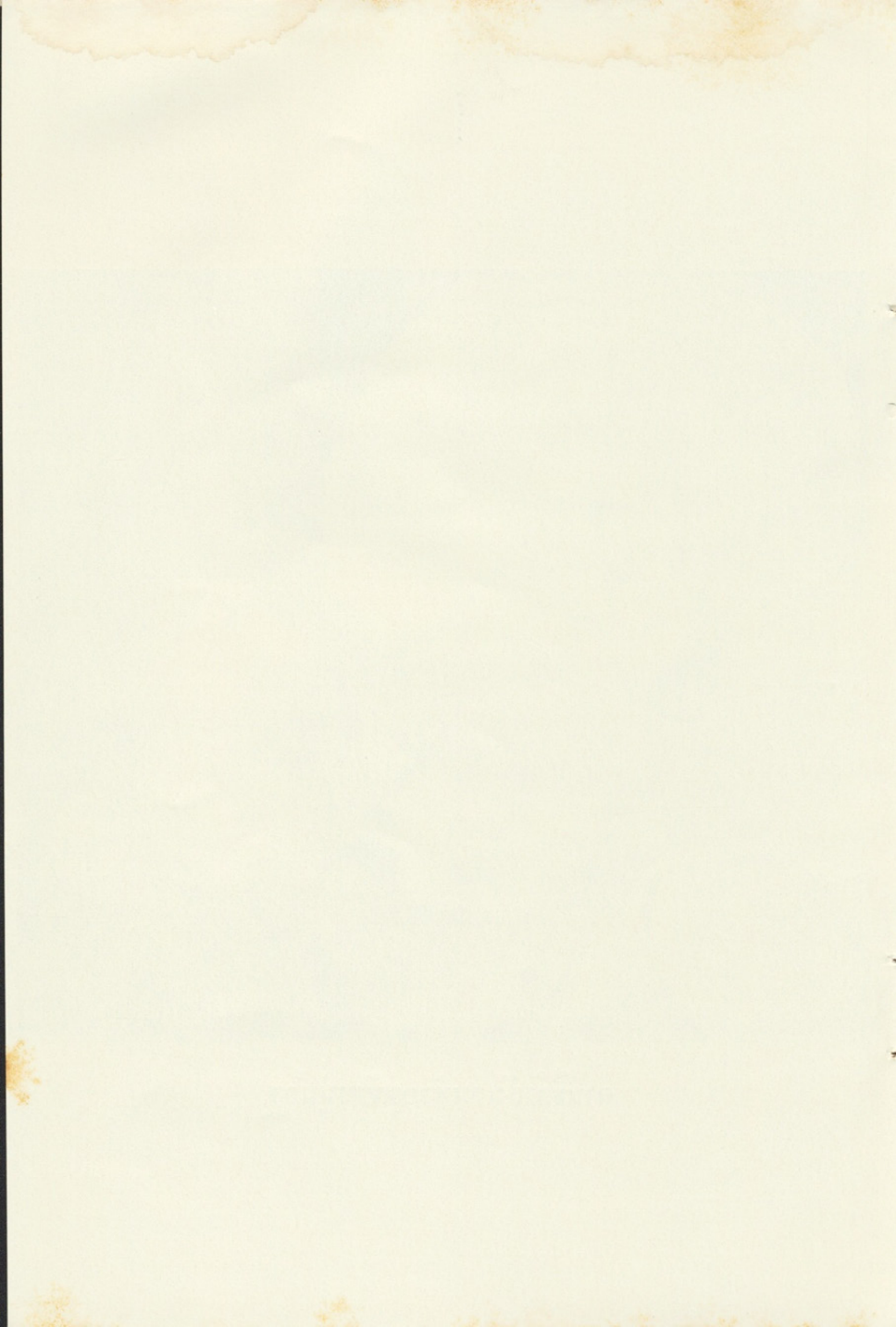
มิชชันนารี^{๑๙} เสียงเรียกร้องก็มาจากแอฟริกาใต้อีก
 ชาวอินเดียนที่นั่นต้องการ “คานธี^{๒๐}ภา^{๒๑}อ^{๒๒}” ที่รักของเขาอีก
 เพื่อช่วยเขาต่อสู้กับรัฐบาลที่เหี้ยมเกรียมและไม่มี ความ
 เห็นอกเห็นใจ โดยมีได้ชัก^{๒๓}ช้า และปราศจากความ
 คำนึงถึงความสขสบายส่วน^{๒๔}ตัว คานธีได้เริ่มออกเดิน
 ทางระยะไกล และปล่อยครอบครัวไว้ให้อยู่ในอินเดีย
 อีกวาระหนึ่ง

ในท่ามกลางการปฏิบัติหน้าที่ทางการเมืองอย่าง
 เข้มขันนั้น คานธีไม่เคยละ^{๒๕}ลืมเลยว่า หน้าที่อัน^{๒๖}ด^{๒๗}ับ
 แรกของ^{๒๘}คนเรา คือหน้าที่ที่มีต่อพระเทพเจ้า คานธี
 รู้สึกว่าสมควรที่จะต้องศึกษาศาสนาของ^{๒๙}คนให้ทะลุปรุ-
 โปร่ง เพื่อจะสามารถปฏิบัติตามคำสอนเหล่านั้นได้
 อย่างถูกต้อง คนอื่น ๆ หลายคนที่อยู่ในฐานะเช่นเดียว

กับคานธีจึงพูดว่า “ฉันไม่มีเวลาจะอ่านหนังสือเรื่อง
เกี่ยวกับศาสนาหรือ เห็นไหมว่าฉันกำลังทำงานให้
คนอื่นมากมายเพียงไร ! พระเทพเจ้าทรงพอพระทัย
แล้วละ” แต่คานธีหาเวลาได้เสมอ ไม่ว่าจะเพื่ออะไร
ที่ท่านเห็นว่าจำเป็น ท่านเคยคัดโคลกัมภีร์ภควัทคีตา
ลงบนแผ่นกระดาษ แล้วปิดไว้ตามฝาผนังในห้องน้ำ
ขณะที่แปรงฟันทุก ๆ เช้า คานธีก็จะย่นศึกษาโคลก
เหล่านั้น และภายในเวลาไม่ช้า ท่านก็สามารถท่อง
คัมภีร์ภควัทคีตาได้ขึ้นใจถึงสิบสามบท.

หลานกำลังเล่นหัวอยู่กับหนูน้อย

บทที่สิบห้า

นิคมโฟนิคซ์และการกบฏซูลู

(Phoenix Settlement and The Zulu Rebellion)

ในระหว่างการเดินทางไปเยือนแอฟริกาใต้เป็นครั้งที่สาม
นี้ คานธีได้ตัดสินใจจะตั้งนิคมสักแห่งหนึ่งเพื่อให้คน
ได้ใช้ชีวิตอยู่กันกันอย่างง่าย ๆ เป็นที่พอพระทัยแด่
พระเทพเจ้า จึงให้ซื้อที่ดินแปลงหนึ่งไม่ไกลจากเมือง
เคอร์บันแนก ๕๕ เพราะตั้งใจจะเริ่มกิจการฟาร์ม เพื่อ
ว่าประชาชนจะได้อยู่อาศัยและปลูกพืชพันธุ์ธัญอาหาร
รับประทาน

แม้ว่าจะได้ปล่อยภรรยาและลูก ๆ ไว้ให้อยู่ใน
อินเดีย แต่ในการเดินทางครั้งนี้คานธีก็ได้พาญาติ
พี่น้องไปแอฟริกาใต้ด้วยหลายคน ญาติ ๆ เหล่านี้
ล้วนเป็นคนหนุ่มที่อยากจะได้ประสบพบเห็นชีวิตใน
ดินแดนใหม่ คนหนุ่มเหล่านั้นเองซึ่งหลายคนเป็นมิตร
สหายชาวยุโรปและชาวอินเดีย อีกทั้งเป็นพรรคพวก
และผู้ร่วมงานที่จงรักภักดีจำนวนหนึ่งของคานธี ได้

ร่วมกันเป็นผู้ก่อตั้งนิคมขึ้น ทุกคนมีฐานะเท่าเทียมกัน และทุกคนช่วยกันทำงานเพาะปลูกตลอดจนเก็บเกี่ยวพืชพันธุ์ ไม่มีผู้หนึ่งผู้ใดคิดจะหาความรุ่มรวยหรือมีชีวิตอยู่อย่างสำราญ ทุกคนไม่ว่าชาย หญิงหรือเด็ก ในนิคมนั้นพร้อมที่จะทำงานทุกชนิดที่ได้รับการขอร้องให้ทำ ประหนึ่งว่าเขาทั้งหลายเป็นครอบครัวที่มีแต่ความรักใคร่อยู่ในครัวเรือนเดียวกัน

เมื่อมีเวลาว่าง ชาวนิคมนั้นก็ช่วยกันเขียนและพิมพ์หนังสือพิมพ์ซึ่งมีชื่อว่า “มติชาวอินเดีย” (Indian Opinion) อันเป็นวารสารที่เสนอข่าวสารทุกชนิดที่เป็นประโยชน์แก่ชาวอินเดียในแอฟริกาใต้

ฟาร์มนี้มีชื่อว่า นิคมโฟenix (Phoenix Settlement) และคณาธิปไตยผู้ก่อตั้งก็ชอบนิคมนี้มาก และคงจะดีใจที่จะได้อยู่ในนิคมนี้อย่างถาวร แต่นอกจากงานทางค่านกฎหมายแล้ว งานทางค่านการเมืองของท่านก็กำลังเพิ่มพูนมากขึ้นทุกที ๆ คณาธิปไตยกำลังกลายเป็นความหวังของประชาชนอินเดียอย่างรวดเร็ว และชาว

อันเดียวทั่วไปมีความรู้สึกว่า ท่านเท่านั้นที่จะช่วยให้
พวกเขาเป็นอิสระเสรีได้ ดังนั้น คานธีจึงไปเยี่ยม
นิคมโฟนิคซ์ได้เพียงชั่วระยะเวลาสั้น ๆ เท่านั้น

ในไม่ช้า คานธีก็จัดการรับเอาภักดิ์รับเอาและลูก
เล็ก ๆ ไปอยู่ด้วยที่โฟนิคซ์ ระหว่างทาง รามทาสลูก
ชายคนที่สาม แชนท์กชณะวิ่งเล่น คานธียังคงชอบ
ปรนนิบัติคนเจ็บอยู่ และได้เรียนรู้อะไรต่อมิอะไรมาก
ขึ้นเกี่ยวกับการรักษาคนเจ็บ แม้ว่าจะมีงานมาก แต่
พอครบครันมาถึง คานธีก็เข้าควบคุมรามทาสน้อย
อย่างไม่ลดละ และในไม่ช้าก็รักษาชนที่หักให้หาย
ได้สนิท

คานธี ต้องการให้ชีวิตที่โฟนิคซ์ให้เป็นไปอย่าง
ง่ายดายที่สุด เช่นเดียวกับชีวิตของคนที่ยากจนทั่ว ๆ
ไปจริง ๆ เพียงแต่ว่าทุกสิ่งทุกอย่างที่โฟนิคซ์ต้องอยู่
ในสภาพสะอาดบริสุทธิ์เช่นเดียวกับเข็มหมุดใหม่ ผู้คน
ต้องมีอนามัยและความสุขเป็นอย่างดีด้วย ด้วยวิธีนี้ชาว
นิคมโฟนิคซ์ก็จะได้แสดงให้เห็นว่าผู้คนแม้

จะยากจน คนแรก^๗ไม่จำ^๗เป็นจะต้องอยู่กินอย่างสกปรก
หรือมีสภาพขมขื่นเสมอไป

ขบวนการฟิสิกส์ ถึงกับทำขนมปังรับประทาน
กันเอง โดยเหตุที่แป้งข้าวสาลีมีคุณค่าในทางบำรุงร่าง
กายดี และมีราคาถูกด้วยในเมื่อสามารถบดด้วยมือเอง
ชาวฟิสิกส์จึงบดข้าวสาลีเอง พวกเด็ก ๆ ก็ได้รับ
อนุญาตให้เข้าช่วยงาน^๕ และก็พากันชอบช่วยเหลือจริงๆ

พอครอบครัวของคานธี^{๔๔๔}กลับหลังกลับหน้า^๕เรียบร้อย
ครั้ง^๕หนึ่ง การกบฏ^๕ชุลก็เกิด^๕ขึ้น ชาวชุลในแอฟริกา
เป็นชนเผ่าที่ค่อนข้างจะยังไม่เจริญ พวกนั้นจึงไม่ยอม
เสียภาษีให้แก่ชาวอังกฤษ และด้วยเรื่องภาษีนี้นี้แหละ
ชาวชุลก็^๗ได้^๕ลุก^๕ขึ้นกบฏ^๕ต่ออังกฤษ

แม้ว่า คานธี^๗จะได้ต่อสู้ (โดยไม่ใช้กำลัง)
กับชาวอังกฤษอยู่เสมอ เพื่อให้ชาวอังกฤษปฏิบัติต่อ
ชาวอินเดียอย่าง^๗เป็นธรรม แต่คานธี^๗ก็มีความรัก^๗ดี
ต่อชาวอังกฤษทุกเมื่อ ในเมื่อชาวอังกฤษต้องการ
ความช่วยเหลือจากตัวท่าน คานธี^๗ ต้องการให้ชาว
อังกฤษเกิดความเข้าใจว่า พวกอังกฤษนั้นเองที่ไม่ให้

ความเป็นธรรมแก่อินเดีย แต่คานธีก็มีที่เคยเป็น
 ศัตรูของชาวอังกฤษ ด้วยเหตุนี้ จึงอีกครั้งหนึ่งที่คาน
 ธี ได้รวบรวมหน่วยอาสาสมัครชาวอินเดียขึ้นหน่วย
 หนึ่ง ทำหน้าที่ปฏิบัติการปรุ้มพยาบาลให้แก่กองทหาร
 อังกฤษ

อย่างไรก็ตาม เมื่อได้เห็นชาวซูลไม่มีทางสู้ชาว
 อังกฤษ เจ้านายผู้เข้มแข็งของเขา ในไม่ช้าจิตใจของ
 คานธีก็เต็มเปี่ยมไปด้วยความเมตตาต่อชาวซูลผู้ไม่มี
 เล่ห์เหลี่ยม และน่าสงสาร

เมื่อคานธีและเพื่อน ๆ ไปยังโรงพยาบาล
 ทหารเพื่อเริ่มปฏิบัติงาน เขาต่างก็ประหลาดใจที่ได้
 เห็นคนป่วยเป็นชาวซูลทั้งนั้น ไม่มีชาวยุโรปเลย ชาว
 ซูลที่ได้รับบาดเจ็บเหล่านี้มิใช่เป็นพวกกบฏ หากเป็น
 กลุ่มชาวซูลที่เป็นมิตรต่ออังกฤษถูกทหารอังกฤษยิงโดย
 เข้าใจผิด นอกจากนั้นก็มีชาวซูลอื่น ๆ ซึ่งเจ็บป่วย
 เพราะถูกชาวอังกฤษทุบตีอย่างทารุณ เนื่องจากสงสัย
 ว่าเป็นพรรคพวกกบฏ

คานธีและเพื่อน ๆ ต่างก็ปรนนิบัติชาวซูล์
 นำสงสารเหล่านั้ด้วยเมตตาธรรมเป็นอย่างดี เพราะว่า
 สำหรับคานธีแล้ว มนุษย์ทุกรูปทุกนามล้วนเป็นพี่น้อง
 กันทั้งสิ้น ไม่ว่าชนเหล่านั้นจะชาถน ไร่เงาเบปญญา
 หรือไม่ว่าจะบังเอิญไปสัรบอยู่กับฝ่ายไหนก็ตาม

บทที่สิบหก

คำใหม่

(A New Word)

ถึงตอนน^๕ ก็เป็นระยะเวลาหนึ่งที^๕ คานธี^๕ และ
พรรคพวก มีความเข้มแข็งมากขึ้น ในเจตนารมณ์แห่ง
สัตยาเคราะห์อันแท้จริง ทว่ายังไม่เรียกว่า “สัตยา-
เคราะห์^{*}” หากใช้คำภาษาอังกฤษว่า “Passive resis-
tance” (ซึ่งแปลว่าการต่อต้านโดยไม่ใช้กำลัง) ใน
เมื่อต้องการจะอธิบายถึงวิถีทางต่อต้านความไม่เป็น
ธรรมของชาวอังกฤษ คานธี^๕ ได้ตั้งปณิธานอย่างแน่ว
แน่นไว้ว่า^๕ ทางท่านและพรรคพวกของท่านจะ ไม่ใช้^๕

* Satyagraha = สติย + อากรห = สติยากรห สติย = ความจริง
อากรห = ความแน่วแน่มั่นคง เมื่อคำทั้งสองมาสมาสและ
สนิทกันเข้าจึงเป็น สติยากรห ภาษาไทยเป็น สัตยาเคราะห์
หมายความว่า : มีความแน่วแน่มั่นคงอยู่กับความจริงที่^๕ ยัง
ไม่เรียก “สัตยาเคราะห์” นั้น ก็เพราะว่าสมัยนั้น รัฐบาล
อินเดียยังมีได้บัญญัติศัพท์^๕ (ยังจะอยู่ใต้ปกครองของ
อังกฤษ) จึงคงใช้คำภาษาอังกฤษว่า Passive resistance
ตลอด

การใช้กำลัง ในอันที่จะทำให้อังกฤษเคารพในสิทธิของ
อินเดีย อย่างไรก็ตาม กานธี^{๕๖}รู้สึกว่ามี^๗ความจำเป็นที่
จะต้องการคำพูดที่ดีกว่ามาอธิบายทัศนคติของพวกเขา^๗
ให้ได้ กานธีต้องการให้ชาวอินเดียยอมอุทิศชีวิตเพื่อ
สิทธิแห่งประเทศของตนหากจำเป็น แต่ทั้งนี้ต้องเป็น
ไปโดยปราศจากความชิงชังหรือความเคียดแค้น ชาว
อินเดียต้องมี ^{๕๗}โมทรจิต แม้แต่ต่อผู้ที่กดขี่บีบบังคับตน
เขาเหล่านั้น ต้องเข้าใจว่าผู้ที่^๗แข็งแกร่งนั้น มักจะทารุณ
และไม่ยุติธรรมต่อผู้ที่อ่อนแอกว่า เพราะผู้ที่แข็งแกร่ง
ย่อมมีแต่ความมีคบอดและโง่เขลา ชาวอินเดียจะต้อง
ทำให้ชาวอังกฤษเข้าใจถึงสิทธิของชาวอินเดียที่จะเป็น
เสรีชน โดยแสดงให้เห็นว่าชาวอินเดียพร้อมที่จะตาย
เพื่อเสรีภาพ.....แต่ชาวอินเดียจะต้องไม่ทำให้ผู้อื่นถึง
เลือดตกยางออก และจะต้องไม่ให้ผู้อื่นได้รับอันตราย
ใดๆ ^{๕๘}ทั้งสิ้น เมื่อถูกบังคับให้ปฏิบัติตามกฎหมาย
ที่ไม่เป็นธรรม ชาวอินเดียจะต้องปฏิเสธอย่างตรงไป
ตรงมาว่าหนักแน่น แล้วก็ดำรงตนอยู่อย่างสงบ

กานธีเสนอให้รางวัลแก่คำใหม่ ที่ใช้พรรณนา
 ถึงการกบฏชนชั้น ซึ่งจะต้องเป็นคำที่ดีกว่า และมี
 ความหมายสูงส่งกว่าคำว่า “Passive resistance” (ที่
 แปลว่า “การต่อต้านโดยไม่ใช้กำลัง” ธรรมดา ๆ)
 มะกันดาล กานธี ซึ่งเป็นญาติอ่อนอาวุโสและเป็นที่
 รักยิ่งของกานธีเป็นผู้ชนะ และได้รับรางวัลนี้ เขา
 คิดว่า คำว่า “สตาเคราะห์”^{*} เป็นคำที่เหมาะสม “สฤ”
 แปลว่า ความจริง และ “อาครห (ะ)” แปลว่า
 ความแข็งแกร่งหนักแน่น ดังนั้นเมื่อสองคำนี้มารวม
 กันเข้าเป็นคำเต็มจึงมีความหมายว่า “แข็งแกร่งหนัก
 แน่นในความจริง” เพื่อให้คำนี้มีความหมายแจ่มแจ้ง
 ดียิ่งขึ้น กานธีจึงเปลี่ยนเสียเป็น “สัตยาเคราะห์”
 อันเป็นคำที่บัณฑิตชนซื่อสัตย์กระฉ่อนไปทั่วโลก

บทที่สิบเจ็ด

คานธีจี และ กัสตุร์บาต่างช่วยชีวิตกัน

(Gandhiji And Kasturba Save
Each Others's Life)

ระหว่างที่อยู่ในแอฟริกาใต้ กัสตุร์บาได้ล้มป่วยลงอย่างหนัก และต้องเข้าโรงพยาบาลเพื่อรับการผ่าตัด การที่จะให้เธอดมโคลโรฟอร์มนั้น เป็นสิ่งที่ทำไม่ได้ เพราะเธออ่อนแอมาก ทนไม่ไหว ระหว่างผ่าตัด กัสตุร์บาแสดงความกล้าหาญเยี่ยงบุรุษเพศ เธอมิได้บ่นว่าอะไรเลย แต่พอผ่าตัดเสร็จ แทนที่จะตื่นอาการของเธอกลับทรุดลง จนดูเหมือนว่าเธอคงจะไม่รอดแน่ นายแพทย์บอกว่าจำเป็นอย่างยิ่งที่กัสตุร์บาจะต้องรับประทานซูปเอนัวร์ หากต้องการจะช่วยชีวิตของเธอไว้ คานธีจีปฏิเสธไม่ยอมกระทำเช่นนั้น เช่นเดียวกับที่ได้ปฏิเสธไม่ยอมให้ภริยารับประทานซูปเอนัวร์มาแล้ว แม้เพื่อช่วยชีวิตของผู้เป็นที่รักที่สุด คานธีจีก็ไม่ยอมทำอะไรที่ท่านเห็นว่าผิด

นายแพทย์ ได้แจ้งให้ทราบว่า หากกัศตร์บาไม่ยอมรับประทานซูปเนื้อวัวและปฏิบัติตามคำสั่งของเขาในเรื่องเกี่ยวกับอาหารแล้ว เธอก็ต้องออกจากโรงพยาบาล ที่กล่าวเช่นนี้^{๕๕} เพราะนายแพทย์วิตกจริง ๆ ว่า กัศตร์บาอาจถึงแก่กรรมลง หากเธอไม่ยอมรับประทานอาหารตามที่เขาสั่ง และเขาก็ไม่อยากจะรับผิดชอบในเรื่องนี้

คานธีอยู่ในฐานะลำบากมาก ศาสนาอินเดียมีข้อบัญญัติไว้อย่างเด็ดขาดไม่ให้รับประทานเนื้อวัว และคานธีเองก็รู้สึกว่ามันนุษย์เราไม่ควรจะฆ่าสัตว์มีชีวิตแม้แต่ตัวแมลงที่เล็กที่สุด ยิ่งเป็นเรื่องฆ่าชีวิตสัตว์ที่สงบเลี้ยงมอย่างวัวนั้น ยิ่งไม่จำเป็นจะต้องพูดถึง อย่างไรก็ตาม อาการป่วยของกัศตร์บาปรากฏว่าเพียบหนัก คานธีจึงตัดสินใจถามเธอว่า เธอต้องการจะอย่างไร เช่นเดียวกับที่เขาได้ปฏิบัติมาแล้วกับมดสีลาด ^{๕๖} ^{๕๗} ทงนี้^{๕๘} เพราะคานธีไม่อยากจะฝืนใจใครไม่ให้รับประทานเนื้อสัตว์ หากเขา^{๕๙}นั้นประสงค์จะรับประทาน ไม่ว่าจะเป็นผู้ชายหรือผู้หญิงก็ตาม

กัศตุร์บาตอบว่า เธอยอมตายเสียดีกว่าที่จะรับ
 ประทานชุปเนื้อวัว แล้วเธอก็ขอร้องสามีของเธอให้
 ช่วยห้ามเธอออกไปจากโรงพยาบาล

ขณะนั้นฝนกำลังตก กานธีก็กับกัศตุร์บาจะต้อง
 เดินทางกลับบ้าน ณ นิคมโฟนิกซ์ไคยรตไฟ สถานี
 รถไฟนั้นอยู่ห่างจากโรงพยาบาลมาก กัศตุร์บาก็ดู
 เหมือนจะสนใจอยู่แล้ว เธอมีรูปร่างชุปผอมเหมือน
 โครงกระตุก แล้วก็อ่อนแอไม่มีกำลังเหมือนทหารบกเพิ่ง
 เกิดใหม่ ๆ อย่างไรก็ตามก็อย่างนั้น

สองสามีภรรยาไปถึงสถานีรถไฟไคยรตลาก เมื่อ
 ได้เห็นสามีมีความวิตกกังวลต่อสภาพของตนมาก กัส-
 ตูร์บาจึงกล่าวปลอบใจสามีอย่างกล้าหาญ “อย่าวิตกไป
 เลยค่ะ” เธอกล่าวขึ้นอย่างร่าเริง “ดิฉันไม่เป็นไร
 หรือ”

ที่สถานีรถไฟโฟนิกซ์ มิตรสหายจากนิคมต่าง ๆ
 ก็กำลังรอคอยกันอยู่พร้อมด้วยน้ำนมร้อน ๆ สำหรับ
 กัศตุร์บาจะได้ดื่ม และเปลพยาบาลก็จะได้ห้ามเธอไป

ในระยะเวลาต่อมา คานธีก็ได้เข้าปรนนิบัติ
 กัสตุรบาด้วยความซื่อสัตย์สุจริตอย่างดียิ่ง ชั่วระยะ
 เวลาหนึ่ง อาการของกัสตุรบาได้กระเตื้องขึ้นมาก แต่
 แล้วก็กลับทรุดลงอีกจะเยียวยาอย่างไรก็ไม่เป็นผล วัน
 หนึ่งคานธีมีความเห็นว่า หากให้กัสตุรบาหยุดรับ
 ประทานเกลือและถั่ว อาการของเธออาจจะทุเลาขึ้นก็ได้
 เขาจึงขอร้องให้เธอหยุดรับประทานเกลือและถั่วเสีย
 แต่กัสตุรบาตอบว่าเธอหยุดไม่ได้ เมื่อถูกคานธีรับรู้ว่า
 อย่างสุภาพอีก กัสตุรบาจึงตอบว่าคานธีกำลังขอร้อง
 ให้เธอกระทำสิ่งที่เธอเป็นไปไม่ได้ ซึ่งแม้คานธีเองก็
 สามารถหยุดรับประทานสองสิ่งนี้ได้เหมือนกัน คานธี
 รู้สึกดีใจมากที่จะได้มีโอกาสกระทำอะไรบางอย่างที่ยาก
 ยิ่ง เพื่อเห็นแก่ภรรยาของตน เขาจึงให้คำมั่นสัญญาว่า
 จะหยุดรับประทานเกลือและถั่วเป็นเวลาหนึ่งปี

ความเห็นอกเห็นใจอันยิ่งใหญ่ เป็นที่ซาบซึ้ง
 ตรึงใจกัสตุรบาเป็นอย่างมาก ถึงกับเธอยอมให้สัญญา
 โดยทันที ว่าจะหยุดรับประทานของสองสิ่งนั้น แต่
 แล้วกัสตุรบาก็กลับวิงวอนคานธีมิให้ลำบากยุ่งยากด้วย

ตนเองต้องหยุดรับประทานอาหารสองอย่างนั้นเลย กัส-
 ตรีบาไม่สามารถทนต่อการที่คานธีจะต้องเสียสละเช่น
 นั้น เพราะความ^๕ตึงของเธอนั้นเป็นต้นเหตุ คานธี
 ตอบว่าเขาไม่สามารถจะล้มล้างคำมั่นสัญญาที่ได้กระทำ
 ไว้อย่างจริงจังได้

กัสตรีบาร้องให้ แต่คานธียังคงยืนกรานอยู่
 ไม่ยอมเปลี่ยนแปลง ดังนั้น บุคคลทั้งสองจึงเป็นอัน
 ละทิ้งเกลือและถั่วจากอาหารประจำวัน และผลที่นำ
 ขึ้นใจก็คือ ภายในไม่กี่สัปดาห์กัสตรีบาก็เริ่มมีอาการดีขึ้น
 เช่นเดิม

และในเวลาต่อมา กัสตรีบาก็ได้มีโอกาช่วย
 ชีวิตสามีของเธอเป็นการตอบแทน....

....คานธีได้มีโอกาสรบว่า มีชาวอินเดีย
 จำนวนไม่น้อยในอินเดียที่เลี้ยงดูโคนมของตนอย่างทา-
 รุณ^๕ ทั้งนี้ด้วยความละโมภที่จะหากำไรให้มากยิ่งขึ้น
 ชาวอินเดียเหล่านั้นทรมาณกรรมสัตว์เลี้ยงตน เพื่อ
 ที่จะรีตนมหยดสุดท้ายออกมาให้ได้ หัวใจอันเปี่ยมไป
 ด้วยความเมตตาปรานีของคานธีทนดูความทารุณโหด

ร้ายเช่นนี้ไม่ได้ คานธีมักจะปรารถน่อยู่น้อย ๆ ว่า
 สัตว์ตัวเดียวเท่านั้นจะไม่ยอมฆ่า แม้ว่าการฆ่านั้นจะ
 เป็นไปเพื่อช่วยชีวิตมนุษย์ก็ตาม ดังนั้น เราจึงพอจะ
 อนุมานได้ว่าท่านจะรู้สึกอย่างไร ในเมื่อแม่โคเชือกที่
 นำส่งสารอุทธรณ์ให้ได้รับความเจ็บปวดอย่างสาหัส
 เพียงเพื่อให้ได้มาซึ่งน้ำมันมากชิ้นหนึ่งเป็นพิเศษ
 เท่านั้น นอกจากนี้ในเวลานั้น คานธียังรู้สึกว่าการฆ่า
 ฆ่าใช้เป็นอาหารที่จำเป็นอย่างยิ่งยวดสำหรับมนุษย์ไม่
 ดังนั้นคานธีจึงตั้งปณิธานที่จะไม่แตะต้องน้ำมันอีก
 เป็นอันขาด และท่านก็ได้ปฏิบัติตามปณิธานนี้อย่าง
 เคร่งครัดเป็นเวลานาน แต่อย่างไรก็ตาม ในที่สุด
 คานธีได้ล้มป่วยลงอย่างหนัก นายแพทย์ได้แนะนำ
 ให้รับประทานน้ำมัน หากว่าต้องการจะหายป่วยและ
 แข็งแรงเช่นเดิม คานธีจึงต้องอธิบายให้นายแพทย์
 ฟังถึงปณิธานที่ตนได้ตั้งไว้

กัสตูร์บาปูและยวาลาดและมปัญญา ยืนฟังอยู่
 ใกล้ ๆ อารามอยากจะได้เห็นสามีหายป่วยเช่นเดิม เธอ

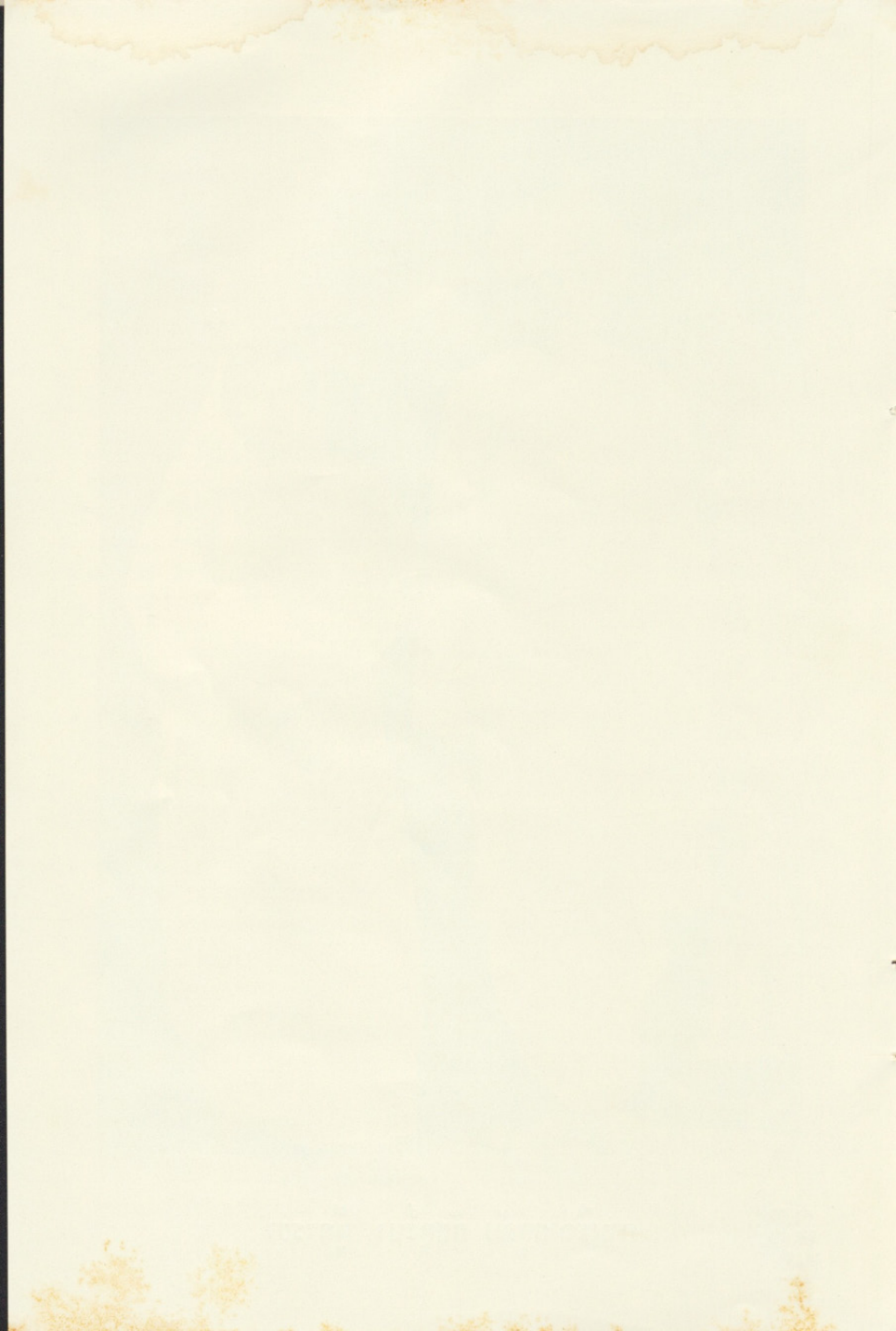
จึงคิดหาทางแก้สถานการณ์อันยุ่งยากในทันที เธอถาม
 คานธีว่า คำว่า “^๕น่านม” ^๕นั้น คานธีจึงได้หมายถึง
 น่านมวัวและนมควายมิใช่หรือ คานธีจึงตอบว่า แน่ที่
 เดียวเท่านั้นหมายถึง^๕น่านมวัวและ^๕น่านมควาย ครั้นแล้ว
 กัสตุร์^๖บ้างให้เหตุผลว่า แม้คานธี^๖จะได้ตั้งปณิธานว่า
 จะไม่แตะต้อง^๖น่านมวัวหรือน่านมควายเป็นอันขาดก็
 ตาม แต่คานธี^๖ก็ไม่มีข้ออะไรที่จะมาขัดขวางมิให้รับ
 ประทาน^๖น่านมแพะได้ เพราะว่าในขณะที่^๖ตั้งปณิธาน
^๕นั้น ท่านมิได้คิดถึงแพะ

นายแพทย์บอกว่า หากคนไข้จะยอมรับประทาน
 น่านมแพะ เขาก็จะพอใจเป็นอย่างยิ่ง

คานธีจึงตกลงทำตามนั้น และในไม่ช้าเขาก็
 หายดีเป็นปรกติ ด้วยประการ^๗ฉะนี้ นับว่าสมองอัน
 รวดเร็วของกัสตุร์^๖บ้างได้ช่วยให้^๗สามีของเธอรอดพ้นจาก
 อาการป่วยหนัก ซึ่งอาจจะ^๗สิ้นสุดด้วยมรณกรรมอย่าง
 ง่ายดาย แม้ว่าจะมิได้รับการศึกษาแต่กัสตุร์^๖บ้างก็มีความ
 เฉลียวฉลาดมากกว่าสตรีที่มีการศึกษาหลายคน โดย

กานธดาัยกัถกับ กัษฐรบา ผู้ภรรยา

ได้แสดงให้เห็นถึงสามัญสำนึกที่เธอมีอยู่เป็นหลายคน
 โดยได้แสดงให้เห็นถึงสามัญสำนึกที่เธอมีอยู่เป็นอย่าง
 มากเสมอ ^๘ก็ศัตรู^๙บาเป็นภรรยาและ^{๑๐}เป็นมารดาที่สมบูรณ์^{๑๑}
 ที่สุด เธอเป็นแบบอย่างอันดีงามแห่งกุลสตรีอินเดีย
 ในด้านความจงรักภักดีและเอาใจใส่ต่อสามีและบุตร
 และในด้านความซื่อตรง ปราศจากเล่ห์เหลี่ยม ความ
 สุกใสอ่อนโยนความกล้าหาญ อีกทั้งในด้านความ
 อ่อนหวานและเมตตาไมตรี

บทที่สิบแปด

การอดอาหารของคานธี

(Gandhiji's Fast)

นิคมโฟนิทซ์ ประสบความสำเร็จอย่างใหญ่หลวง
ถึงกับทำให้คานธีตัดสินใจตั้งนิคมนี้ขึ้นอีกแห่งหนึ่ง ใน
ลักษณะเดียวกันและในแอฟริกาใต้เอง นิคมแห่ง
ที่สองนี้ คานธีให้ชื่อว่า นิคมตอลสตอย * โดยตั้งชื่อ
ตามตอลสตอย นักเขียนผู้ยิ่งใหญ่ของรัสเซีย ซึ่ง
คานธีนิยมชมชอบมาก ณ นิคมแห่งที่สองนี้ได้มีชาว
อินเดีย และชาวยุโรปมาอาศัยอยู่ร่วมกันในท่ามกลาง
ภราดรภาพ และความเป็นประโยชน์แก่กันและกัน แม้
จะต่างศาสนาและต่างเชื้อชาติ บุคคลทั้งหมดเหล่านี้
ต่างก็เป็นมิตรกันดี โดยเหตุที่ไม่มีโรงเรียนไหนจะ
เหมาะสมพอที่จะส่งลูกหลานของบุคคลเหล่านี้ไปแล้ว

* Tolstoy = ชื่อเต็มว่า Count Leo Nikolayevich Tolstoy มีชีวิตอยู่ระหว่างปี ค.ศ. ๑๖๒๘-๑๙๑๐ เป็นนักเขียน
ผู้ยิ่งใหญ่ของรัสเซีย เคยมีอาชีพเป็นทั้งนายทหาร เจ้าของที่ดิน
ชาวนา และนักประพันธ์

เรียนได้ คานธีจึงลงมือสอนเสียเอง คานธีเป็นครู
ที่เมตตาธรรม และมีความอดทนมาก ทั้งนี้เพราะ
ท่านไม่ศรัทธาต่อความเข้มงวดกวดขันจนเกินไป

การอดอาหารหลายครั้งหลายหนของคานธีเป็น
ที่เลื่องลือกันทั่วโลก มีหลายครั้งที่ท่านเสี่ยงชีวิตของ
ท่านด้วยการอดอาหารและทุกครั้งก็เพื่อประโยชน์สุข
ของผู้อื่น

ครั้งแรกที่เคียดที่คานธีอดอาหารก็คือ ในเมื่อ
ชาวนิคมโพนิกซ์สองคนประพฤติดื้อชั่วช้ามาก จนถึง
กับทำให้ท่านต้องงวงวยด้วยความประพฤติดื้อชั่วร้าย-
เหลือแสน คานธีมิได้ตำหนิสองนั้น เพราะว่า
ลูกน้องทั้งหมดของท่าน แม้จะเลวร้ายอย่างไรก็ตาม
ก็เป็นเสมือนลูกหลานที่รัก แต่คานธีต้องการให้ผู้
กระทำความผิดทั้งสองเกิดความเข้าใจว่า เขาได้กระทำ
พระเทพเจ้าทรงชุนเคืองพระทัยเพียงไหน เพื่อที่เขาจะ
ได้เกิดความเสียใจในความผิดอย่างแท้จริง คานธี
กล่าวว่า ครต้งรับผิดชอบต่อลูกศิษย์ของตน และ

ด้วยเหตุ^๕นี้^{๕๕๕}ท่านจึงต้องทรมานตนเอง เพื่อ^๕ล้างบาป^๕
ของลูกศิษย์ผู้กระทำผิดทางสองของ^๕ท่าน

ท่านจึงเริ่มอดอาหารเป็นเวลาเจ็ดวัน และหลัง^๕
จากนั้น^๕ก็ได้รับประทานเพียงวันละมื้อเป็นเวลาสี่เดือน^๕
ครั้ง พุทธการณ^๕เช่นนั้น^๕และ ได้ทำให้ชาวนิคมโพธิ์นิค^๕
ทุกคนไม่สบายใจมาก เพราะเขาเหล่านั้นต่างรักคร^๕
และผู้นำของเขาเป็นอย่างยิ่ง หลังจากนั้น^๕พวกเขาต่าง^๕
ก็เกลียดชัง^๕แม้แต่ชื่อของบาปกรรมความชั่ว

หลังจากนั้น^๕ ตลอดชีวิตอันยืนยาวและเต็มไปด้วย^๕
ด้วยความบริสุทธิ์^๕น้ำकारวะ ท่านจึง^{๕๕๕}ได้อุดอาหารทุก^๕
ครั้งในเมื่อท่านเห็นงานอันยิ่งใหญ่ของท่านเพื่อประเทศ^๕
อินเดียได้หยุดชะงักลง ไม่ว่าจะเป็นด้วย^๕ความเหี้ยม-
เกรี้ยวแห่งจิตใจของผู้ปกครองบ้านเมือง หรือจะเป็น^๕
ด้วยความมีตบอดอย่างโง่เขลาของพรรคพวกของท่าน^๕
ก็ตาม และวิธีต่อสู้^๕อย่างเต็มไปด้วยความกล้าหาญ^{๕๕}นี้^๕
ประสบผลสำเร็จเสมอ ประชาชนอาจจะคัดค้านท่าน^{๕๕๕}
ในเมื่อท่านโต้เถียงหรือขอร้องพวกเขา แต่ในเมื่อท่าน^๕
เสี่ยงชีวิตของท่านอย่างกล้าหาญ เพื่อ^๕จงใจพวกเขา

แล้ว คนทั้งหลายเหล่านั้นก็จะยอมตามท่านเสมอ บุคคล
ที่ไม่กลัวตายนั้น トラบเท่าทำงานของเขาแสดงผลให้
เห็นเป็นที่ประจักษ์ ผลตกน้ำจะต้องอยู่ข้างฝ่ายสัจจะ
เป็นแน่แท้ กาลเวลาผ่านไป ประชาชนก็เริ่มเห็น
ความจริงชอบมากชนทุก ๆ

ทุกคนไม่สามารถจะบรรลุถึงสิ่งที่ตนปรารถนา
ด้วยการอดอาหารอย่างเดียวได้เสมอไป กานธีก็ได้
แนะนำ^๕แจ้งถึงเรื่องนี้อยู่เสมอว่า การอดอาหารนั้นแม้
เพียงแต่เป็นการทดลองก็ไม่ควร เว้นไว้แต่ผู้ทดลองจะ
มีจิตใจและความมุ่งหมายที่บริสุทธิ์ ผู้อดอาหารจะต้อง
ไม่มีอหังการหรือความเห็นแก่ตัวในจิตใจเลย ระหว่าง
ที่อดอาหารอยู่ จะต้องรำลึกนึกถึงแต่พระเทพเจ้าเท่า
นั้น หากผู้หนึ่งผู้ใดจะอดอาหารด้วยความคิดที่จะทำ
ให้ผู้อื่นสำนึกในความผิดของเขา แต่ในขณะเดียวกัน
จิตใจของผู้อดอาหารเองเต็มไปด้วยความเคียดแค้นชิง-
ชังบุคคลเหล่านั้น ด้วยเหตุแห่งความมีอคติและ
ความโง่เขลาของเขา การอดอาหารก็รังแต่จะเป็นที่
ระคายพระทัยแก่พระเทพเจ้าเท่านั้น

บทที่สิบเก้า

ให้อภัยศัตรู

(Forgiveness of Enemies)

สิ่งงดงามที่สุด ประการหนึ่ง ซึ่งเราจะศึกษาได้จากคานธีก็คือ การให้อภัยแก่ผู้ที่ทำอันตรายแก่เรา พฤติการณ์เช่นนี้แสดงให้เห็นในตัวคานธี ในระหว่างที่ท่านอยู่ในแอฟริกาใต้โดยเฉพาะ

ในบรรดาการเหยียดหยามต่าง ๆ ซึ่งชาวอินเดียต้องได้รับในแอฟริกาใต้ระหว่างเวลานั้น ประการหนึ่งก็คือกฎหมาย ซึ่งบังคับให้ชาวอินเดียต้องไปจดทะเบียนชื่อเสียงของตนกับรัฐบาล และต้องยอมให้พิมพ์ลายนิ้วมือคล้ายกับว่าเขาเหล่านั้นเป็นอาชญากร เมื่อมีการตรากฎหมายฉบับนี้ออกใช้ คานธีได้นำขบวนการประชาชนเข้าต่อต้าน ชาวอินเดียทั้งหลายต่างก็ปฏิเสธ ไม่ปฏิบัติตามกฎหมายฉบับนี้อย่างสงบว่าหนักแน่น ผลก็คือ ชาวอินเดียนับจำนวนพันถูกส่งเข้าคุก ซึ่งรวมทั้งคานธีเองด้วย นับว่าเป็นการถูกพิพากษาให้เข้าคุก

เป็นครั้งแรกในชีวิตของคานธี หลังจาก^๕ ท่านก็ต้อง
เข้าคุกอีกหลายครั้งหลายหนเพราะการต่อต้านที่รัฐบาล
ต่างประเทศซึ่งบีบบังคับประชาชนของท่าน

ชาวอินเดียต้องถูกจับเป็นจำนวนมากจนคุกตะ-
รางเต็มไปหมด การที่จะจับกุมคนอยู่เรื่อย เป็นสิ่งๆที่
เป็นไปได้เพราะไม่มีที่จะคุมขัง นายพลสมัตส์
(General Smuts) หัวหน้ารัฐบาลอัฟริกาใต้ ได้แถลง
ว่าจะปล่อยชาวอินเดียทั้งหมดที่ถูกจับ และจะถอนคำสั่ง
ใหม่ที่ยังบังคับให้ชาวอินเดียไปขึ้นทะเบียน ถ้าหากอย่าง
น้อยที่สุดจะมีชาวอินเดียจำนวนมากพอสมควรไปขึ้น
ทะเบียนโดยสมัครใจเอง คานธีรู้สึกว่าเป็นก้าว
สำคัญไปสู่ทิศทางที่ถูกต้อง จึงตกลงใจไปขึ้นทะเบียน
คานธีมีความเฉลียวฉลาดพอที่จะไม่หวังให้ผู้หนึ่งผู้ใด
ยอมตามท่านในทันทีทันใด ไม่ว่าเขาผู้นั้นจะคิดพลาด
สักเพียงไรก็ตาม ท่านจะพยายามนำเขาเข้าสู่เหตุผลที่
ละน้อยๆ หากเขายอมให้ข้อหนึ่ง ท่านก็จะยอมให้ข้อ
หนึ่ง วิธีปฏิบัติอย่างใจกว้างและมีเหตุผลเช่นนี้ น้อยนัก
ที่จะไม่ชนะจิตใจคนได้ในที่สุด (ย่อมชนะใจคนเสมอ)

ชาวอินเดียนจำนวนหนึ่งได้ไปขึ้นทะเบียนกับ
 คานธี แต่ระหว่างทางได้ถูกพวกปะชาน* กลุ่มหนึ่ง
 สกัดไว้ ปะชานเป็นพวกที่กล้าหาญและหยิ่งในตัวเอง
 มาก พวกเขารู้สึกว่าเป็นการเสียศักดิ์ศรีที่จะยอมอ่อน
 ข้อมให้แก่วัฒนธรรมแต่เดิมทีเดียว และรู้สึกไม่พอใจที่
 คานธีจะไปยอมอ่อนข้อให้ พวกเขาไม่เข้าใจว่า ที่คาน-
 ธีทำไปเช่นนั้นเป็นการเฉลียวฉลาดแล้ว และทำไป
 ก็เพื่อผลดีแก่พวกเขาเอง พวกปะชานมีหัวหน้าชื่อ
 มิร์ อะลาม มิร์ อะลามได้เข้าตีศีรษะคานธีจนคาน-
 ธีล้มสลบลง ก่อนหน้านั้นเล็กน้อย คานธีก็ถูกกลุ่ม
 ชนผิวขาวขว้างปาด้วยก้อนหินและเตะต่อยบนท้องถนน
 เพราะกลุ่มชนผิวขาวเข้าใจผิดคิดว่า ท่านเป็นศัตรูของ
 พวกเขา มาบัดนี้คานธีก็ถูกพวกเดียวกันกลุ่มรวมหุบตี
 ด้วยความเข้าใจผิดว่าเป็นศัตรูอีก พฤติการณ์เช่นนี้

* Pathans = แขนงปะชาน หรือที่เราเรียกกันว่า แขนงปาทาน
 มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของอินเดียตามช่อง
 เขาไคเบอร์ (Khyber Pass) ชาวปะชานได้ชื่อว่าเป็นผู้กล้า
 หาญตรงไปตรงมา และรักศักดิ์ศรีของตนยิ่งนัก ชาวปะชานนับ
 ถือศาสนาอิสลาม

คนดีในโลกก็ต้องประสบอยู่เสมอ ๆ คุณธรรมความดี
 อย่างแท้จริงและอย่างไม่เห็นแก่ตัวนั้น หาได้น้อยนัก
 เพราะฉะนั้นเมื่อคนพบเห็นเข้า จึงไม่สามารถจะเข้าใจ
 มันได้ คุณธรรมความดีเช่นนี้ดูเป็นสิ่งที่ตกเกินกว่าที่จะ
 เป็นจริงได้ คนเรายังมักคิดว่าอาจจะมีความชั่วร้ายอะไร
 แฝงอยู่เบื้องหลังสภาพอันดีงามที่ปรากฏให้เห็นภายนอก
 เช่นนั้น

ครั้งนั้น คานธีถูกตีและได้รับบาดเจ็บสาหัสมาก
 ถึงกับต้องห้ามไปยังบ้านของเพื่อนคนหนึ่ง แล้วจึงให้
 พักผ่อนนอนอยู่บนเตียง ตำรวจได้ทำการจับกุมตัวพวก
 ประชาน แต่คานธีไม่ยอมฟ้องร้องกล่าวโทษเขาแต่
 ประการใด เพราะท่านอดคิดไม่ได้ว่าการวิวาทระหว่าง
 ชาวฮินดู กับชาวมุสลิมอาจจะเกิดขึ้นอีกเนื่องจากเหตุ
 การณ์ครั้งนี้ คานธีจึงได้วิงวอนอย่างนอบน้อมและ
 สุภาพขอให้กลุ่มชนทั้งสองคือชาวฮินดูและชาวมุสลิม
 สัมผัสความสามัคคีกัน และขอให้โลกนี้ซึ่งหยาดไหล
 ออกจากบาตแผลของท่านจงเป็นเครื่องสมานมิตรภาพ
 อันนี้ ผลแห่งความอ่อนโยนอันน่าประหลาดใจนี้ ได้

ทำให้จิตใจของ มีร์ อะลาม เต็มไปด้วยความเสียใจ
ในการกระทำของตน และเขา ได้กลายเป็นมิตรที่สนิท
สนมคนหนึ่งของคนเรีจี้

ระหว่างที่นอนรักษาตัวเพื่อพ้นจากบาดแผลที่
ได้รับ คานเรีจี้ ได้อนุญาตให้เจ้าหน้าที่ของรัฐบาลมา
พิมพ์ลายนิ้วมือของท่านด้วย

อย่างไรก็ตาม การต่อสู้อันเนื่องจากการชนะ-
เบียนมิได้สิ้นสุดลงเพียงแค่นั้น เพราะฝ่ายรัฐบาลมิได้
ปฏิบัติตามคำมั่นสัญญาที่ได้ให้ไว้ แต่กลับสั่งให้ชาว-
อินเดียนขึ้นทะเบียนต่อไปเช่นเดิม ดังนั้น คานเรีจี้ ซึ่ง
เป็นผู้ที่แข็งแกร่งได้ ตูจเดียวกับที่เป็นผู้อ่อนหวานและ
ให้อภัยแก่ผู้อื่นเสมอ จึงมีจดหมายถึงรัฐบาลมีข้อความ
หนักหน่วงมาก ท่านได้แจ้งให้รัฐบาลทราบว่า หาก
รัฐบาลไม่ยกเลิกคำสั่งขึ้นทะเบียนแล้วไซ้ ชาวอินเดียน
ทั้งหมดที่ได้ขึ้นทะเบียนแล้วโดยสมัครใจ จะเผาโบ-
ทะเบียนของตนเสียให้หมด เนื่องจากความตอรังของ
รัฐบาล คานเรีจี้ จึงรวบรวมโบทะเบียนได้สองพันใบ
แล้วจุดไฟเผาในที่สาธารณะ พฤติการณ์อันนี้ทำให้ท่าน
ต้องเข้าคุกอีกวาระหนึ่ง

บทที่สิบ

งานที่อาศรมสัตยาเคราะห์

(Work at Satyagraha Ashram)

ในที่สุด เมื่อคานธีกลับคืนสู่ประเทศอินเดีย อีกวาระหนึ่ง มหาสงครามแห่ง ค.ศ. ๑๙๑๔ ก็กำลังอุบัติอยู่ คานธีตั้งใจจะไม่ทำงานอะไรทางการเมืองเลยสักชั่วระยะเวลาหนึ่ง หากแต่จะศึกษาสถานการณ์ในอินเดียเท่านั้น คานธีต้องการทราบอย่างแน่นอนว่า อะไรคือสิ่งที่อินเดียต้องการมากที่สุดขณะนั้น

คานธีได้ตระหนักถึงความสำคัญของอุตสาหกรรมในบ้านเป็นเวลาานมาแล้ว โดยเฉพาะก็คืออุตสาหกรรมปั่นด้ายและทอผ้า อินเดียจำเป็นต้องใช้จ่ายเงินเป็นจำนวนมาก เพื่อซื้อผ้าต่างประเทศให้ประชาชนจำนวนล้าน ๆ คนหนึ่งห่ม หากชาวอินเดียสามารถเรียนรู้วิธีทอผ้าใช้ตัวเอง เงินจำนวนมากมายเช่นนี้ก็จะไม่รั่วไหลออกนอกประเทศ นอกจากนี้ยังมีชาวอินเดียนับจำนวนโกฏิ ๆ ที่ไม่มีงานทำ นอกเสียจากงาน

ปลีกย่อยเล็ก ๆ น้อย ๆ เป็นบางครั้งบางคราว หาก
เขาเหล่านั้นได้รับการฝึกสอนให้รู้จักบันด้ายทอดผ้าไต่เอง
แล้ว เขาก็จะไม่เป็นคนว่างงานอีกต่อไป และในขณะ
เดียวกันก็ไม่ต้องแย่งงานผู้อื่นทำด้วย ในประเทศ
ซึ่งมีพลเมืองอยู่อาศัยเป็นจำนวนหลายล้านคนเช่นอิน-
เดียน ย่อมจะมีลูกค้าที่จะซื้อผ้าทอดด้วยมืออยู่เสมอ

อนึ่ง การบันด้ายเล็กเป็นงานอาชีพที่สามารถ
กระทำได้แม้กระทั่งระหว่างที่กำลังคุ้ยกัน สตรีที่เคยใช้
เวลาให้หมดสิ้นไปเปล่า ๆ ด้วยการพูดคุยกัันวันหนึ่งๆ
ก็อาจคุ้ยไปพลางบันด้ายไปพลางได้ ด้วยประการฉะนี้
เวลาอันว่างเปล่าไร้ค่าก็อาจกลายเป็นส่วนที่มีประโยชน์
มากที่สุดในวันหนึ่ง ๆ ได้

อาหเมดาบาด* ซึ่งเป็นนครอันเก่าแก่ที่จะเป็น
สถานที่ทดลองความคิดใหม่นี้ได้เป็นอย่างดีสำหรับ
คานธี ๓ นครนั้น คานธีเริ่มสอนบทเรียนอันยิ่ง

* Ahmedabad = เมืองอาหเมดาบาด อยู่ทางภาคเหนือของ
บอมเบย์ เป็นชุมทางรถไฟที่สำคัญ และเป็นศูนย์กลางของอุตสาหกรรม
ทอผ้าแห่งหนึ่งในอินเดีย

สองสามีภรรยาเป็นคนดีไม่มีเล่ห์เหลี่ยมและขยันขันแข็ง
 ในการทำงาน แต่มีตรชาวฮินดูหลายคนของคานธีจี้พากัน
 ไม่พอใจ เพราะคานธีอนุญาตให้คนวรรณะต่ำต่ำ้อย
 เช่น^๕เข้ามาอยู่ด้วยในอาศรม เมื่อมิตรเหล่านี้^๕เป็นคน
 ที่ช่วยเหลือคานธีอยู่^๕ในด้านการเงิน เพื่อส่งเสริมกิจ-
 การอันดีงามของอาศรม ในตอนนั้นเงินทองความช่วยเหลือ
 เหลือที่เคยได้รับก็ได้หยุดชะงักลง และบรรดามิตร
 สหายต่างก็ไม่มาเยี่ยมเยียนอาศรมอีกต่อไป

แต่คานธีมิได้ถือสาอะไร ท่านทราบดีว่าท่าน
 เป็นฝ่ายถูก และพระเทพเจ้าทรงอยู่ข้างท่าน แม้ว่า
 อาศรมจำเป็นจะต้องใช้จ่ายเงินมาก แต่ท่านก็หาได้
 วิดกอะไรไม่ เพราะท่านเชื่อมั่นว่าพระเทพเจ้าคงจะ
 ไม่ทรงทอดทิ้งท่านเป็นแน่แท้

และแล้วพระเทพเจ้าก็ทรงตอบแทนศรัทธา
 ความเชื่อมั่นของคานธี โดยมีผู้ไม่ปรากฏนามคนหนึ่ง
 ได้ส่งเงินไปให้คานธี^๕เป็นจำนวน ๑๓,๐๐๐ รูปี

กาลเวลาผ่านไป บรรดาสมาชิกของอาศรมต่าง
 ก็ได้บำเพ็ญกรณียกิจกันเป็นอย่างดี พวกเขาไปเยี่ยม

เขียนตามหมู่บ้านต่าง ๆ และสอนชาวนาให้รู้จักปรับปรุงตน และเกษตรสถานบ้านเรือนให้ดีขึ้นทุกวิถีทาง เมื่อใดที่ชาวชนบทคือถึงไม่ยอมทำความสะอาดสิ่งโสโครกต่าง ๆ ซึ่งมีอยู่รอบ ๆ เมื่อนั้นพวกสมาชิกของอาศรมก็จะทำความสะอาดบ่อน้ำให้ จะกวาดแม้แต่ถนนให้ จะขนเอากองขยะไปทิ้ง และจะทำงานที่น้ำรังเกียจที่จำเป็นทุกชนิด จนกว่าชาวชนบทจะรู้สึกสะอาดใจแล้วลงมือทำได้เอง เมื่อชาวชนบทได้เรียนรู้ที่จะอยู่กันอย่างสะอาดแล้ว เขาก็ไม่ปรารถนาที่จะกลับไปมีชีวิตอย่างสกปรกเช่นเดิมอีก

ในระหว่างที่ควบคุมดูแลกิจการอันมีประโยชน์ของอาศรม คานธีก็ได้ให้ความสนใจกับภาษาอังกฤษในการพยายามเพื่อทำสงคราม คานธีเชื่อมั่นว่าเป็นหน้าที่ของอินเดียที่จะต้องช่วยเหลืออังกฤษในยามยาก โดยการส่งคนไปช่วย อังกฤษสู้รบศัตรูและให้ความปลอดภัยแก่อังกฤษ คานธียังรู้สึกมั่นใจอีกด้วยว่า

เพื่อเป็นการตอบแทน อังกฤษคงจะมอบเสรีภาพให้แก่
อินเดีย คานธีทำงานหนักมากในการรับสมัครชาย
ฉกรรจ์เข้าป้องกันอังกฤษจนท่านต้องล้มป่วยลง ในระ-
หว่างที่ป่วยนี้เองที่กัสตอร์บาได้โน้มน้าวจิตใจของคานธี
ให้ยอมรับประทานคราอันมโหฬารเพื่อกลับฟื้นคืนสู่สุขภาพ
เดิมได้

บทที่สี่สิบแปด

การขัดขืนที่ไม่ใช้กำลัง

(Non-Violent Rebellion)

แม้ว่า คานธีจะมีความหวังอย่างเต็มที่ว่า อังกฤษจะตอบแทนอินเดียด้วยการให้อกราชอย่างสมบูรณ์ แต่ท่านก็ต้องประสบกับความผิดหวังอย่างขมขื่น พอสงครามยุติลงก็เป็นทีที่ประจักษ์แจ้งว่า จะไม่มีการตอบแทนการเสียสละของอินเดียแต่ประการใดเลย เมื่อกาลเวลาผ่านไปก็ได้มีการตรากฎหมายที่มีความทารุณมากยิ่งขึ้นนอกมากดขี่ประชาชน จนคานธีเห็นว่าการขัดขืนทั่วประเทศนั้นแหละ เป็นทางเดียวเท่านั้นที่จะใช้โค่นอำนาจของอังกฤษในอินเดียลงได้

แต่คานธีก็ไม่ยอมให้มีการใช้กำลัง นับเป็นเวลาหลายปีแล้วที่ท่านสั่งสอนให้คนมีความเมตตา รักใคร่กันให้อยู่กันอย่างสงบ และให้ใช้หลักอหิงสา คือการไม่ใช้กำลัง ประชาชนจะต้องปฏิเสธ ไม่ยอมปฏิบัติตาม

กฎหมายที่ไม่เป็นธรรม แต่การปฏิเสชน^๕ต้องเป็นไป
ในรูปลักษณะที่สงบเสมอ

โดยเฉพาะแล้วประชาชนได้ขัดสน ไม่ยอมเสีย
ภาษีที่รัฐบาลอังกฤษคาดหวังจะให้เสีย ภาษีเหล่านี^{๕๘}
จำนวนมากมายเกินกว่าที่ชนชาวอินเดีย ซึ่งมีสภาพ
จนเจียนจะถึงชนน^๕คอยู่แล้ว จะเสียหาค^๕ไหว โดยเฉพาะอย่างยิ่งก็คือภาษีเกลือ อันเป็นภาระที่หนักยิ่ง
สำหรับชาวอินเดียผู้ยากจนจำนวนล้าน ๆ เพราะอาหาร
ของเขามักจะประกอบด้วยข้าว หรือมิฉะนั้นก็แบ่งสาคี
ผสมให้ม^๕รสด้วยเกลือเล็กน้อยเท่านั้น คานธีสนับสนุน
ประชาชนเหล่านี^{๕๙}ให้เลี้ยงภาษี โดยทำเกลือขึ้นรับประ-
ทานเองจากน้ำทะเล

อนึ่ง รัฐบาลยังห้ามการจำหน่ายหนังสือจำนวน
หนึ่ง ซึ่งว่าด้วยเรื่องเสรีภาพ เพราะไม่ต้องการให้
ประชาชนได้อ่านหนังสือประเภทนี้ คานธีจึงได้จัดพิมพ์
หนังสือประเภทนี้^{๕๙}ขึ้นหลายพันเล่ม แล้วให้หน่วยอาสา
สมัครของพรรคองเกรสนำออกเร่ขายทุกแห่งในราคา

สี่แอนนา * ต่อเล่ม แม้ว่าราคาหนังสือจะต่ำมาก แต่ประชาชนก็มักจะให้เงินตั้งห้าหรือสิบรูปี* แทนราคาที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เพื่อช่วยคานธีให้มีเงินในการดำเนินงานที่ยิ่งใหญ่ของท่านต่อไป มีคนหนึ่งให้ตั้งห้าสิบรูปีสำหรับหนังสือเพียงเล่มเดียว โดยวิธีนี้จึงรวบรวมเงินได้เป็นจำนวนมาก หลังจากที่ระยะเวลาหนึ่งได้ผ่านไปรัฐบาลก็ได้ยกเลิกการห้ามจำหน่ายหนังสือเหล่านี้เพราะเหมือนจะไม่ได้รับประโยชน์อะไร

ไม่มีผู้นำคนใดได้ต่อสู้มาก่อนเหมือนคานธีเลย ไม่ว่ารัฐบาลจะปฏิบัติต่อชาวอินเดียรุนแรงสักปานใดก็ตาม คานธีก็สั่งให้ต่อสู้โดยถือแฟงมากจนปานนั้น ประชาชนจะต้องไม่ยอมปฏิบัติตามกฎหมายที่ไม่เป็นธรรม แต่เขาจะต้องไม่ใช่กำลังโต้ตอบเป็นอันขาด ไม่ว่าตนเองจะได้รับทุกข์ทรมานสักเพียงไรก็ตาม ถ้าหากถูกยิงหรือถูกตี ประชาชนจะต้องยืนนิ่งอยู่กับที่เท่านั้น จะวิ่งหนีไปไหนไม่ได้ เขาจะต้องไม่นำพาต่อคำสั่งหากจะฝ่าฝืนกฎหมายอย่างสงบเงียบ ประชาชนจะต้อง

* ในสมัยนั้น ๔ แอนนา เท่ากับประมาณ ๑ บาท * ๑ รูปี เท่ากับประมาณ ๔.๕๐ บาท

ไม่ยอมทำตามคำสั่งทุกประการของฝ่ายรัฐบาล แต่จะ
ทำอันตรายผู้ใดไม่ได้ การที่ประชาชนจำนวนพันๆ คน
ไม่ยอมทำงานพร้อมกันเช่นนี้ ย่อมทำให้ชีวิตในนคร
ใหญ่อลเวงวุ่นวายอย่างสิ้นดี ทุกสิ่งทุกอย่างต้องหยุด
ซงกหมด ด้วยวิธีนี้คานธีจึงหวังใจว่าจะบังคับอังกฤษ
ให้ยอมตกลงด้วยได้

เมื่อใดที่ได้ทราบว่า ประชาชนหลงลืมคำสั่งของ
ท่าน แล้วทำให้ทหารหรือตำรวจอังกฤษต้องได้รับ
บาดเจ็บ หรือถึงแก่ความตาย เมื่อนั้นคานธีจะรู้สึก
เสียใจมาก คานธีจึงรักและมีความรักใคร่ชาวอังกฤษ
เป็นอย่างดี เพราะได้เคยและได้ศึกษามาในท่ามกลาง
ชาวอังกฤษ คานธีจึงถือว่าชาวอังกฤษก็เช่นเดียวกับ
ชาวอื่น ๆ หากทหารต้องยิงชาวอินเดียที่ไม่ปฏิบัติตาม
ก็เป็นเพราะทหารต้องกระทำตามคำสั่งซึ่งบัญชาให้เขา
ทำเช่นนั้น เพราะฉะนั้น คำสั่งและกฎหมายต่างหากที่
เป็นสิ่งชั่วร้าย และด้วยเหตุนี้คานธีจึงต้องการให้
ประชาชนเลิกปฏิบัติตามคำสั่งและกฎหมายนั้นเสีย
บางทีคำสอนเช่นนี้อาจจะยากสำหรับเด็ก ๆ ที่จะเข้าใจ

ได้ แต่ในเมื่อเติบโตขึ้นพอควร พวกเธอจะต้องอ่าน
และศึกษาทุกสิ่งทุกอย่างที่คานธีได้สั่งสอนไว้ด้วยวาจา
และด้วยตัวอย่างประจำวันของท่าน แล้วเธอจะเข้าใจ
ได้ว่า นั่นคือคำสอนที่ดีที่สุดในโลก

ศาสนาที่ยิ่งใหญ่ทุกศาสนาในโลก สอนให้เรา
ดำเนินชีวิต เช่นเดียวกับที่คานธีได้ดำเนินมาแล้ว
แต่เป็นเพราะคนเรามีคบอดและโง่เขลา จึงทำให้ทุก
สิ่งทุกอย่างยุ่งไปหมด มนุษย์เรามักจะมีเล่ห์เหลี่ยมและ
เห็นแก่ตัว และด้วยเหตุนี้จึงบิดเบือนและผันแปร
หลักคำสอนของพระเทพเจ้าพระองค์เดียวและพระบิดา
ชั่วนิรันดร์เสีย ทั้งนี้เพื่อให้เหมาะสมกับความสะดวก
สบายของตนเอง คานธีได้ตั้งสัตยาธิษฐานด้วยจิตใจ
อันเปี่ยมไปด้วยศรัทธาปสาทะเสมอมา ขอให้ท่านได้มี
โอกาสทราบและปฏิบัติตามพระประสงค์ของพระเทพ-
เจ้า และพระเทพเจ้าก็ไม่ปฏิเสธที่จะสนองตามสัตยา-
ธิษฐานนี้ นี่เองทำให้เราทราบว่าคานธีได้สอนสิ่งที่
ถูกต้องแล้ว คานธีต้องการให้อินเดียเป็นอิสระ แต่
ท่านไม่ต้องการให้มนุษย์แม่แต่คนเดียวต้องได้รับบา-
เจ็บ เพื่อให้ได้มาซึ่งอิสระภาพนั้น

งานนี้ที่ทราบคือว่า หากชาวอินเดียสามารถจะ
 แสดงให้ชาวอังกฤษเห็นได้ต่อไปอย่างสงบเสงี่ยมและ
 อย่างกล้าหาญ ว่าเขามีสิทธิทุกประการที่จะเป็นอิสระ
 เสรี ชาวอังกฤษก็จำจะต้องเกิดความเข้าใจตัวเองใน
 ที่สุดและการถูกเบียดเบียนดังที่มานี้ ปัจจุบันอินเดียจึงเป็น
 อิสระเสรีด้วยวิธีการและเหตุผล ตามที่ได้พรรณามา
 นี้แหละ

จริงๆ การดิ้นรนต่อสู้ได้ใช้เวลานานมาก มี
 บ่อยครั้งที่ชาวอินเดียรู้สึกได้ว่าเสรีภาพได้เข้ามาอยู่ใกล้ตัว
 เขาแล้วอย่างแน่นอน แต่เขาก็ต้องผิดหวังอยู่หลายครั้ง
 นี่เป็นเรื่องที่เข้าใจได้ง่าย ไม่มีใครที่จะยอมสละทรัพย์สิน
 สิทธิที่ตนมีอยู่โดยปราศจากการต่อสู้ แม้เด็กเล็ก ๆ ก็
 ต่อสู้กับใครก็ตามที่พยายามจะมาแย่งของเล่นของเขาไป
 ดังนั้น จึงเป็นธรรมดาอยู่เองที่ชาวอังกฤษไม่ต้องการ
 — แม้แต่จะคิด — ที่จะยอมสละประเทศที่ใหญ่โต รุ่มรวย
 และสวยงามเช่นประเทศอินเดียไป

๔๔๑ บทที่ยี่สิบสอง

มหาสงครามสองครั้ง

(The Two Great Wars)

ในระหว่างเวลาหลายปี อันเต็มไปด้วยความ
เหน็ดเหนื่อย ซึ่งผ่านไประหว่างมหาสงครามครั้งที่หนึ่ง
และมหาสงครามครั้งที่สองนั้น โลกภายนอกประเทศ
อินเดียได้ประสบกับการเปลี่ยนแปลงนับได้ร้อยแปด
พันประการ การใช้กำลังเข้าห้ำหั่นกันได้กลายเป็น
ส่วนหนึ่งแห่งชีวิตประจำวันในนานาประเทศ ทุกหน
แห่งมนุษย์รบราฆ่าฟันกันเป็นเวลาช้านาน จนแทบ
จะกล่าวได้ว่า การรบราฆ่าฟันกันได้กลายเป็นนิสัยของ
มนุษย์ไปเสียแล้ว ในระหว่างมหาสงครามครั้งที่หนึ่ง
เมื่อใดที่รัฐบาลของประเทศต่าง ๆ รู้สึกว่าทหารของ
ตนเริ่มเหน็ดเหนื่อยต่อการรบ เมื่อนั้นรัฐบาลเหล่านั้น
จะให้คำมั่นสัญญาต่อทหารของตนว่า ขอให้ช่วยรบต่อ
ไปจนกว่าจะได้รับชัยชนะเถิด แล้วเขาจะได้ประสบกับ
ชีวิตอันสุขสำราญที่สุด

กรณสงครามสงบลง และสันติภาพได้มาถึงในที่สุด ทหารผู้นำสงสารเหล่านั้กลับได้พบว่า โลกเป็นสถานที่ที่ระทมทุกข์หนักยิ่งขึ้นกว่าเดิมมาก อาหารไม่พอกิน ทุกสิ่งทุกอย่างขาดแคลน ประชาชนจำนวนล้าน ๆ ไม่มีงานทำ เมื่อพวกเขาพบว่าเขาจะไม่มีโอกาสได้มาเลยซึ่งสิ่งดีๆ งามๆ อย่างที่ได้รับค้ำนั้สัญญาว่าจะได้ เขาก็เริ่มปะทะกับรัฐบาลของเขาเอง ในหลายต่อหลายประเทศ พระราชามหาษัตริย์ และผู้ปกครองต้องถูกโค่นล้มลงด้วยกำลังพลเมืองที่ลุกขึ้นมาต่อสู้ ในขณะเดียวกันแทบจะทุกประเทศ พรรคการเมืองต่างๆ ก็ต่อสู้ชิงชัยกันเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจ

กรณั้แล้ว บรรดาผู้เข้มแข็งก็จะเริ่มเกิดขึ้นในประเทศโน้นประเทศนี้ บรรดาผู้เข้มแข็งเหล่านั้เข้ายึดอำนาจการปกครองแล้วก็ทำตนเี่ยงกว่าพระราชา เขาเหล่านั้ถูกขนานนามว่า ผู้เผด็จการ ซึ่งปกครองประเทศด้วยความกดขี่และการดูหมิ่น จะประหัตประหารไม่ว่าใครที่มาขัดขวางเขา ผู้เผด็จการเหล่านั้มีอยู่สองคนที่น่ากลัวที่สุด คือ ฮิตเลอร์ และ มุสโสลินี คนหนึ่งเป็นชาว

ออสเตรีย และอีกคนหนึ่งเป็นชาวอิตาลี^๕ ทั้งสอง
นักเผด็จการ^๕ ได้สร้างความระทมขมขื่นให้แก่ชีวิต
ของคนนับจำนวนล้าน ๆ เขาปกครองบ้านเมืองด้วย
พลังกำลังของเขาเองแทนที่จะใช้ความยุติธรรม บรรดา
ผู้คนต่างพากันสั่นสะท้านสะเทือนขวัญ^๕ แม้เพียงแต่ได้ยิน
ชื่อเขา

เมื่อประชาชนกลัวการใช้กำลัง ประชาชนก็มัก
จะชอบใช้กำลังเพื่อป้องกันตนเอง พฤติการณ์ทำนองนี้
ได้เกิดขึ้นในยุโรป และในทวีปอื่น ๆ ด้วย ไม่มีชีวิต
มนุษย์คนใดจะปลอดภัยได้ภายใต้การปกครองของนัก
เผด็จการ ซึ่งพวกมันถึงแต่เรื่องสงครามเท่านั้น พวก
เขาเรียกสงครามว่าเป็นสิ่งอันรุ่งโรจน์ แล้วก็ส่งเสริม
ประชาชนให้รบเพื่อการรบ พวกเขามัธยัสถ์จากกองทัพ
พวกเขาให้เข้าบุกประเทศที่เล็กและอ่อนแอทั้งหลาย
ครั้นแล้วพลเมืองของประเทศเล็ก ๆ เหล่า^๕ ต่างก็ถูก
เขาเฉี่ยวเข็ญเช่นเดียวกับหาส อย่างใดก็อย่างนั้น

ในที่สุด มหาสงครามครั้งที่สองก็ระเบิดออกมา
 มาซึ่งเป็นสงครามที่ทารุณโหดร้ายที่สุดเท่าที่โลกได้เคย
 ประสบพบเห็น มนุษย์ดูเหมือนจะพากันลืมเลือนคำ
 สอนของพระศาสนาเสียหมดสิ้นแล้ว ความอาฆาต
 พยาบาทและความเหี้ยมโหดเข้าครองโลกอยู่ทุกแห่งหน

บทที่สิบสาม

ปกครองด้วยเมตตาธรรมเท่านั้น

(Ruling by Love Alone)

๔๒๐ มุหนาทองการเมืองเพียงคนเดียวเท่านั้น ที่
ประกาศใช้สันติภาพในระหว่างนานาชาติทั้งหลาย เขา
ผู้เป็น กานธ

บัณฑิต กานธจึงได้กลายเป็นผู้ยิ่งใหญ่และมี
อำนาจมากในประเทศอินเดีย จนหญิงชายชาวอินเดีย
จำนวนล้าน ๆ คนพากันบูชากราบไหว้ท่านเหมือน
กับกราบไหว้พระอรหันต์ และพร้อมที่จะอุทิศชีวิตเพื่อ
ท่าน กานธจึงไม่เหมือนกับนักเผด็จการทั้งหลาย กล่าว
คือ ท่านไม่ต้องการอะไรเพื่อตัวของท่านเอง และ
ท่านปกครองคนด้วยเมตตาธรรมเท่านั้น บัลลังก์ของ
ท่านอยู่แต่ในดวงใจของผู้ที่เคารพนับถือท่าน

กานธ ยังคงทำงานต่อไปอย่างไม่รู้จักเหน็ด
เหนื่อยเพื่ออิสรภาพของอินเดีย กานธจึงได้บอกชาว

อังกฤษอยู่เสมอว่าหากชาวอังกฤษเพียงแต่ปล่อยชาว
อินเดียให้เป็นอิสระเท่านั้น ชาวอินเดียก็จะยินดีช่วย
ชาวอังกฤษในเรื่องการบรรเทาความทุกข์ยากทุกประ
การที่เกิดจากสงคราม แต่รัฐบาลอังกฤษไม่สนใจที่จะ
ฟัง ในโลกซึ่งเต็มไปด้วยความเคียดแค้น ชิงชังและ
ความหลอกลวง ชาวอังกฤษรู้สึกยากที่จะเชื่อว่า ยังมี
มนุษย์ผู้หนึ่งที่รักสัจจะและมีความจริงใจอย่างแนแท้

ครั้นแล้วคานธีก็เริ่มต่อสู้แบบสันติยาเคราะห์อีก
ด้วยการจัดขบวนการต่อสู้แพ่งอย่างสงบ ในอันที่จะไม่
ปฏิบัติตามคำสั่งของรัฐบาลทั่วประเทศ คานธีพยายาม
ที่จะสร้างความเข้าใจให้เกิดแก่อังกฤษว่า อินเดียจะ
ต้องเป็นอิสระเสรีโดยไม่เห็นช้าต่อไป แต่ก็หาได้รับ
ผลสำเร็จไม่

การปฏิบัติงานอย่างหนักเป็นเวลาหลายปีได้ทำ
ให้คานธีกลายเป็นคนชราไป แม้ว่าท่านจะยังมีสุขภาพ
ดีดีมาก และยังคงทำงานหนักอยู่ยิ่งกว่าคนหนุ่ม
เสียอีก

หลายครั้งระหว่างระยะเวลาแห่งการต่อสู้^๕ ที่
 คานธีได้ล้มป่วยลงอย่างหนัก หลายครั้งที่ท่านถูกส่ง
 เข้าตะราง และหลายครั้งที่ท่านได้อ้ออาหาร แต่ไม่มี
 สิ่งที่จะมาเปลี่ยนแปลงปณิธานของท่านที่ได้ตั้งไว้ ว่า
 จะพยายามให้อินเดียเป็นอิสระให้จงได้ ในขณะเดียวกัน
 คานธีก็พราส่งสอนชาวอินเดียทุกกลุ่มทุกเหล่า
 ให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบ และรักใคร่ซึ่งกันและกัน

คานธีได้ช่วยยกระดับฐานะของชาวจัณฑาลผู้
 น่าสงสารจำนวนมากให้สูงขึ้น ท่านได้สอนให้พวกเขา
 เกิดความเข้าใจว่า พวกเขามีสิทธิทุกประการที่จะเงย
 หน้าอ้าปากขึ้นด้วยเกียรติภูมิเช่นเดียวกับผู้อื่น คานธี
 ได้บังคับให้ชาวฮินดูวรรณะสูงเคารพพวกจัณฑาล และ
 อนุญาตให้พวกจัณฑาลเข้าไปในเทวาลัย อันเป็นสถานที่
 ที่พวกจัณฑาลถูกห้าม* เข้าเป็นเวลาอันนานมาแล้ว

* Shut out = ถูกห้ามไม่ให้เข้าไปในเทวาลัย พวกฮินดูวรรณะ
 สูงหรือ วรรณะต่ำ ๆ ได้ถูกพวกวรรณะสูงห้ามมิให้เข้าไป
 นมัสการพระในเทวาลัย ประเพณีเช่นนี้มีมาแต่โบราณกาล บัจ-
 จันท์ แม้รัฐธรรมนูญของอินเดียจะมีบทบัญญัติไม่ให้ประชาชนทำ
 เช่นนี้ แต่ในภาคปฏิบัติแล้ว ประเพณีนี้ก็ยังคงมีให้เห็นอยู่ โดย
 เฉพาะตามชนบทต่าง ๆ ที่อยู่ห่างไกลออกไป

คานธีได้ให้การศึกษาแก่พวกจัณฑาล ได้สอนวิชา
ช่างฝีมือให้แก่เขา และพิสูจน์ให้เห็นว่าพวกจัณฑาลก็มี
ความเฉลียวฉลาดเช่นเดียวกับชาวอินเดียอื่น ๆ เหมือนกัน
เฉพาะงานอันประเสริฐเลิศค่าชั้นนี้เพียงชั้นเดียวเท่านั้น
คานธีก็ควรกับเกียรติยศอันเป็นอมตะแล้ว แต่
เป็นเพียงหนึ่งในบรรดาสิ่งมหัศจรรย์ทั้งหลาย ที่ท่าน
ได้กระทำไว้เพื่ออินเดีย

เนื่องจากอินเดียเป็นดินแดนที่ประกอบด้วย
ชนบทเสียเป็นส่วนใหญ่ คานธีและผู้ร่วมงานของ
ท่านจึงได้สั่งสอนชาวนาถึงวิธีที่ทำอย่างไร จึงจะ
สร้างชนบทให้กลายเป็นสวรรค์น้อย ๆ บนพื้นพิภพนี้
มาได้ คานธีต้องการให้ชาวชนบทเกิดความพึงพอใจ
ในบ้านช่องของตน จนไม่ต้องการกระหกระเหินเข้าไป
ในเมืองใหญ่ ๆ เพื่อหางานทำตามโรงงาน แล้วก็ต้อง
เสียพลานามัย เพราะต้องเหินห่างจากท้องทุ่งอันเขียว
ชะอุ่มและอากาศอันบริสุทธิ์ในชนบท คานธีต้องการ
ให้ชาวชนบทประกอบอาชีพช่างฝีมืออันน่ารัก ซึ่งพวก
เขาได้ศึกษามาจากบิดาและปู่ของเขา แทนที่จะเรียน

รู้การใช้เครื่องจักรกล คำนึงถึงได้สอนชาวชนบทให้
 รู้จักความมั่งคั่งของผ้าที่ทอด้วยมือ ให้รู้จักความมั่งค
 งามของเครื่องปั้นดินเผา เครื่องเรือนและแม่แต่บ้าน
 เรือนของตน ทั้งได้อธิบายถึงวิธีที่จะสามารถทำสิ่ง
 ของเหล่านี้ทั้งหมดขึ้นใช้เองได้ เพื่อที่ชาวชนบททุก
 คนจะได้มีใช้ ไม่ว่าจะยากจนสักเพียงไรก็ตาม

บทที่สิบสี่

อาศรมที่เศกาวน

(The Ashram at Shegaon)

เนื่องจากหลานธิดา เป็นคนที่สอนเพื่อนด้วยตัวอย่าง
อยู่เสมอ เพราะฉะนั้นจึงไปอาศัยอยู่ในหมู่บ้านแห่ง
หนึ่งเพื่อสอนประชาชนว่า เขาควรจะมีการกินอย่าง
อย่างไร คานธีได้เลือกเอาหมู่บ้านเล็กๆ แห่งหนึ่งชื่อ
เศกาวน ซึ่งอยู่ในจังหวัดภาคกลาง * เศกาวน เป็น
หมู่บ้านขนาดเล็กมาก แม้ที่ทำการไปรษณีย์ก็ไม่มี
เศกาวนไม่มีความสวยงามแต่ประการใด อากาศที่นั่น

* ปัจจุบันคือรัฐอันเรียกชื่อว่า มัชฌิมประเทศหรือ Central Province มีเมืองหลวงชื่อนาคปุระ คำว่า “คานธี” เป็นภาษาฮินดีแปลว่าหมู่บ้าน เพราะฉะนั้น “เศกาวน” จึงแปลว่า “หมู่บ้านเค” ในเมืองเรียกย่อตามตัวอังกฤษ แต่ที่จริงภาษาฮินดีและสันสกฤตมีคำว่า เสว หรือ เสวา แปลว่ารับใช้ คานธีพอใจเรียกชื่อหมู่บ้านนี้ว่า “เสวagram” เป็นภาษาสันสกฤตเลย แปลว่าหมู่บ้านเพื่อการรับใช้ หรือเพื่อบริการแก่ผู้อื่น คำว่า “เสวก” ในภาษาไทยที่หมายถึงอำมาตย์หรือผู้รับใช้ ก็มาจากธาตุเดียวกันนี้ และagram ก็เป็นภาษาสันสกฤต แปลว่าหมู่บ้านตรงกับคำบาลีว่า กาม นั่นเอง

ร้อนจัด เติมไปด้วยฝุ่นละออง ไม่มีต้นหมากراكไม้
ที่ร่มรื่น จะมีหญ้าน้อยบ้างก็เพียงเล็กน้อยเท่านั้น

นักเรียนอาจจะตั้งคำถามว่า ทำไมคานธีจึง
ต้องการไปอยู่ยังหมู่บ้านเช่นนี้ แทนที่จะเลือกเอา
สถานที่ที่สวยงาม ๆ เหตุผลของท่านมีง่าย ๆ ท่าน
ต้องการจะแสดงให้เห็นว่า แม้หมู่บ้านที่แห้งแล้งและ
น่าชิงชังรังเกียจที่สุด ก็สามารถปรับปรุงและแปร
เปลี่ยนให้ดีขึ้นจนเป็นสถานที่ที่สวยงามได้ โดยทั่วไป
แล้ว คนเราไม่สนใจต่อสิ่งใดหรือผู้ใดที่น่าเกลียดและ
ยากจนดอก แต่คานธีมิได้เป็นบุคคลเช่นนั้น คานธี
สงสารคนยากจนและน่าเกลียด และต้องการช่วยให้
ให้เขามีสภาพดีขึ้นจริง ๆ หัวใจอันเปี่ยมไปด้วยความ
เมตตาการุณย์ ตั้งวิสัยของหัวใจพ่อเช่นคานธีจึงยอม
เวทนาปรานีต่อทุกสิ่งทุกอย่างที่ยากเข็ญ อ่อนแอ และ
ที่ถูกผู้อื่นชิงชังรังเกียจ

เดิมทีเดียว คานธีมิได้ประสงค์ที่จะให้ผู้อื่น มาอยู่
กับท่านที่เสถาวันเฝ้ามากมายหลายคนนัก แต่ไม่ว่าท่าน

จะอยู่ที่ไหนคนอื่นเป็นต้องตามไปอยู่ด้วย คนรักท่าน
มากจนไม่ยอมให้ท่านอยู่คนเดียว

เมื่อแรกเริ่ม ได้มีการเปิดสซุซซาลาเล็ก ๆ เพื่อ
ช่วยเหลือชาวชนบทที่ยากจนและป่วยไข้ ซึ่งก็จะได้
รับหยูกยาและคำแนะนำโดยไม่ต้องเสียอัฐเสียเงินแต่
ประการใด แต่ปรากฏว่ามีคนไข้มารับการแนะนำมาก
ขึ้น ๆ ทุกวันจนกระทั่งคานธีรู้สึกว่าเป็นการเหมาะ
สมที่จะต้องเปิดโรงพยาบาลขนาดเล็ก ๆ ขึ้น คานธี
และผู้ร่วมงานต่างก็ได้ให้การสงเคราะห์แก่คนไข้ผู้
สงสารอย่างดีที่สุดเท่าที่สามารถจะทำได้และด้วยความ
เอาใจใส่ดูแลอย่างเมตตาการุณย์ที่สุด

คนไข้จำเป็นต้องมีน่านมที่รับประทาน ทั้ง
นั้น เพื่อให้ได้มาซึ่งน่านม จึงมีการเปิดโรงเลี้ยงโค
รีตนมชน ครั้นแล้วก็มีมีการปลูกและบำรุงเลี้ยงผัก เพื่อ
โรงพยาบาลเล็ก ๆ แห่งนั้นจะได้มีผักสดใช้เอง

ในไม่ช้าก็มีการเปิดอาศรมใหม่อีกแห่งหนึ่งขึ้น
ถึงที่ผู้เขียนได้เคยบอกไว้แล้วว่า อาศรมคือสถานที่ที่

คนจำนวนหนึ่งมีชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างบริสุทธิ์สะอาด เพื่อสวดมนต์ไหว้พระและเพื่อบริการแก่ผู้อื่น แม้ระเบียบข้อบังคับจะเข้มงวดมาก แต่ก็ปรากฏว่า มีคนมาอยู่ที่อาศรมเพิ่มขึ้นตลอดมา ทุกคนต้องช่วยกันทำงานประจำวันภายในอาศรม ต้องซักเสื้อผ้าเอง ต้องช่วยหุงอาหารรับประทาน และต้องช่วยกันทำงาน บัดควาตซึ่งเป็นงานที่ต่ำต้อยที่สุด ทั้งนี้ก็เพราะว่า ที่ใดที่คนจึงอยู่ ที่นั่นทุกคนมีความเสมอภาคกัน ทั้งในสิ่งที่น่ารณรงค์และไม่น่ารณรงค์

สมาชิกทุกคนในอาศรมต้องบ้นถ่ายคนละครั้ง ชั่วโมงทุกวัน ในทัศนะของคานธีนั้นถือว่า การบ้นถ่ายเป็นกรณียกิจที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่งในชีวิตของชาวอินเดีย คานธีมีความเห็นว่า หากชาวอินเดียทุกคน บ้นถ่ายเป็น ปัญหาเรื่องความยากจนของอินเดียก็จะสิ้นสุดลง เพราะว่า เมื่อทุกคนบ้นถ่ายเป็นแล้ว ไม่ว่าจะเป็นผู้ชาย ผู้หญิง หรือเด็ก ก็จะมีหนทางหาเงินได้ในเมื่อไม่มีงานอื่นทำ และแล้วปัญหาเรื่องความ

ยากจน ไม่มีเสื้อผ้าจะห่มห่อร่างกาย หรือปัญหาเรื่อง
ความสกปรกโสมมอันเนื่องมาจากความขาดแคลนไม่มี
เสื้อผ้าจะผลัดเปลี่ยน ก็จะเป็นอันหมดสิ้นไป

อาศรมน้อย ๆ ที่เสกาวนได้เจริญรุ่งเรืองขึ้น
เรื่อย ๆ จนคนเริ่มได้ใช้เป็นแหล่งบัญชาการของท่าน
อาศรมน้อย ๆ แปรสภาพจากสุขศาลามาเป็นโรงยา-
บาล แล้วก็มีโรงเรียนโครัตนเม มีปศุสัตว์ และมี
โรงเรียนเกิดเพิ่มขึ้นมาตามลำดับ นอกจากนี้ อาศรม
แห่งนี้ยังเป็นสถานที่ที่คนจำนวนพัน ๆ จากทุกทิศา-
นทุกทั่วโลกเดินทางเหมือนนักจาริกแสวงบุญ เพื่อมา
ดูผู้นำที่ยิ่งใหญ่ผู้ปกครองประชาชนจำนวนล้าน ๆ เพียง
ตัวเมตตาธรรมความรักใคร่เท่านั้น นักการเมืองคน
สำคัญ ๆ และชาวนาที่ต่ำต้อยก็พากันมา ณ บุตเยสถาน
แห่งนี้รวมทังชาวต่างประเทศและชาวอินเดียด้วย ไม่
ว่าจะเป็นผู้ที่ได้รับการศึกษาดีหรือไม่รู้หนังสือก็ตาม
บางคนมาอยู่เป็นเวลาหลายสัปดาห์หลายเดือน บางคน
ก็มาอยู่อย่างถาวรเลย แต่ไม่มีใครได้รับอนุญาตให้อยู่

ได้ นอกจากจะยอมตกลงมีชีวิตการกินอยู่อย่างง่าย ๆ
และต้องทำงานหนักเพื่อบริการผู้อื่น

ในระหว่างนั้น จากหมู่บ้านอันต่ำต้อยนี้เอง
 คานธีได้ปฏิบัติภารกิจอันยิ่งใหญ่ของท่าน เพื่ออิสระ
 ภาพของอินเดีย ส่วนหนึ่งของภารกิจที่สำคัญที่สุดคือ
 การส่งจดหมายจำนวนมาก ๆ ทุกวันไปยังประชาชน
 ทั่วประเทศ ซึ่งมีทั้งบรรดาผู้นำของพรรคคองเกรส
 มิตรสหาย และผู้ร่วมงานทั่วไป มาบัดนี้ พรรคคอง
 เกรสและคานธีเป็นสิ่งที่แยกออกจากกันมิได้เสียแล้ว
 คองเกรสทั้งพรรคต่างเคารพนับถือคานธีเสมือนหนึ่ง
 เป็นหัวหน้า เป็นอาจารย์ และเป็นบิดา พรรคคองเกรส
 จะไม่ทำอะไรลงไปเลยเว้นไว้แต่จะได้ปรึกษาหารือฟัง
 ทัศนะและความต้องการของคานธีเสียก่อน

เนื่องจากเสกาวนไม่มีที่ทำการไปรษณีย์ เลขานุการของกานธีจึงต้องเดินเท้าเป็นระยะทางห้าไมล์ครึ่งทุก ๆ วัน เพื่อไปยังที่ทำการไปรษณีย์ที่ใกล้ที่สุดซึ่งตั้งอยู่ ณ สถานที่แห่งหนึ่งอันมีชื่อว่า วรธา เลขานุการ

การ^{๒๕}นี้ มีนามว่า มหาเทพเทศา^๑ เป็นหนึ่งในสาม
ศิษย์ที่จงรักภักดีต่อคานธี^{๑๒๗} เป็นที่สุดและคานธีก็รักใคร่
เขาเหมือนลูก^๒

มหาเทพ เทศา^๑ ผู้นำสงสารยังคงต้องเดินไป
วราต่อไปโดยไม่ปราศ^๓ และพร้อมกันนั้นก็
ต้องแบกถุงจดหมายไปด้วยทุกวัน ต้องฝ่าความร้อน
ระอุและฝุ่นละอองในฤดูร้อน ในฤดูมรสุมก็ต้องผจญ
ภัยกับสายฝนที่กระหน่ำลงมาอย่างหนักหน่วง จนกระทั่ง
ในที่สุดได้เป็นที่ตกลงกันว่าจะเปิดที่ทำการไปรษณีย์ขึ้น
ที่เศคาว^๔ นั้นเอง

เนื่องจากในจังหวัดเดียวกันนั้น มีตำบลที่มีชื่อ
ว่า เศคาว^๕ อยู่สองตำบล ประชาชนจึงมักจะเกิดความ
เข้าใจสับสนกัน และด้วยเหตุนี้^๕ ทางไปรษณีย์จึง
เสนอความเห็น^๖ว่า เนื่องจากจะเปิดที่ทำการไปรษณีย์
ขึ้นที่ตำบลเศคาว^๖ ที่คานธี^๗อยู่ จึงน่าจะขนานนาม
ตำบลเสียใหม่ ทางไปรษณีย์ได้ถามคานธีว่า
ท่านชอบชื่ออะไร คานธีก็ได้เลือกชื่ออันไพเราะว่า
เศวคราม^๘ ซึ่งแปลว่า หมู่บ้านเพื่อบริการแก่ผู้อื่น

ที่ได้พรรณนามานี้เป็นวิธีปฏิบัติของการของคานธี
 ทุกสิ่งทุกอย่างที่คานธีหยิบขึ้นมาทำ ดูเหมือนท่านจะ
 ปรับปรุงให้งดงามกว่าเดิมก่อนที่จะเข้าไปแตะต้อง
 เสียอีก ทุกสิ่งทุกอย่างต้องงามกว่าเดิมและต้องมีประโยชน์
 กว่า ความมีประโยชน์เป็นเรื่องสำคัญสำหรับคานธี
 เพราะท่านไม่สนใจต่อสิ่งที่ไม่ใช่ประโยชน์เลย ไม่ว่าสิ่งนั้น
 จะสวยงามสักเพียงไรก็ตาม

บทที่สิบห้า

วิธีดำเนินชีวิตแบบคานธี

(The Gandhian Way of Life)

ตลอดระยะเวลาที่ฉันมีชีวิตอยู่ คานธีได้กระทำ
อะไร ๆ หลายสิ่งหลายอย่างที่ยิ่งใหญ่และน่ามหัศจรรย์
คานธีเป็นเสมือนพระราชาในท่ามกลางนักการเมืองผู้
ยิ่งใหญ่ในอินเดีย และนักการเมืองของอินเดียก็ถือว่า
ท่านเป็นเช่นนั้น คานธีเป็นที่รู้จักของคนทั่วโลก
ท่านมีชื่อเสียงในเรื่องรอยแปดพันประการ และจะมี
ชื่อเสียงอย่างต่อเนื่องตราบเท่าที่นาน แต่เรื่องที่เร
รักเคารพท่านมากที่สุดนั้น ดูเหมือนจะเป็นเรื่องที่
เกี่ยวกับชีวิตของท่านที่อาศรมเสวาคราม ผู้เขียนคิดว่า
นี่ก็เป็นเพราะที่อาศรมเสวาครามนั้น คานธีอยู่ใกล้ชิด
เรามากที่สุด

เราไม่สามารถจะเป็นนักการเมืองได้ทั้งหมด
หรือเราทุกคนจะไปในำประชาชนจำนวนล้าน ๆ ก็ไม่ได้

อีกทั้งเราทั้งหมดจะเป็นนิเวศบริบูรณ์เพื่อสุขภาพของ
 บรรดาผู้ที่ถูกกดขี่ก็ย่อมไม่ได้เช่นกัน แต่เราทุกคน
 จะสามารถช่วยให้ชีวิตของผู้ที่อยู่รอบ ๆ ตัวเรามีความสุข
 มากกว่าเดิมได้ เราสามารถจะดูแลเพื่อนบ้านของเรา
 ได้ในเมื่อเขาเจ็บป่วย ช่วยสอนหนังสือให้คนที่ไม่รู้
 หนังสือได้ ช่วยปลอบใจผู้ที่เคราะห์ร้าย และช่วยทำ
 ให้ทุกสิ่งทุกอย่างรอบ ๆ ตัวเขาสดชื่นสะอาด และมี
 ระเบียบเรียบร้อยได้ เราทุกคนสามารถจะเป็นผู้นำใจ
 เื่อเพื่อเพื่อน ความอดทน และมีเมตตาธรรมได้
 เราทุกคนสามารถมีสัจจะ มีความอ่อนน้อม และเป็นผู้ที่
 เชื้อด้อยพองค่าได้ เหล่านี้เป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในชีวิต
 เพราะหากปราศจากสิ่งเหล่านี้เสียแล้ว โลกก็จะมี ความ
 สุขอยู่มิได้เลย และเหล่านี้เป็นสิ่งที่การธิประพฤติกิ
 ปฏิบัติอยู่ทุกวันในชีวิตที่เสวยครามเป็นเวลาหลายปีติด
 ต่อกัน

การธิที่ทราบชื่อว่า หากเราทุกคนดำเนินชีวิต
 อันเพียบพร้อมไปด้วยคุณธรรมง่าย ๆ และมีสัจจะ

อย่างที่ท่านเองประพุดปฏิบัติอยู่แล้วไซ้ อินเดียก็จะ
กลายเป็นเมืองสวรรค์โดยแน่แท้ ^๕ ทางการที่จะดำเนิน
ชีวิตอย่างเช่นที่วามัน ^๕ ก็จะไม่เป็นเรื่องที่ยากเย็นอะไร
นักด้วย บัญหาสำคัญอยู่ที่ว่าเราทั้งหลายมีความเกียจ
คร้านกันจนเกินไป คานธีจึงสามารถดำเนินชีวิตเช่นที่
ว่านี้ได้ แม้ท่านจะเป็นผู้ที่ทำงานทำมากที่สุดในอินเดีย
ก็ตาม ทวีเศษก็ถือ ท่านได้ทำให้คนเห็นความอ่อน
หวานและความงามของความคิด ดังนั้นไม่ว่าใครที่ได้พบ
ท่าน ก็ใคร่ที่จะเอาอย่างท่านด้วยกันทั้งนั้น ^๕ ^๕

ผู้ที่มีโชคที่เคยได้อยู่ร่วมกับคานธี ณ เสวา-
ครามมา ย่อมจะไม่รู้สึกเบื่อเลยที่จะพรรณนาให้เราฟัง
ซ้ำแล้วซ้ำอีกถึงเรื่องความอ่อนหวานน่ารักของคานธี
ซึ่งเมื่อได้ฟังแล้ว เราเองก็พลอยอยากมีชีวิตอยู่ที่เสวา-
ครามนั้นด้วย บัดนี้ เมื่อคานธีได้จากพวกเราไปแล้ว
เราจึงควรต้องศึกษาเรื่องราวเหล่านั้นอย่างละเอียดถี่ถ้วน
จนกว่าเราจะสามารถเข้าใจได้ว่า ด้วยเหตุผลกลใด
เสวาครามจึงเป็นเสมือนหนึ่งสวรรค์บนพื้นพิภพ และ

ถ้าหากเราสามารถทำตามคานธีในเรื่องปลื้กย่อยต่าง ๆ
ประจำชีวิตได้ ทั้งสอนให้คนที่รักใคร่ของเราปฏิบัติ
ตามด้วยแล้ว เราก็ย่อมจะได้พบว่า บ้านเรือนของเรา
เองกลับกลายเป็นสวนครามน้อย ๆ แห่งความสงบสุข
ไปได้

คานธีจะมีตระวังมากไม่ยอมให้มีการฟุ่มเฟือย
ในสวนครามเลย ท่านปรารถนาให้คนเราทำทุกสิ่งทุก
อย่างที่ต้องการขึ้นใช้เองให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะสามารถ
ทำกันได้

อนึ่ง ทุกสิ่งจะต้องสะอาดหมดจดอย่างที่สุดด้วย
คานธีจะไม่ยอมให้มีฝรุฐลึกระจิริดติดยู่ที่ไหนเลย
ท่านส่งเสริมให้ทุก ๆ คนสวมเสื้อผ้าสีขาว เพื่อว่าจะ
ได้สามารถมองเห็นได้ทันทีในเมื่อสกปรก

๔๔๑ บททยลลบก

ชีวิตในกระท่อมน้อยของคานธี

(Life in Gandhiji's Little Cottage)

กระท่อม^๑น้อยของคานธี^๒เองซึ่งสร้างด้วยดินเผา
แตกเป็นทัวอย่างอันดีในเรื่องความสะอาดสะอาดและมี
ระเบียบเรียบร้อย เมื่อประชาชนมาเยี่ยมคานธี ณ
กระท่อม^๓น้อยนี้ พวกเขาแทบจะไม่เชื่อว่า กระท่อม
เล็ก ๆ ซึ่งไม่มีอะไรพิถีพิถัน^๔ คือที่อยู่ของบุคคลผู้
ยิ่งใหญ่เช่นคานธี^๕ กระท่อม^๖น้อยหลังนี้ไม่มีเครื่อง
เรือนอะไร นอกเสียจากเตียงนอน^๗ถักด้วยเชือก
* ธรรมดาก ๆ ตัวหนึ่ง และขันไม้ไผ่สองสามอันสำหรับ
ใช้วางหนังสือและกระตาส หากคานธี^๘ปรารถนาแล้ว
ใช้^๙ร^{๑๐} ท่านก็คงจะมีวังอยู่ได้ เพราะชาวอินเดียจำนวน

* charpoy เป็นภาษาฮินดี หมายถึงเตียงที่ถักด้วยเชือก
หรือฟางข้าว ใช้กันแพร่หลายตามชนบทในอินเดีย ในกรุง-
เทพ ฯ ก็เห็นมีอยู่ตามที่ที่มั่วแขกเผ่ายามอยู่ ปัจจุบันได้เห็น
กาวหนาคันเป็นเตียงถักด้วยผ้าใบเส้นใหญ่ ๆ หรือพลาสติกก็มี

พัน ๆ คนยินดีที่จะเสียสละทุกสิ่งทุกอย่าง ที่เขามีใน
 โลกเพื่อสร้างความพอใจให้แก่คานธี แต่คานธี
 ไม่ปรารถนาอะไรที่คนจนคนยากไม่สามารถจะมีกับเขา
 ได้ ดังนั้น ในกระท่อมน้อยหลังนี้จึงไม่มีอะไรที่
 คนยากจนไม่สามารถจะทำได้ด้วยมือทั้งสองของตนเอง
 บรรดาของใช้เช่น ฉากบังตา ม่าน เสื้อ ปูพื้น ตะกร้า
 และพัดซึ่งคานธีใช้ในวันที่มีอากาศร้อนมาก ๆ ต่างก็
 ทำด้วยใบตาลสานทางสน

ประชาชนทั่วโลกต่างส่งหนังสือ นิติสารและ
 วารสารไปให้คานธี แต่คานธีมิได้เก็บหนังสือเหล่านี
 ้ไว้เป็นของส่วนตัวเลย หนังสือทั้งหมดท่านได้มอบ
 ให้เป็นสมบัติของห้องสมุดแห่งอาศรม หวังเพื่อให้
 เป็นประโยชน์แก่คนทุกคน

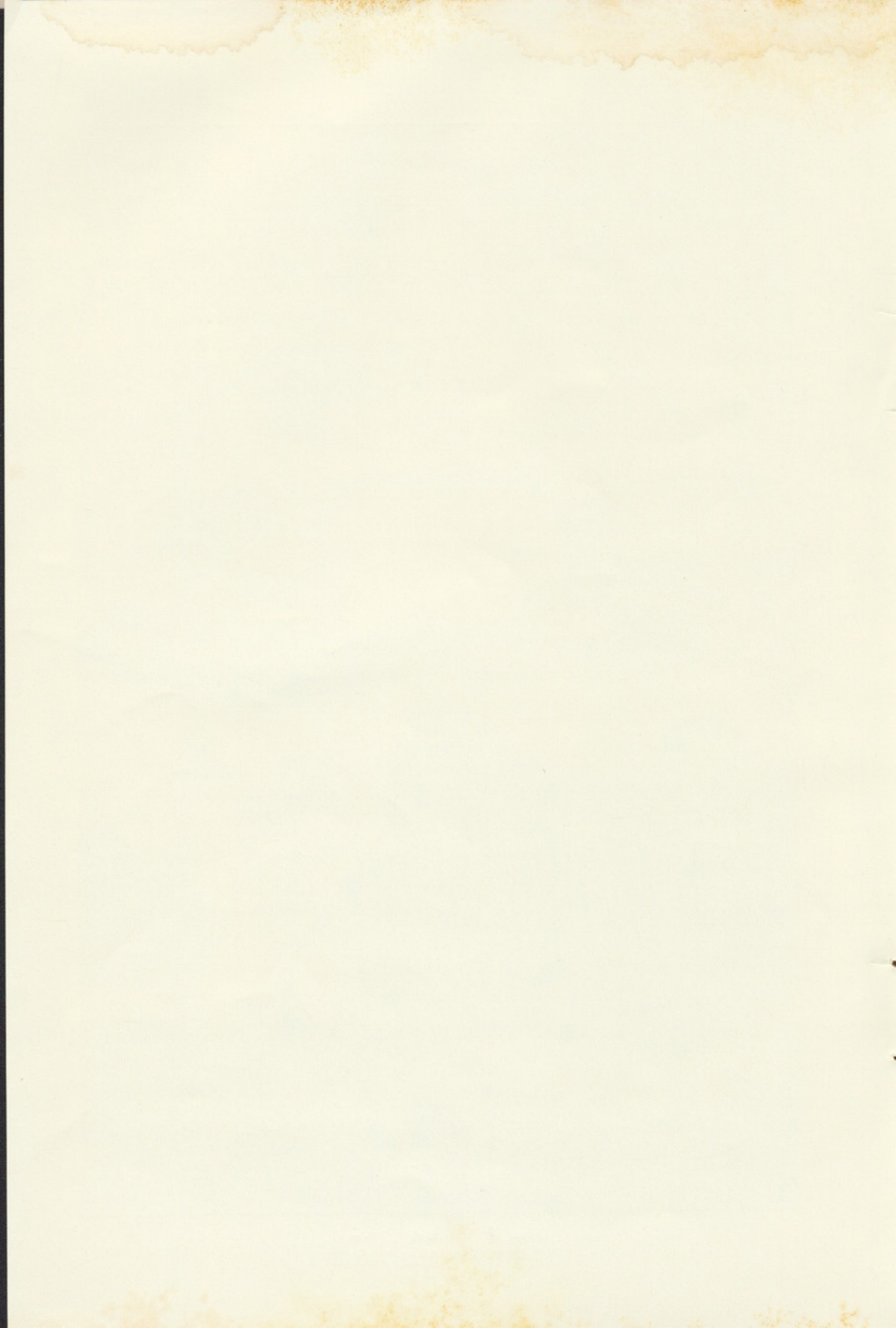
ทุกสิ่งทุกอย่างในอาศรมมีที่เก็บโดยเฉพาะและ
 คานธีทราบดีว่าอะไรอยู่ที่ไหน หากเกิดความจำ
 เป็นที่จะใช้ แม้แต่เข็มหมุดหรือเศษกระดาษ คาน
 ธียก็สามารถหาได้ภายในเวลาประเดี๋ยวยเดียว

แรกเริ่ม^๕นั้น กระท่อมหลัง^๕เป็นเพียงห้องโถง
ใหญ่ห้องเดียวเท่านั้น แต่ต่อมาได้มีการกั้นเป็นตอน ๆ
ขึ้นโดยใช้ผนังก่อด้วยดิน และด้วยวิธี^๕ ภายในบริ-
เวณที่เดียวกันเช่นเดิม^๕นั้นเอง จึงได้เกิดเป็นห้องขึ้นมา
สามห้อง คือ ห้องแต่งตัว ห้องอาบ^๕น้ำ และห้องคห^๕หนึ่งสื่อ
หรือห้องอยู่อาศัย ในห้องคหหนึ่งสื่อคานธีจะทำงาน
อยู่ตลอดเวลา เช่นอ่านหนังสือที่ได้รับทางไปรษณีย์
เขียนหนังสือ ต้อนรับแขกที่มาเยี่ยม ปรึกษาหารือ
แผนการกับมิตรสหาย และผู้ร่วมงาน หรือมี^๕จะเน-
กบ้นด้าย แม้จะมีธุรกิจมากมายสักเพียงไรก็ตาม คาน-
ธีจะไม่ล้มบ้นด้ายเป็นเวลาครึ่งชั่วโมงทุก ๆ วัน ที่
ปฏิบัติเช่น^๕นี้ก็เพราะท่านตระหนักถึงความสำคัญของ
ตัวอย่างที่ดี คนอื่นจะมีทางพูดได้อย่างไรว่า ตนไม่มี
เวลาบ้นด้ายสักหนึ่งชั่วโมงทุกวัน ในเมื่อคานธีเอง
ซึ่งมีงานที่จะต้องทำอย่างมากมายก่ายกอง ยังหาเวลา
บ้นด้ายได้ทุกวัน

มีบ่อย ๆ ที่อาคันตุกะคนสำคัญ ๆ จะมาเยี่ยม
คานธีในระหว่างเวลาบ้นด้าย คานธีจะต้อนรับเขา

สมบัติหลานหม่อมประจำตัว

เหล่านนี้ด้วยอริยาสัยอันดีงาม แต่จะบั้นท้ายไปด้วย
ตลอดเวลาที่สนทนากับอาคันตุกะ ในยามที่อากาศร้อน
อบอ้าวมาก ซึ่งถ้าหากเป็นชายชราคนอื่นแล้ว ก็คงจะหยุด
พัก่อนเป็นแน่แท้ แต่ท่านธวัชยังคงต้อนรับอาคันตุกะ
อยู่ตามปกติ โดยใช้ดินเหนียวเปียกห่อผ้าให้เป็นแผ่น
แล้วพันไว้รอบ ๆ ศรษะ เพื่อให้เกิดความเย็นและสดชื่น

แก้ทุก ๆ คนที่มาเยี่ยม คานธีก็จะให้ความเห็น
อกเห็นใจ และฟังเรื่องราวของเขาด้วยความเยือกเย็น
ไม่ว่าเขาผู้นั้นจะต่ำต้อยน้อยหน้าสักเพียงไรก็ตาม และ
ไม่มีใครงลับจากอาศรมของท่าน โดยมิได้ศึกษาบางสิ่ง
บางอย่างที่ดึงมาจากท่าน

ครึ่งหนึ่ง ระหว่างที่ค่าน้ำกำลังออกอาหารธรรมชาติ
ตนเองเพื่อล้างมลทินอันเกิดจากการทะเลาะวิวาทกัน
ระหว่างชาวอินทูปัมสลิม ได้มีชาวนาสองสามภรรยา
มาหาท่านที่อาศรม เพื่อขอให้นำน้ำไปล้างเท้าสักหน่อย
ลูกชายของสองสามภรรยาชาวาคู้น้ำกำลังป่วยหนัก
และกำลังร่อแร่ใกล้จะตาย สองสามภรรยาเชื่อว่า หาก
ได้นำน้ำนั้น เด็กอาจจะรอดได้

ทันใดที่คานธีทราบเรื่องนี้ ท่านรีบสั่งให้สอง
สามีภรรยาเข้าไปหาท่าน แม้ว่าจะกำลังอ่อนเพลียจาก
การที่ต้องอดอาหารมาหลายวัน คานธีก็พยายาม
อธิบายให้สองสามีภรรยาคุ้นเคยกับอาหารอย่างสุภาพนิ่มนวล
ว่า เป็นการโง่เขลาเพียงไรที่จะเชื่อว่าน้ำสกปรกเช่นนี้
จะรักษาผู้หนึ่งผู้ใดให้หายจากโรคภัยไข้เจ็บได้ คานธี
บอกแก่เขาทั้งสองว่า พระเทพเจ้าท่านนี้จะทรง
แสดงอภินิหารได้ และเขาจะต้องหันหน้าเข้าฟังพระ-
เทพเจ้าเพียงพระองค์เดียว เมื่อได้อธิบายให้สองสามี
ภรรยาทราบถึงความเขลาของเขาแล้ว คานธีก็อนุญาต
ให้คนทั้งสองกลับไปได้

ความปรารถนาที่จะได้ช่วยเหลือผู้อื่นย่อมมาก่อน
สิ่งใดทั้งหมดสำหรับคานธี คานธีรู้สึกว่าการบริการผู้
อันมีความสำคัญยิ่งเสียกว่างานทางการเมืองที่ยิ่งใหญ่ที่สุด
เสียอีก คานธีเคยกล่าวว่า หากเราไม่รับใช้ผู้อื่นแล้ว
ไซ้ชีวิตของเราจะไร้ความหมาย

๔๔ บทที่สิบเจ็ด

ความเคารพรักในพระเทพเจ้า

(Love of God)

คุณงามความดีและความอ่อนหวานละมุนละไม
ทั้งหมดนี้ เกิดจากความเคารพรักอย่างสูงส่ง ซึ่งคาน-
ธรีมีต่อพระเทพเจ้า คานธรีมองเห็นพระเทพเจ้าใน
สัตว์ที่มีชีวิตทุกประเภท หากปราศจากพระเทพเจ้า
เสียแล้ว ก็ไม่มีสิ่งใดที่จะมีชีวิตอยู่ได้ในโลก ชีวิตที่
อยู่ในตัวเราทุกคนเป็นประกายเล็ก ๆ แห่งชีวิตอมตะ
ของพระเทพเจ้า ความจริงอันนี้เราทราบกันทุกคน
แต่เราก็หลงลืมมันครั้งแล้วครั้งเล่า ส่วนคานธรีนั้นไม่
เคยลืมมันเลย ด้วยเหตุนี้นั้นจึงสามารถมองดูสัตว์
โลกทั้งปวงได้ด้วยใจเมตตาปราณี ไม่ว่าสัตว์โลก
นั้นจะน่าเกลียดน่าชังสักเพียงไรก็ตาม

ความเคารพรักอย่างสูงส่งซึ่งคานธรีมีต่อพระ
เทพเจ้า ทำให้คานธรีรักการสวดมนต์ให้พระเป็น
อย่างมาก คานธรีจะไม่ลืมสวดมนต์เลยทั้งในเวลาเช้า

และเวลาเย็น คานธีก็เคยพูดว่า ไม่ว่าเราจะมี
 ทุกข์ยากอะไรก็ตาม จะหาทางแก้ไขที่ตีเหมือนกับการ
 สวตมนต์ให้พระเป็นไม่มีอีกแล้ว การสวตมนต์
 ให้พระทั้งในเวลาเช้าและเวลาเย็นที่เสวาคราม เป็น
 เรื่องที่ไม่มีอาคันตุกะผู้ใดจะลืมเลือนเสียได้

คานธีพูดว่า ทะเลทรายเป็นที่สวตมนต์ให้
 พระได้ดีที่สุด ในทะเลทรายซึ่งมองไม่เห็นอะไรรอบ ๆ
 ตัวเราเลย นอกเสียจากทราย และท้องฟ้าสีน้ำเงิน
 เบื้องบน จิตใจของเราจะหันไปสู่พระเทพเจ้าได้อย่าง
 ง่ายดาย จิตใจของเราจะไม่อวกแวกแม้แต่ด้วยต้นไม้
 หรือใบไม้

สถานที่สวตมนต์ให้พระที่จัดกันให้ที่เสวาคราม
 มีลักษณะคล้ายกับทะเลทรายอยู่เหมือนกัน กล่าวคือ
 เป็นที่กว้างและโล่งเตียน ไร้ย้วยเม็คกรวดเพื่อระงับ
 ฝุ่นในฤดูร้อนและเพื่อป้องกันโคลนในฤดูฝน ที่นั่ง
 ของคานธีก็อยู่ใต้ต้นไทรใหญ่* บรรดาสมาชิกของ
 อาศรมต่างก็นั่งหันหน้าเข้าหาท่านเป็นรูปกึ่งวงกลม

* Pipal Tree เป็นคำภาษาฮินดี หมายถึงต้นไทร

ที่อาสรมจะหาคนที่นับถือศาสนาได้ทุกศาสนา
 คานธีเองมีความเคารพในทุกๆ ศาสนา เพราะศาสนา
 ทั้งปวงสอนเราให้เคารพรักและรับใช้พระเทพเจ้า ทั้ง
 นั้นในระหว่างเวลาที่สวตมนต์ให้ไว้พระ จึงมีการอ่าน
 บางตอนจากคัมภีร์ศักดิ์สิทธิ์ของศาสนาต่าง ๆ อย่างคั่งๆ
 คัมภีร์ศักดิ์สิทธิ์ของศาสนาฮินดูสองเล่มที่คานธีเกิดทุน
 ไว้เสมอด้วยชีวิตจิตใจ ได้แก่อัมภีร์ภควักคีตา และ
 คัมภีร์รามายณะ ดังนั้น จึงมีการอ่านบางตอนจากคัมภีร์
 สองเล่มนี้ทุกวัน นอกจากนี้ยังมีการอ่านบทสอนจาก
 คัมภีร์ไบเบิลของชาวคริสต์ และคัมภีร์กุรานของ
 ชาวมุสลิมด้วย พิธีสวตมนต์ให้ไว้พระเริ่มด้วยการตี
 กลองเล็ก ๆ เพื่อเรียกให้ทุกคนไปยังสถานที่สวด ครั้น
 แล้วชั่วเวลาครู่หนึ่งทุกคนก็จะก้มศีรษะลงในท่ามกลาง
 ความเงียบ เพื่อแสดงความเคารพแด่พระพุทธรเจ้าบรม-
 ศาสดาแห่งสันติภาพและอหิงสาธรรม แล้วก็ติดตาม
 ด้วยการอ่านจากคัมภีร์ศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ บางครั้งก็จะมี

การอ่านบางตอนจากคัมภีร์เซนต์เวสตร์ (Zend Avesta) ของชาวปาร์ซี และคัมภีร์ทัลมุด (Talmud) ของชาวยิว เป็นการเพิ่มเติม ด้วยประการฉะนี้ เราจะเห็นได้ว่า ศาสนาทุกศาสนาได้รับการเคารพจากคานธี ผู้ประสงค์ให้ทุกคนมีอิสระเสรีในการเคารพรักและรับใช้พระเทพเจ้าตามวิถีทางของตนเอง การทะเลาะเบาะแว้งกันด้วยเรื่องศาสนา เป็นเรื่องที่ร้ายกาจมากในทัศนะของคานธี

ความเคารพรักในพระเทพเจ้าอีกนั่นแหละ ที่ทำให้คานธีมีความระมัดระวัง ไม่เคยปล่อยอะไรให้เสียไปโดยเปล่าประโยชน์เลย โดยเหตุที่คนจำนวนทั้งล้าน ๆ ในโลกโดยเฉพาะอย่างยิ่งก็คือ ในอินเดีย ต้องมีชีวิตอยู่ในท่ามกลางความยากจนและความขาดแคลนอย่างแสนสาหัส คานธีจึงรู้สึกว่าเป็นบาปกรรมอย่างมหันต์ที่จะปล่อยแม้แต่เศษขนมปังชิ้นหนึ่งหรือน้ำสักหยดหนึ่ง ให้หมดสิ้นไปโดยเปล่าประโยชน์พระเทพเจ้าได้ประทานโลกให้แก่คนทุกคนโดยเท่าเทียมกัน

เพื่อให้เราทุกคนได้อภิรมย์ชมชื่น แต่ถึงกระนั้นพวก
 เรามางคนก็รุ่มรวยเหมือนพระราช ในขณะทีคนอื่นต้อง
 หิวโหยอยู่ตลอดชีวิต หากเรามีมากเกินไปเกินความต้องการ
 เราควรจะแบ่งปันให้แก่ผู้อื่นที่ไม่มั่งคั่งบ้าง และไม่ควรวาง
 จะทิ้งขว้างมันไปโดยไม่ไ้ระมัดระวังเลยเป็นอันขาด

บทที่สิบแปด

รักชีวิตความเป็นอยู่อย่างง่าย ๆ และรักสัจจะ

(Love of Simplicity and Truth)

กานชจ ค่อยๆฝึกฝนตนเองให้คุ้นเคยกับการไม่
จำเป็นต้องมีสิ่งต่าง ๆ ตามลำดับ โดยทั่วไปแล้ว เมื่อ
คนเรากลายเป็นผู้ยิ่งใหญ่และมีชื่อเสียงขึ้นมา ก็มักจะ
กอบโกยทรัพย์สินสมบัติมากขึ้น ๆ จนในที่สุดก็จำเป็นต้อง
มีคฤหาสน์ราชฐานอันโอโงะ เพื่อเก็บสมบัติ
พัสถานของเขา เช่น เครื่องเรือนและภาพเขียน เครื่อง
แก้วและเครื่องลายคราม หนังสือและของประหลาด
หายากนานาประการ เสื้อผ้าสวย ๆ เครื่องเพชรนิล
จินดา และทรัพย์สินทุกสิ่งสรรพ แต่กานธีเป็นคน
ตรงกันข้าม ท่านยังมีชื่อเสียงมากจนปานใดและคนยัง
รักท่านมากขึ้นเท่าใด ท่านกลับยิ่งพยายามทำชีวิตของ
ท่านให้ง่ายดายมากขึ้นเท่านั้น

เมื่อตอนเป็นคนหนุ่มอยู่ในประเทศอังกฤษ คานธีเคยใช้เสื้อผ้าแบบชาวยุโรปที่ทันสมัยที่สุด เมื่อกลับคืนสู่ประเทศอินเดียหลังจากที่ได้อยู่ในอัฟริกามาเป็นเวลาหลายปี คานธีก็ได้เริ่มใช้เครื่องแต่งกายแบบชาวอินเดียที่ง่าย ๆ แต่ที่เสวคราม ในเมื่อเป็นที่รู้จักดีแก่ทั่วโลกแล้ว คานธีก็ได้แต่งกายแบบชาวอินเดียที่ยากจนที่สุด ซึ่งมีเพียงผ้าเตี่ยวชิ้นเล็ก ๆ เป็นเครื่องปกปิดร่างกายเท่านั้น คานธีต้องการให้คนยากคนจนเกิดความรู้สึกว่า ท่านเป็นบิดาของพวกเขาโดยแท้ และมีความเสมอภาคเหมือนกับพวกเขาทุกประการ

คานธีรับประทานอาหาร เช่น น้ำนมและผลไม้ก็เพราะท่านรู้สึกว่าเป็นหน้าที่ของท่านเองที่จะต้องรักษาสุขภาพและกำลังวังชาไว้ให้ดี เพื่อที่จะสามารถทำงานได้ต่อไป มีอยู่หลายครั้งที่ท่านพยายามจะเลิกอาหารทั้งหมดที่คนยากคนจนไม่อาจจะหารับประทานได้ง่าย ๆ แต่แล้วสุขภาพของท่านก็ได้รับความ

กระหอบกระเทือนมาก จนท่านไม่สามารถจะทำเช่นนั้น
ได้ต่อไป มีอยู่ระยะหนึ่งที่ท่านรับประทานอาหารเพียง
วันละมื้อเท่านั้น ซึ่งประกอบด้วยขนมปัง และเกลือ
เท่านั้นเอง

อาหารทั้งหมดที่ท่านทำในอาศรมต้องเป็นไปอย่างไม่มี
พิธีพิธี ไม่มีการใช้เครื่องเทศหรือเครื่องชูรสอื่น ๆ
แม้แต่เกลือก็ไม่ใช้ อาหารทุกชนิด หากจะหุงหาแล้ว
ต้องให้ต้ม จากเรื่องสน ๆ ดังต่อไปนี้ เราจะสามารถ
ทราบได้ว่า กฎเกณฑ์เหล่านี้ ได้รับการปฏิบัติกันอย่าง
เข้มงวดกวดขันเพียงไร

มีเด็กหญิงเล็ก ๆ สองคนซึ่งอยู่ที่อาศรมกับบิดา
มารดาได้ไปเยี่ยมมิตรสหายบางคน สภากษัตริย์เจ้าของ
บ้านได้นำเอา ภาชชา * ที่โอชารสมาให้เด็กทั้งสองรับ
ประทาน กฎของอาศรมมีอยู่อีกอย่างหนึ่งนั่นก็คือ จะ
รับประทานของว่างอะไรเล่น ระหว่างเวลาอาหาร ไม่ได้

* Bhajas = (เติม s เพื่อให้เป็นพหูพจน์) ภาชชา เป็นคำ
ภาษาฮินดี หมายถึงผัก เช่น มันฝรั่งชุบแป้งเคล้ากับเกลือและ
เครื่องเทศแล้วทอดน้ำมัน ใช้รับประทานเล่น ๆ เป็นอาหารว่าง

แต่เด็กทั้งสองออรับประทานภาชนะไม่ได้ และ
ได้รับประทานเสียอย่างสาสมใจ ด้วยการกระทำเช่น
นั้นเอง เด็กทั้งสองก็ได้ละเมียดกฎของอาศรมถึงสามข้อ
ในเวลาเดียวกัน กล่าวคือ ข้อที่หนึ่งมีว่าต้องไม่รับ-
ประทานของทอดน้ำมัน ข้อที่สอง ต้องไม่รับประทาน
เครื่องเทศหรือเครื่องชูรส และข้อที่สาม ต้องไม่รับ
ประทานของว่างระหว่างเวลาอาหาร

เมื่อแม่หน่งสองกลับถึงอาศรม เผอิญได้พบ
คานธีเขาแม่หนักได้เล่าให้คานธีฟังถึงเรื่องการไป
เยี่ยมเยือนมิตรสหายของเธอ คานธีรู้สึกสงสัยจึงถาม
เด็กน้อยขึ้นว่า ได้รับประทานอะไรมาหรือเปล่า แม่หน
ตอบทันทีว่า “เปล่าค่ะ” แต่แล้วในไม่ช้า ความจริง
ก็รั่วไหลออกมา คานธีรู้สึกเสียใจมาก เพราะเด็ก
น้อยทั้งสองไม่เพียงแต่จะได้ละเมียดกฎสามประการของ
อาศรมเท่านั้น หากยังได้กล่าวคำเท็จอีกด้วย คานธี
จึงขังการพูดเท็จมากกว่าสิ่งอื่นใดทั้งปวงในโลก เพราะ
การกล่าวคำเท็จเป็นการสร้างความไม่พอพระทัยให้แก่พระ
เทพเจ้าผู้ทรงเป็นสัจธรรมความจริงนั่นเอง

คานธีจึงกล่าวว่า พระเทพเจ้าทรงได้รับความ
 ขุ่นเคืองพระทัยด้วยคำเท็จของเท็กหญิงทั้งสอง เพราะ
 ฉะนั้น จึงจำเป็นจะต้องมีผู้ใดผู้หนึ่งทรمانตนเองเพื่อ
 ล้างบาปกรรมอันนี้ คานธีจึงได้บอกให้เท็กทั้งสอง
 ทรमानตน แต่บอกว่าตัวท่านเองจะอดอาหารเป็น
 เวลาสองวันเพื่อล้างบาปที่เท็กหญิงทั้งสองได้ทำไว้ เรา
 พอละนอนมาน ได้ว่าเท็กคุณ^๕จะรู้สึกไม่สบายใจเพียงไร
 เกี่ยวกับเรื่อง^๕นี้ คานธีจึงได้กระทำผิดแต่ประการใด
 เลย กำลังจะต้องทนหิวโหยเป็นเวลาสองวันเพื่อล้าง
 บาป อันเนื่องมาจากการกล่าวคำเท็จของเขาทั้งสอง
 ต่อไป^๕แม่หนูน้อยทั้งสองคนคงจะให้คำมั่นสัญญาได้
 อย่างเป็นมั่นเป็นเหมาะว่า จะไม่บอกกล่าวเท็จหรือ
 ละเมิดระเบียบข้อบังคับอีกเป็นอันขาด!

บทที่สิบเก้า

ความรักที่มีต่อเด็ก

(Love of Children)

ท่านต้องไม่คิดว่า คานธีเป็นคนที่เข้มงวดกวดขัน หรือเป็นผู้ที่คนอื่นจะปฏิบัติตามได้ยากเสมอไป คานธีชี้ทราบดีว่า มนุษย์เราส่วนมากยังห่างไกลจากความเป็นนักบุญ (ยังเป็นปศุชนอยู่) และท่านมักจะพูดอยู่เสมอว่า ทุกสิ่งทุกอย่างมีทางที่จะทำได้โดยสองทาง ทางหนึ่งนั้นยากหากทว่าสมบูรณ์กว่า ส่วนอีกทางหนึ่ง สมบูรณ์น้อยกว่า ทว่าง่ายที่สุด คานธีได้สอนว่า หากในชั้นแรกเรากลัววิธีหนึ่ง ก็ไม่เป็นอันตราย อย่างไม่ที่เราจะเริ่มค้นคว้าวิธีที่ง่ายกว่า เราอาจจะเปลี่ยนไปใช้วิธีที่ยากกว่าเสมอ ในเมื่อเรามีความกล้าหาญพอเพียงแล้ว

นอกเหนือสิ่งอื่นใดทั้งปวง คานธีชื่นชอบแนะนำ ส่งสอนและช่วยเด็ก ๆ ไม่ว่าจะมีฐานะมากมายสักเพียงไรก็ตาม คานธีเป็นต้องหาเวลาให้เด็ก ๆ ได้เสมอ

ทุกเช้าทุกเย็นท่านจะออกไปเดินเล่นเสียหน่อยเพื่อ
รักษาสุขภาพไว้ให้ดี ในโอกาสเช่นนี้จะมีเด็ก ๆ ใน
อาศรมออกไปเดินเล่นด้วยกับท่านหลายคน เด็ก ๆ เหล่า
นี้ปฏิบัติตามหน้าที่อาศัยและทำงานอยู่ที่อาศรมด้วย

เด็ก ๆ ในอาศรม ไม่มีใครเหนียมอายต่อคาน-
ธรีจีเลย พวกเขามักจะเล่าเรื่องยุ่งยากเล็ก ๆ น้อย ๆ
ต่าง ๆ รวมทั้งเรื่องการเล่นของเขาด้วยให้คานธรีจีฟัง
บางครั้งเด็ก ๆ เหล่านี้จะล้อคานธรีจีด้วยการแหยงเอาไม้
เท้าของท่านแล้ววิ่งหนีไป เด็กหญิงเล็ก ๆ คนหนึ่งจะ
ถึงกับบ้ายบั้นขึ้นไปบนตัวของท่าน เพื่อเอ้อมมือไปตึง
จมูกและบิดหัวท่านเล่น

ในยามว่างแม้จะชั่วประเดี๋ยวประด๋าวก็ตาม
คานธรีจีจะถึงกับลงกลาเล่นสืซา เพื่อสร้างความสนุก
สนานให้แก่พวกเด็ก ๆ แล้วให้เด็ก ๆ เหล่านั้นชน
ซี่หลังท่าน หากมีเด็กคนใดคนหนึ่งร้องให้ คานธรีจีจะ
ละทิ้งงานที่สำคัญไว้ในระหว่างที่ท่านไปปลอบเด็กคนนั้น

อย่างไรก็ตาม พฤติการณ์ทั้งหลายทั้งมวลนั้นมิใช่จะหมายความว่า คานธีชอบทำให้เด็กมีนิสัยเสีย คานธีมิได้เป็นเช่นนั้นเลย คานธีไม่รู้สึกรำคาญน้อยหน่าเลยที่จะสั่งสอนเด็ก ๆ ให้รู้จักรักษาความสะอาดและให้เป็นคนมีระเบียบเรียบร้อย คานธีมีความเชื่อมั่นว่าเด็ก ๆ ควรจะรู้จักทำงานอะไรบางอย่างที่เป็นประโยชน์ และควรจะต้องรู้จักพึ่งตนเอง คานธีไม่ยอมให้เด็ก ๆ มีความเกียจคร้านหรือสกปรกเป็นอันขาด ครึ่งหนึ่งในที่ประชุมสาธารณะแห่งหนึ่ง คานธีได้ลอบไปเห็นเด็กหรือชนเล็ก ๆ คนหนึ่ง มีน้ำมูกอัดเต็มจมูก ท่านอุ้มเด็กคนนั้นขึ้นมาพาลงพดอย่างเต็มไปด้วยความปรานี ทว่าด้วยน้ำเสียงที่เอจจิงเอจจิงว่า “ส่งออกมาเสียให้หมด!”

ไม่ว่าจะเป็นโอกาสที่มีความสำคัญสักเพียงไรก็ตาม คานธีก็จะสังเกตสิ่งเล็ก ๆ น้อย ๆ ได้เสมอ ทั้งนี้ก็เพราะว่าสำหรับคานธีแล้ว สิ่งเหล่านี้มิใช่ “สิ่งเล็กน้อย ๆ” คนอื่นอาจจะมองเห็นแต่เพียงเด็กหรือชน

เล็ก ๆ ห่อหุ้มร่างกายด้วยเสื้อผ้าที่ขาววีน รุ่มมกเล็กก็
 เกรอะกรังอยู่ด้วยความสกปรก แต่ท่านเรจิมองเห็นว่า
 เด็กน้อย ๆ คนนี้เป็นที่รักของพระเทพเจ้า แก่เกิดมา
 ในท่ามกลางความสกปรกและความทุกข์ยากโดยมิใช่
 ความผิดของตัวเองเลย ในเรือนร่างอันน่าเวทนา
 ของเด็กน้อยผู้มอมแมมคนนั้น ท่านเรจิมองเห็นมนุษย์
 คนหนึ่งในบรรดามนุษย์จำนวนมากหลายซึ่งท่านได้ต่อสู้
 เพื่อปกป้องสิทธิและผลประโยชน์ให้ตลอดมาในชีวิต
 ของท่าน

บทที่สามสิบ
เงินทุนมูลนิธิหริชน
(The Harijan Fund)

หากปรารถนา ^{๔๔๘} กานธีก็อาจจะเป็นคนรุ่มรวย และ
ดำเนินชีวิตอยู่ในท่ามกลางความสุขสำราญได้ เพราะ
ในฐานะที่เป็นหมอความนั้น กานธีได้ประสบความ
สำเร็จมามาก ความเมตตาการุญย์ต่อคนยากจนนั่นเอง
เป็นสิ่งที่ทำให้กานธีกลับไปบำเพ็ญชีวิตอย่างง่าย ๆ
และต้องตรากตรำทำงานอยู่ตลอดเวลา กานธีรู้สึกว่
ท่านจะหยุดพักผ่อนอยู่กับที่ไม่ได้ จนกว่าชาวอินเดีย
ทุกคนจะมีอาหารรับประทานพอเพียง และมีโอกาสเข้า
โรงเรียนได้ ^{๔๔๙} กานธีไม่ต้องการที่จะได้เห็นคนรวยจน
เกินไปหรือจนจนเกินไป แต่ท่านใคร่จะได้เห็นชาย
หญิง และเด็กทุกคนมีทุกสิ่งทุกอย่างตามสมควรแก่ความ
ต้องการของตน

^{๔๕๐} กานธีทรงคิดว่า ในโลกนี้ไม่มีอะไรที่จะยากไป
กว่าการทำความดีนั้นให้กลายเป็นความจริงขึ้นมา

เพราะคนรวยจะไม่ยอมสละสิ่งที่เขามี ยิ่งรวยมาก เขาก็ยิ่งอยากได้มากขึ้นไปอีก มีคนรวยจำนวนไม่น้อยที่ล้มป่วยลงเพราะรับประทานมากเกินไป แล้วก็เกิดอาการเกียจคร้าน แต่ถึงกระนั้นเขาก็ไม่ยอมที่จะเสียสละแม้แต่ขนมปังสักชิ้นหนึ่ง เพื่อเป็นทานให้แก่คนที่หิวโหย อย่างไรก็ตาม คานธีก็ไม่เคยสิ้นความหวังที่จะได้เห็นอินเดียซึ่งปราศจากผู้คนที่หิวโหยและไม่มีเสื้อผ้าจะสวมใส่ มนุษย์เราชอบล้าปากยากเชื่องเพื่อความรู้รวยฉันทใจ คานธีจึงยอมทำงานและทนล้าปากตรากตรำเพื่อความสุขของผู้คนนั้น

คานธีมีความเห็นอกเห็นใจอย่างที่สุดต่อพวกหริชนผู้นำสงสาร ท่านเคยเรียไร้เงินจากทุกหนทุกแห่งแล้วใช้จ่ายเงินนั้นไปในการให้การศึกษาแก่พวกหริชน คานธีต้องการให้พวกหริชนมีความเสมอภาคเท่ากับคนอื่น ๆ ทั่วไป เพื่อที่จะได้ไม่มีใครกล้าดูถูกเหยียดหยามพวกเขาอีกต่อไป เมื่อมีคนร้องเรียนว่าพวกหริชนมีความสกปรกโสมม เขาผู้ร้องเรียนนั้นหาได้เคยหยุดใคร่ครวญดูไม่ว่า พวกหริชนผู้นำสงสารมิได้รับอนุญาต

ให้ใช้บ่อน้ำที่คนอื่นใช้ เพราะฉะนั้น พวกเขาจึงมี
 โอกาสที่จะรักษาความสะอาดได้น้อยเหลือเกิน แล้ว
 เหตุใดพวกหริชนจะไม่โง่เขลาเบาปัญญาเล่า ในเมื่อ
 พวกเขามีได้รับอนุญาตให้ย่างกรายเข้าไปในโรงเรียน
 ตามชนบทเลย ? ด้วยการเปิดโรงเรียนให้พวกหริชน
 ได้เล่าเรียนวิชาความรู้ต่าง ๆ ที่คนอื่นเล่าเรียนกัน ใน
 ไม่ช้าคานธีก็ได้อธิบายให้เห็นว่า พวกหริชนก็สามารถ
 มีความเฉลียวฉลาดได้เช่นเดียวกับคนอื่น ๆ เหมือนกัน
 จริงอยู่ในการให้การศึกษาแก่พวกหริชนซึ่งเป็นงาน
 อันยิ่งใหญ่ จำเป็นต้องใช้เงินมาก พวกหริชนผู้
 ยากจนไม่มีทรัพย์สินสมบัติสิ่งไรนอกจากเสื้อผ้าอันขาดวัน
 ทุกสิ่งทุกอย่างต้องจัดหาให้พวกเขาทั้งนั้น แต่คาน-
 ธীগก็ไม่เคยรู้สึกพะอายที่จะขอบริจาคทานเพื่อพวกหริชน
 ที่ท่านรัก ท่านจะขอร้องให้ประชาชนบริจาคเงินอย่าง
 อ่อนหวาน และเต็มไปด้วยความโน้มน้าวใจจนไม่มีผู้ใด
 สามารถปฏิเสธท่านว่า “ไม่” ได้ คนรวยมักจะช่วยท่าน
 ด้วยเงินเป็นจำนวนพัน ๆ รูปีในครั้งหนึ่ง ๆ ส่วนคน
 จนก็จะช่วยท่านเพียงด้วยเหรียญทองแดง (เงินน้อยๆ) ที่

เขาพึ่งสละให้ได้ คานธีก็จะยอมรับความช่วยเหลือ
 เหล่านักรบ^๕ไว้ทั้งหมด หากการให้^๕นั้นเป็นไปด้วยจิตใจอัน
 บริสุทธิ์

หากมีใครให้อะไรแก่คานธี^๕เป็นการส่วนตัว
 ท่านมักจะให้สิ่งนั้นต่อไปแก่ผู้อื่นที่มีความจำเป็นโดยมิ
 ได้ชักช้า แต่คานธีก็ไม่เคยพลาดโอกาสที่จะเรียไ้เงิน
 เพื่อคนยากจนของท่านเลย บางครั้งจะมีคนจำนวน
 พัน ๆ ไปร่วมพิธีสวดมนต์ไหว้พระกับท่าน และท่าน
 จะถือโอกาสเรียไ้เงินจากคนเหล่านั้น เมื่อคานธีใช้
 ถ้อยคำที่วิงวอนถึงปานนั้น คนก็อดเมตตาสงสารท่าน
 ไม่ได้ วาจาอันไร้เล่ห์เหลี่ยมของคานธี ประกอบกับ
 เสื้อผ้าอันปอน ๆ ที่ท่านสวมใส่ ทำให้ความหุรหุรา
 ฟูมเฟือยที่เขาเหล่านั้นมีอยู่ ดูเป็นเรื่องของความโง่เขลา
 เบาปัญญาไป ครั้นแล้ว สุภาพสตรีผู้แต่งตัวอย่างสวย
 สดงามมักจะถอดกำไลข้อมือทองคำ และแหวนเพชร
 ออกมากองไว้ให้อั่งมือของคานธี

ข้างเป็นภาพอันน่าอัศจรรย์ที่น่าดูมากเพียงใด
 กันธังในชุดผ้าเตี่ยวของชาวนา และคนมั่งมีตกแต่ง
 ร่างกายด้วยเสื่อผ้าอันสวยสดงดงาม กำลังยืนอยู่ตรงหน้า
 ทำนารวกับปวงประชาน้อยเบื้องพระพักตร์ของพระรา-
 ชาของตนจะนั้น

บทที่สามสิบเอ็ด

เรื่องของสร้อยคอ

(The Story of a Necklace)

มีเรื่องน่าฟังอยู่เรื่องหนึ่ง ซึ่งแสดงให้เห็นถึง
สมรรถภาพในการโน้มน้าวจิตใจของคนของคานธี เพื่อ
ให้ได้มาซึ่งของกำนัลต่าง ๆ สำหรับคนยากคนจนของ
ท่าน

เรื่องมีอยู่ว่า ครึ่งหนึ่ง มีสุภาพสตรีหลายคน
เดินทางมาเยี่ยมคานธีที่อาศรมเสวาคราม สุภาพสตรี
เหล่านั้นต้องการเห็นหน้าคานธีและพุดจาปราศรัยกับ
ท่านบ้าง คานธีได้ต้อนรับบรรดาสภาพสตรีเหล่านั้น
ด้วยอัธยาศัยไมตรีอันดีและได้คุยกับพวกเธออยู่ชั่วครู่
หนึ่ง ระหว่างนั้น คานธีได้สังเกตเห็นสุภาพสตรีเหล่านี้นั่ง
ตกแต่งร่างกายด้วยเครื่องทองรูปพรรณ ทั้งนั้น
ท่านจึงเอ่ยปากถามขึ้นว่า พวกเธอไม่ประสงค์จะบริจาค
สิ่งไรสมทบทุนมูลนิธิหริชนของท่านบ้างหรือ

สภาพสตรีเหล่านั้น ต่างก็ถอดเครื่องทองออก
 ด้วยความยินดี พร้อมกันยื่นส่งให้แก่คานธี^๕ หงใน
 เว้นไว้แต่หญิงสาวผู้หนึ่ง ซึ่งเมื่อคานธีถามเธอว่า จะ
 ให้อะไรกับเขาบ้างเล่า หญิงสาวก็ตอบว่า เธอไม่มี
 อะไรจะให้ คานธีจึงค่อย ๆ ^๕ซมื่อไปยังสายสร้อย
 “มณฑลสูตร^{*}” หรือสร้อยสมรสที่คอของเธอ แต่เธอ
 มิได้พูดอะไร ได้แต่ทอดสายตาลงสู่เบื้องต่ำ หญิง
 สาวผู้นั้นอายุน้อย คเหมือนจะเพิ่งแต่งงานมาใหม่ ๆ
 และสร้อยสมรสเส้นนั้นคงจะเป็นสิ่งที่เธอหวงแหนมาก
 แต่คานธีก็ค่อย ๆ ใช้เวลาโน้มน้าวจิตใจของเธอต่อไป
 ด้วยเรื่องคำขอของท่าน

ในที่สุด หญิงสาวผู้นั้นก็ถอด “มณฑลสูตร”
 ออกจากคอแล้วยื่นให้คานธีด้วยใบหน้าอันเศร้า แสดง

* มณฑลสูตร=Mongal sutra ในที่นี้หมายถึงสร้อยคอที่เจ้า
 สาวได้รับจากเจ้าบ่าวในวันสมรสเพื่อเป็นสิริมงคล (ทางไทยเรา
 หมายถึงค้ายศกัณฐิที่กล่ามจากหมอน้ำมนต์) สูตร เป็นภาษาสัน-
 สกฤตแปลว่า สาย หรือ เส้น ส่วนมณฑล เป็นภาษาสันสกฤตและบาลี
 มีความหมายเช่นเดียวกับในภาษาไทย ทั้งสองคำนี้เมื่อมาสมาสกัน
 จึงแปลว่า สายแห่งมงคล หรือ สร้อยมงคล

ให้เห็นอย่างชัดเจนว่า เธอรู้สึกเสียใจเพียงไร แต่เธอก็ปฏิบัติตามที่คานธีชี้ขอร้อง

คานธีก็กล่าวชอบใจในความเอื้ออารีของหญิงสาวผู้นั้นพร้อมกับพูดขึ้นอย่างเนิ่นนวลว่า “และนี่คือของขวัญจากฉัน” พลังก็ย่นสรว้อยเส้นเดิมคืนให้แก่หญิงสาว

คานธีก็ตระหนักดีว่า เป็นการสะท้อนใจเพียงใดที่จะให้หญิงสาวผู้นั้นต้องยอมมอบสรว้อยสมรสของเธอให้แก่ท่าน และความจริงท่านก็ไม่ต้องการการเสียสละถึงเพียงนั้น คานธีปรารถนาที่จะได้เพียงแต่ความสมัครใจในการบริจาคของเธอเท่านั้น

หลังจากที่ได้รับ สรว้อยคอคินในฐานะที่เป็นของขวัญจากคานธีอีกทอดหนึ่ง สรว้อยคอคินนั้นคงจะมีค่าเพิ่มขนอกเป็นทองคำสำหรับหญิงสาวผู้นั้น

บทที่สามสิบสอง

ตัวอย่างสำหรับคนจน

(A Model for the Poor)

ไม่มีสิ่งใดที่มีค่ามากเกินไปกว่าที่คานธีจะรับไว้
เพื่อพวกพริชชของ ท่าน จันโต จันนั้นก็ไม่มีสิ่งใด
ที่มีค่าน้อยเกินไปในสายตาของคานธี จากสุภาพสตรี
ผู้หนึ่ง คานธีจะไม่เกรงใจที่จะขอให้เธอบริจาคเพชร
นิลจินดาที่เธอมีอยู่ทั้งหมด และในขณะเดียวกัน ท่าน
ก็พร้อมที่จะรับแม้แต่เหรียญสตางค์ทองแดงเพียงเหรียญ
เดียวจากคนยากคนจนเหมือนกัน

ด้วยวัตถุประสงค์อันเดียวกันในจิตใจของท่าน
เป็นนิสศีล คานธีได้พยายามอบรมสั่งสอนผู้ที่อยู่ใกล้
ชิดทุกคนให้รู้จักประหยัดอย่างเข้มงวดที่สุด กติของ
ท่านมีอยู่ว่า การสุรุ่ยสุร่ายแม้แต่เพียงเล็กน้อยก็เป็นการ
ประทุษร้ายต่อกันยากคนจน

ชดเชยที่หนึ่งบนฝ่ายอันเป็นกิจวัตรประจำวันของท่าน
 คำนึงถึงกิจจะระมัดระวังเก็บเส้นต้ายเล็กเส้นต้าย
 น้อยรวบรวบไว้เสมอ ด้วยการใช้นเส้นต้ายเล็กๆ น้อยๆ
 เหล่านี้นัยค้ำไว้ข้างใน และด้วยการเก็บเศษผ้าที่เหลือ
 มาเย็บหุ้ม คำนึงถึงจะทำเป็นเบาะหรือ หมอนเล็กๆ
 สำหรับปักเข็มหมุดไว้ใช้ได้อย่างสบาย

ที่อาศรมเสวาคราม ไม่มีการทิ้งขว้างสิ่งของ
 อะไรเลย แม้ในโรงครัว คำนึงถึงคุณค่าสำหรับเอาประกาศ
 ไปกิตติเชาวน์ไว้ ห้ามมิให้ใครใช้เกลือกอย่างทิ้งๆ ขว้างๆ
 แม้ของจืดหมายเก่าๆ คำนึงถึงไม่ทิ้ง ท่านจะตัดมัน
 ออกอย่างเรียบร้อย แล้วใช้บันทึกข้อความเล็กๆ น้อยๆ
 มีบ่อยครั้งที่ขอกิจซึ่งคำนึงถึงบันทึกลงไว้บนเศษกระดาษ
 เหล่านี้ ได้สร้างความตะลึงพรึงเพริดให้แก่โลกด้วย
 ความมั่งคั่งของมัน ในเมื่อปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษร
 ออกมาในภายหลัง

ครั้งหนึ่ง อาคันตุกะผู้ไปเยี่ยมอาศรมคนหนึ่ง
 กำลังรินน้ำใส่ถ้วยด้วยตนเอง เช่นเดียวกับที่คนทั่วไป

มักจะกระทำกัน แต่อาคันตุกะผู้หนึ่งนั้นเสียจนสิ้น
ด้วย ไหลหกตกลงพื้นดินอย่างเปล่าประโยชน์ คานธี
ก็ต่อว่าเขาและบอกว่าเขาไม่มีสิทธิ์ที่จะทำเช่นนั้น น้ำ
ที่เขาปล่อยให้ไหลลงออกมาอย่างไม่ระมัดระวังนั้น เป็น
ของมีค่าในประเทศเมืองร้อนเช่นประเทศอินเดีย ซึ่ง
ความขาดแคลนน้ำมักจะเป็นปัญหาที่ร้ายแรงอยู่บ่อย ๆ

คานธีเป็นนักปฏิบัติโดยทุกวิถีทาง ท่านชอบหุง
ต้มอาหารโดยใช้ภาชนะที่ทำด้วยดิน ทั้งนี้ก็เพราะ ประ
การแรก การใช้หม้อดินเป็นการส่งเสริมอุตสาหกรรมปั้น
หม้อซึ่งกระทำกันในครัวเรือน ประการที่สอง เพราะ
อาหารจะมีคุณภาพสูงกว่า และมีรสโอชามากกว่าใน
เมื่อหุงต้มในหม้อดิน ประการที่สาม เพราะหม้อดินถูก
กว่าหม้อที่ใช้หุงต้มชนิดอื่น เมื่อมีใครบ่นว่าหม้อดิน
แตกง่าย คานธีก็แนะนำให้ใช้ความระมัดระวังให้
มากยิ่งขึ้น

คานธีต้องการทำให้ชีวิตของท่านให้เป็นตัวอย่าง
แก่คนยากคนจนในทุกสิ่งทุกอย่าง และโดยที่ข้อคิดเช่น
นี้มีอยู่ในจิตใจเสมอ คานธีจึงไม่เคยใช้สิ่งใดที่คนยาก

คนจนไม่สามารถจะมีใช้ได้ แม้แต่มีงูก็ไม่มีการจำที่
เตียงนอน คานธีชอบที่จะค้นคิดหาวิธีที่แม่คนจนที่
สุดก็สามารถนำมาใช้ป้องกันตัวเขาเองจากการรบกวน
ของยุงได้ และวิธีนี้ก็คือก่อนที่จะเข้านอน ท่านจะใช้
ผ้าป่านคลุมตัวของท่านอย่างมิดชิด แล้วก็หยด
น้ำมันกาคาลลงบนใบหน้าและแขนสองสามหยด ทั้งนี้
เพราะยุงไม่ชอบกลิ่นน้ำมันกาค

ในฤดูหนาวก็เหมือนกัน คานธีจะมีกระวัง
ในเรื่องการดำเนินชีวิตอยู่อย่างง่าย ๆ เช่นเดียวกับใน
ฤดูร้อน ครึ่งหนึ่งอากาศหนาวมาก เด็กสาวคนหนึ่ง
ในอาศรมได้นำขวดน้ำร้อนมาให้คานธีใช้อุ่นเท้าของท่าน
แต่คานธีบอกเด็กคนนั้นให้นำขวดน้ำไปเสีย พร้อม
กับพูดว่าของอย่างนั้นคนจนไม่สามารถจะมีใช้ได้

ยามเจ็บป่วย คานธีก็จะไม่ใช่ยาสำเร็จรูปที่มี
ราคาแพงเพราะยาชนิดนี้เกินความสามารถของคนจนที่
จะหามาใช้ได้ แทนที่จะใช้ยาแพง ๆ เช่นนี้ คานธีจะ
พยายามทดลองกับตัวท่านเองด้วยวิธีรักษาที่ถูกต้อง ๆ และ
ง่าย ๆ และไม่เป็นอันตราย เช่นอาบน้ำด้วยน้ำร้อน

หรือนำยื่น ใช้ดินแยกพอกบนหน้าท้อง และใช้วิธี
อื่น ๆ ด้วยวิธีนี้ ^{๔๔๔๒๒} กานธจไดคนพบยารักษาโรคต่าง ๆ
อยู่บ่อย ๆ

กานธจมีความระมัดระวังในเรื่องของเวลาเช่น
เดียวกับที่ท่านมีความระมัดระวังในเรื่องอื่น ๆ ทั้งหลาย
นาฬิกาพกที่มีราคาสูง ๆ ซึ่งท่านใช้ผูกติดกับเอวของ
ท่านด้วยเส้นด้ายเพราะท่านไม่มีกระเป๋า จะรักษาเวลา
อย่างเที่ยงตรงแม้กระทั่งวินาทีอยู่เสมอ กานธจไม่เคย
ขาดเลยแม้แต่นาทีเดียว ^{๔๔๔}

เมื่อใดที่กานธจต้องปราศรัยในที่สาธารณะ ท่าน
จะไปถึงตรงตามเวลาเสมอ และจะพูดเพียงชั่วเวลาที่
ได้กำหนดไว้ ไม่มากไปกว่านั้นเลย กานธจไม่เคย
ไกลออกจากเรื่องนั้นไปสู่เรื่องโน้นถึงที่นักพูดจำนวนไม่
น้อยกระทำการนี้ กานธจไม่เกรงกลัวที่จะพูดเรื่องใดที่
จำเป็นจะต้องพูดออกมา ไม่ว่าเรื่องนั้นจะเป็นเรื่อง
ชวนขมสีกเพียงไรก็ตาม กานธจใช้คำพูดง่าย ๆ และตรงไป
ตรงมาเสมอ เพื่อว่าแม้แต่คนที่เขลาที่สุดก็สามารถจะ
เข้าใจท่านได้

บทที่สามสิบสาม

อิสรภาพในที่สุด

(Freedom At Last)

กานธี ได้ใช้ชีวิตกว่าทศวรรษ อุตส่าห์ให้การ
ปฏิบัติงาน เพื่อให้อินเดียได้รับอิสรภาพ จิตใจของท่าน
จะชื่นชมโสมนัสสักเพียงไร ในเมื่อในที่สุดความฝันอัน
นั้นได้กลายเป็นความจริงขึ้นมา

กานธีก็ต้องเผชิญกับความลำบากยากเข็ญเพียงไร
ในระยะเวลาอันยาวนานนั้น! ท่านต้องถูกส่งเข้าคุกเข้า
ตะรางครั้ง เนื่องจากทำการต่อต้านรัฐบาลของต่างชาติ
ต่างภาษา! เป็นเวลาที่ครั้งที่กานธีต้องอดอาหาร
ในเมื่อการชี้แจงแสดงเหตุผลด้วยวิธีอื่นต้องประสบกับ
ความล้มเหลวในอันที่จะเข้าใจกันได้! ในระยะเวลา
ประมาณห้าสิบปีนั้น กานธีได้กลายเป็นผู้ยิ่งใหญ่ไป
เพียงไร! ชื่อเสียงของท่านเป็นที่รู้จักของคนทั้งโลก
ที่สุดและที่ต่ำที่สุดทั่วโลก ขอให้ท่านเพียงแต่แสดง

ความปรารถนาออกมาเท่านั้นแหละ ประชากรชาว
อินเดียผู้กตัญญูรู้คุณก็จะสร้างปราสาทที่สวยงามที่สุด
เท่าที่จะสวยงามได้ในโลกให้แก่ท่าน แต่ท่านจึงมิได้
ปรารถนาสิ่งใดเพื่อตัวท่านเองเลย ทั้งหมดที่ท่านเคยเอ่ย
ปากขอก็คืออิสรภาพของอินเดียจากอังกฤษ ความเมตตา
การุณย์สำหรับพวกพวกริชนจากพวกฮินดูวรรณะสูง และขอ
ให้ชาวฮินดูและชาวมุสลิมจะมีชีวิตอยู่ร่วมกันฉันพี่น้อง
ภารกิจในบั้นปลายประการหนึ่งแห่งชีวิตอันงดงามของ
ท่านก็คือการอดอาหาร เพื่อให้เกิดสามัคคีธรรมอัน
ขึ้นระหว่างชาวฮินดูกับชาวมุสลิม

ในที่สุด เมื่ออิสรภาพมาถึง กัสตรับาคเป็นพี่รัก
ของท่าน ก็หาได้มามีชีวิตอยู่เคียงข้างเพื่อรับส่วนแบ่ง
ในชัยชนะร่วมกับท่านไม่ กัสตรับาคได้ถึงแก่กรรม
ก่อนนั้นเพียงเล็กน้อย แต่แม้จะรู้สึกว่าการสูญเสียกัสตรับาค
เป็นการสูญเสียอย่างใหญ่หลวงก็ตาม ท่านก็หาได้
เศร้าโศกเสียใจไม่ ท่านจึงพูดว่า คนเรา ไม่ว่าจะเป็น
ผู้ชายหรือผู้หญิง หากได้มีชีวิตอยู่ และได้จากโลกไปใน

ท่ามกลางความดังงาแล้ว ก็ไม่มีสิ่งไรที่จะควรเป็นสาเหตุ
 แห่งความเศร้าโศกเสียใจ คนเราในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่
 แล้วไม่แสดงความตั้งใจที่จะมีชีวิตอยู่อย่างงดงามต่างหากที่
 ทำให้หัวใจเยือกบิตาของคานธีต้องถูกบดขยี้ลงด้วยความ
 เศร้าโศกหม่นหมอง เมื่อชาวอินเดียมามีประท้วงประหาร
 ชาวอินเดียมักด้วยกันเอง โดยมีสาเหตุเพียงว่าเขาสังกัด
 อยู่ในคณะชุมชนเท่านั้น และในขณะที่ยังสามารถ
 ถูกหิบบั่นให้แก่ชาวอินเดียมทั้งผองแล้ว นั้นแหละเป็น
 เวลาที่หัวใจของคานธีแทบจะสลายออกเป็นเสี่ยง ๆ
 ที่เดียว

ดังนั้น ในปีสุดท้ายแห่งชีวิต ในเมื่อสุขภาพ
 และความอ่อนแอได้เข้าครอบคลุมสังขารของท่านแล้ว
 คานธีจึงได้จาริกจากหมู่บ้านหนึ่งไปยังอีกหมู่บ้านหนึ่ง
 ในชนบท พยายามยับยั้งโทสะของคนที่กำลังโกรธแค้น
 ปลอบใจผู้ที่ได้รับภัยพิบัติ และนำสันติไปให้ทุกแห่ง
 หนที่ท่านอย่างท่าเขาไปถึง ครั้นแล้วคานธีก็เริ่มการ
 อดอาหารครั้งสุดท้ายที่ยิ่งใหญ่พร้อมใจที่จะสละชีวิตใน

การทรมานตนเอง เพื่อชำระบาปกรรมที่ลูกหลานผู้
 เบบัญญาของท่านได้ก่อขึ้น

อีกครั้งหนึ่ง^๕ ที่ความกล้าหาญอันละมุนละไมของ
 คานธีได้มีชัยเหนือการใช้กำลัง และพร้อมกันนั้น
 ความสงบสุขก็กลับคืนมาสู่ผืนแผ่นดินอินเดีย

สรุปหนึ่งว่า ในที่สุดคานธีจึงได้มีโอกาสขึ้น
 ชมกับผลงานที่ท่านได้ตรากตรำทำมาเป็นเวลาหลายปี
 คานธีได้มีชัยชนะเหนือชาวอังกฤษ ด้วยความรัก
 และความสุภาพอ่อนโยน ^๕ ^{๕๘} เพราะชาวอังกฤษได้
 ยอมสละแผ่นดินอินเดียอันอุดมสมบูรณ์ให้ด้วยใจสมัคร
 เอง โดยมีท้องรပ်ฟ่งต่อสู้อัน และบัดนี้ชาวอังกฤษก็
 ได้กลายเป็นมิตรของอินเดีย แม้ว่าในอดีตชาวอังกฤษ
 จะได้เคยจับคานธีเข้าคุกอยู่บ่อย ๆ แต่ขณะนี้พวกเขา
 กลับให้เกียรติแก่คานธี ในฐานะเป็นวีรบุรุษผู้กล้า-
 หาญคนหนึ่ง

ทั่วประเทศอินเดีย พวกหริชนได้รับอนุญาตให้
 เข้าไปในเทวาลัยได้ในที่สุด เพื่อปฏิบัติศาสนกิจเคียง
 ข้างกับพี่น้องชาวฮินดูของเขา ชัยชนะอันนี้ได้้นำความ

ปลื้มปีติมาสู่คนจำนวนล้าน ๆ ซึ่งมีชีวิตอยู่ในท่ามกลาง
ความระทมทุกข์มานานนับเป็นเวลาร้อย ๆ ปี ตามโรงเรียน
และศูนย์กลางของหมู่บ้านทั่วประเทศ บัดนี้พวกหริชน
ได้มีโอกาสศึกษาวิชาการ ช่างและสรรพวิทยานานา
ประการ

งดอบนตาย ซึ่งเมื่อสองสามปีก่อน ไม่มีใคร
สนใจที่จะรู้จัก มาบัดนี้ได้หม่นส่งเสียงกระหึ่มอยู่ใน
ครอบครัวของชาวอินเดียจำนวนล้าน ๆ ทุกวัน กงล้อ
ปั่นด้ายนั่นเอง ได้นำเสื้อผ้ามานำให้แก่ผู้ที่ยากจนตัวล่อน
จ้อน ได้นำงานมาให้แก่ผู้ที่ไม่มียานทำ อีกทั้งนำ
อาหารมาให้แก่ผู้ที่อดอยากด้วย

ภาพของคณะผู้แทนจากทูลกระหม่อมราชวงศ์เบญจมาภรณ์ประจิตต์

บทที่สามสิบสี่

มรณกรรมอันศักดิ์สิทธิ์ของคานธี

(Gandhiji's Holy Death)

ครั้นแล้ว เช่นวันหนึ่ง ในระหว่างที่คานธีกำลังนำกลุ่มชนสวคมนตรีบูชาพระเทพเจ้าอยู่ในนคร - เทลลี ก็มีใครคนหนึ่งขวางลกระเบิดใส่ท่าน คนวิกลจริต ! เพราะเขาผู้นั้นต้องเป็นคนวิกลจริตอย่างแน่นอน พยายามที่จะสังหารบิดาแห่งประชาชาติอินเดีย ผู้เป็นเมตตากรุณาและเป็นคนกรุณาปรานีของมวลโลกโดยประการทั้งปวง ! แต่พระเทพเจ้ายังไม่ทรงประสงค์ให้คานธีจากโลกไป คานธียังมีบทเรียนที่จะต้องสอนให้ โลกทราบด้วยตัวของท่านเองอีกบทหนึ่ง และนั่นก็คือความไม่กลัว และความเชื่อมั่นในพระ - เทพเจ้าอย่างเต็มอัตราจนหมดสิ้น

ความกล้าหาญของคานธี ดูเหมือนจะเจริญเติบโตขึ้นมาพร้อมกับวัยของท่าน คานธีผู้ไม่เคยประสงค์ที่จะใช้กำลัง แม้แต่เพื่อพิทักษ์รักษาชีวิตของท่าน ซึ่ง

ซึ่งความขลาดเช่นเดียวกับที่ท่านซึ่งซึ่งการใช้กำลัง ครึ่ง
หนึ่ง มีใครคนหนึ่งถามคานธีว่า ระหว่างที่ท่าน
กำลังเดินอยู่ มือถือไม้ หากมีงูร้ายตัวหนึ่งจู่โจมเข้า
มาจะฉกกัดท่าน ท่านจะทำอย่างไร คานธีตอบอย่าง
หน้าตาเฉยว่า “ฉันก็จะทิ้งไม้เสียเท่านั้น” แทนที่จะตี
แม่แตงควัยความกลัว คานธีกลับสมัครใจที่จะอยู่
อย่างไม่มีอะไรบ่อนั่นตัว

เพราะฉะนั้น คานธีจึงไม่แสดงความสะทก
สะท้านอะไรในเมื่อมีคนขว้างลูกระเบิดใส่ท่าน เมื่อ
รัฐบาลใหม่ของอินเดียซึ่งถือว่า ชีวิตของคานธีมีค่า
แก่พวกเขายิ่งเสียกว่าทองคำ ต้องการจะให้ความปลอดภัย
แก่ท่านโดยจัดองครักษ์ให้ในโอกาสต่อไป คานธี
กลับปฏิเสธ คานธีได้ยกโทษให้แก่ชายหนุ่มผู้พยายาม
ที่จะสังหารชีวิตท่าน แล้วก็ดำเนินชีวิตประจำวันของ
ท่านต่อไป คล้ายกับไม่มีอะไรเกิดขึ้น และในขณะ
เดียวกันนั้น ท่านก็ทำหน้าที่เป็นผู้นำให้แก่รัฐบาลใหม่
ของอินเดียด้วยความฉลาดล้ำ และเป็นตัวอย่างอันดี
งามให้แก่ประชาชนทั่วไป

ทุก ๆ วัน กานธีก็จะสวมมนต์ไหว้พระในที่
กลางแจ้งพร้อมด้วยกลุ่มชนตามปรกติ ท่านไม่เคย
แสดงความหวาดระแวงอะไรแม้แต่น้อย ทั้งไม่เคย
เหลียวแลดูด้วยว่า จะมีอันตรายอะไรเกิดขึ้นหรือไม่
กานธีทราบดีว่า จะไม่มีอะไรเกิดขึ้นแก่ตัวท่านได้
หากพระเทพเจ้าไม่พึงประสงค์

ครั้นแล้ว ถัดจากนั้นมาสองสามวัน เพลายืน
ขณะที่กานธีกำลังเดินไปลานสวมมนต์ไหว้พระ ทั้งๆ
ที่ร่างกายของท่านยังอ่อนแออยู่จากการอดอาหารเมื่อ
ไม่ช้าไม่นานก่อนหน้านั้น ก็มีชายคนหนึ่งปราศเข้ามา
ตรงหน้า แล้วกราบกระสุนปืนใส่ท่านที่หัวใจ

กานธีทรุดตัวลงบนพื้นดิน โดยไม่ประกาศ
ร้องเลยแม้แต่คำเดียว ได้แต่พิมพ์ว่า “โอรัม!
โอรัม!” อันเป็นพระนามของพระเทพเจ้าซึ่งท่านเกิด
ทุนไว้สูงสุด นัยน์ตาอันเปี่ยมไปด้วยความเมตตาการุณย์
ของท่าน มองไปยังผู้สังหารท่านชั่วขณะหนึ่ง แล้ว
ชีพจรก็สลายออกจากร่างของท่าน กานธีได้ถึงอณู-

กรรมลงเพราะว่า ในโลกนี้มีบางคน^{ซึ่ง}ที่ชั่วช้ามากจนถึงกับ
เกลียดชังความดี เขาเกลียดชังความดีเท่ากับที่คนดี
เกลียดชังความชั่ว หรืออาจจะมากกว่านั้นเสียด้วยซ้ำ
จิตใจของคนประเภทนี้ ดูเหมือนจะมีตัวมารร้ายสิงสู่
อยู่ภายใน

ข้าวร้าย^{ซึ่ง}ได้แพร่สะพัดไปทั่วโลก ประหนึ่ง
สายฟ้าแลบ ทุกชาติทุกภาษาต่างก็ร่วมสลดรันทดใจ
กับอินเดียน

มรณกรรมของคานธี^{ซึ่ง} ได้สร้างความอ่าว้าง
อย่างน่ากลัวไว้ในดินแดนที่ท่านรักอย่างที่สุด แต่ท่าน
ไม่ปรารถนาจะให้คนที่อยู่เบื้องหลังต้องเศร้าโศกเสียใจ
โดยเปล่าประโยชน์ในท่ามกลางความโศกเศร้าที่ได้เกิด
ขึ้น เราอาจจะหาวิธีบรรเทาความทุกข์ได้จากความคิด
ที่ว่า ยอดปรารถนาของคานธี^{ซึ่ง}นั้น ก็เพื่อจะได้มีโอกาส
เข้าเฝ้าพระเทพเจ้าเฉพาะ พระพักตร์ของพระองค์ท่าน
เพราะฉะนั้นจึงเป็นสิ่งที่แน่นอนที่สุดว่า บัดนี้คานธี^{ซึ่ง}
ได้อยู่ร่วมกับพระเทพเจ้าแล้ว

กานธีได้ทิ้งมรดกอย่างหนึ่งไว้ให้แก่พวกเรา
 ทุกคน ไม่ว่าจะมีหรือขาดจน จะเป็นคนใหญ่โตหรือ
 เป็นคนธรรมดา เราทุกคนต่างก็มีส่วนที่จะต้องปฏิบัติให้
 งานของกานธีได้บรรลุถึงความสำเร็จ กานธีนั้นใจว่า
 เราจะเจริญรอยตามท่านและเราก็สามารถที่จะทำเช่นนั้น
 ทั้งจะต้องทำเช่นนั้นให้ได้ด้วย กานธีได้ทิ้งตัวอย่างไว้
 ให้แก่เรา ซึ่งแก่คนที่ยากจนที่สุดและโง่เขลาที่สุด ก็
 สามารถปฏิบัติตนตามได้ หากพวกเราทุกคนพยายามอย่าง
 เต็มความสามารถ ในอันที่จะยุติความรังเกียจเคียดแค้นที่
 ในระหว่างคนกลุ่มเดียวกัน ไม่เหยียดหยามดูหมิ่นผู้ใด
 ให้ความช่วยเหลือแก่ทุกคนที่ต้องการความช่วยเหลือจาก
 เรา และปฏิบัติตนในทางที่ชอบที่ควรอย่างจริงจังในทุก
 สิ่งทุกอย่าง เราทุกคนก็จะได้ชื่อว่ามีส่วนร่วมด้วยในงาน
 อันยิ่งใหญ่และประเสริฐสุด ที่มหาตมกานธีอุทิศชีวิต
 อันมีค่าของท่านให้

พิมพ์ที่ ศูนย์การพิมพ์ ข่อยสัการณ (หอ ร.ร. ศุภคณิศจัการ)
ในหอสมุดวิทยาลัยสมรภูมิ ถนนราชวิถี โทร. 71284
นางจิไล พิธีไทย์ . ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา

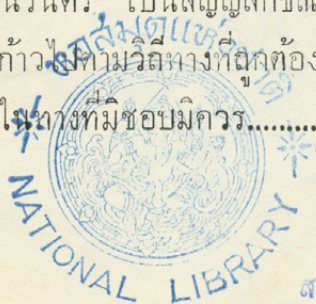
THE LIGHT HAS GONE OUT

"..... The light has gone out, I said, and yet I was wrong. For the light that shone in this country was no ordinary light. The light that has illumined this country for these many many years will illumine this country for many more years, and a thousand years later, that light will still be seen in this country and the world will see it and it will give solace to innumerable hearts. For that light represented something more than the immediate present, it represented the living, the eternal truths, reminding us of the right path, drawing us from error....."

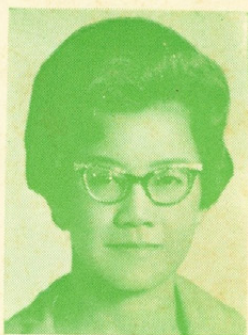
Jawaharlal Nehru

ชวาลาทวงนั้นได้ดับมีกลงเสียแล้ว

“.....ข้าพเจ้าได้เคยพูดว่า ชวาลาทวงนั้นได้ดับมีกลงเสียแล้ว ข้าพเจ้าพูดผิดไป หันนึกเพราะว่า ชวาลาทวงที่ได้เคยส่องแสงอยู่ในประเทศของเราเนี่ย หาใช่เป็นชวาลาธรรมคาสามัญไม่ ชวาลาทวงที่ได้เคยส่องแสงให้แสงสว่างแก่ประเทศของเรามาเป็นเวลาช้านานมาปีเนี่ย จะยังคงส่องแสงให้แสงสว่างแก่ประเทศของเราต่อไปอีกนานนับปี และแม้กาลเวลาจะล่วงไปถึงพันปี ก็ยังจะมีประชาชนเห็นชวาลาทวงนี้สว่างรุ่งโรจน์อยู่ในประเทศของเรา แม้โลกทั่วไปก็ยังคงเห็นชวาลาทวงนี้ ซึ่งจะยังความสดชื่นแก่หัวใจมนุษย์นับจำนวนไม่ถ้วน ด้วยเหตุว่าชวาลาทวงนี้หาใช่เป็นสัญลักษณ์ของปัจจุบันอันเห็นกันอยู่หลั้ๆ ไม่ หากเป็นสัญลักษณ์แห่งสัจธรรมประจำโลกอันจักมีชีวิตอยู่ชั่วนิรันดร์ เป็นสัญลักษณ์ที่คอยเตือนใจเราอยู่เสมอให้ก้าวไปทางวิถีทางที่ถูกต้อง มิให้ประพฤติปฏิบัติตนไปในทางที่มีชอบมิควร.....”

ยวาทะลาล เนห์รู
หอสมุดแห่งชาติ
สาขาวัดโสมชุมพลชนะสงคราม
จังหวัดกาจนบุรี

เรื่องอุไร กุศลสัย

อ.บ., ป.ม., เคยศึกษาวิชาวัฒนธรรมอินเดีย
ณ มหาวิทยาลัยพาราณสี ได้รับประกาศนียบัตรวิชาภาษา
ฮินดีและสันสกฤต กรรมการอาศรมวัฒนธรรมไทย - भारत
วิทยาการประจำกรมวิชาการ - กระทรวงศึกษาธิการ ผู้แต่ง
“ความรู้เรื่องอินเดียทางวัฒนธรรม หรือ भारत-
วิทยา”, “หลักภาษาไทยक्रमัย” (ฉบับของ
ครูสภา), “รวมเรื่องเอกของรพินทรนาถ”

